

RADA i BURMISTRZ GMINY TŁUSZCZ

**STRATEGIA ROZWOJU GMINY TŁUSZCZ
DO 2020 ROKU**

TŁUSZCZ, czerwiec 2003 r.

TŁUSZCZ, czerwiec 2003 r.

FUNDACJA PROMOCJI GMIN POLSKICH

„BAŁTYCKI INSTYTUT GMIN” - GDAŃSK

Autorzy:

Michał Górski
Janusz Barchański
Joanna Barchańska
Katarzyna Górka
Danuta Łobaczewska

Spis treści	
1. Wstęp	
1.1. Cel opracowania	1
1.2. Przedmiot opracowania	2
1.3. Podstawa opracowania	3
1.4. Zakres opracowania i metodologia wykonania	4
2. Charakterystyka Gminy Tłuszcz	
2.1. Cechy charakterystyczne położenia geograficzno - przestrzennego	5
2.2. Charakterystyka elementów środowiska przyrodniczego	8
2.3. Charakterystyka elementów dziedzictwa kulturowego	8
2.4. Struktura samorządu terytorialnego	11
2.5. Współpraca zagraniczna	13
3. Demografia	
3.1. Ogólna charakterystyka procesów demograficznych	14
3.2. Charakterystyczne cechy demografii gminy	17
4. Infrastruktura techniczna	
4.1. Drogi publiczne	18
4.2. Transport publiczny	20
4.3. Łączność, elektroenergetyka, gazownictwo, ciepłownictwo	21
4.4. Zagospodarowanie przestrzenne terenu	22
4.5. Budownictwo mieszkaniowe	23
5. Infrastruktura społeczna	
5.1. Oświata i wychowanie	24
5.2. Kultura	28
5.3. Sport	31
5.4. Ochrona zdrowia	32
5.5. Pomoc społeczna	33
5.6. Bezpieczeństwo publiczne	35
5.7. Organizacje pozarządowe	37
6. Ochrona przyrody, krajobrazu i środowiska	
6.1. Ochrona przyrody i krajobrazu	38
6.2. Gospodarka wodno-ściekowa	40
6.3. Gospodarka odpadami stałymi	42
6.4. Ochrona powietrza	44
6.5. Ochrona przed hałasem	46
6.6. Zagrożenia nadzwyczajne	46
7. Gospodarka i rynek pracy	
7.1. Podmioty gospodarcze	47
7.2. Charakterystyczne cechy funkcji gospodarczych	50
7.3. Bezrobocie i rynek pracy	53
8. Rolnictwo	
8.1. Warunki agrop przyrodnicze	54
8.2. Warunki społeczne, techniczne, ekonomiczne rolnictwa	55
9. Turystyka i rekreacja	
9.1. Opis turystyczny gminy	56
9.2. Atrakcje i infrastruktura turystyczna	57
10. Dochody i wydatki budżetu	
10.1. Dochody osób fizycznych	60
10.2. Dochody i wydatki budżetu Gminy Tłuszcz	61

11. Główne problemy gminy i analiza SWOT	
11.1. Główne obszary i problemy rozwojowe	63
11.2. Wewnętrzne uwarunkowania rozwoju Gminy Tłuszcz	64
11.3. Zewnętrzne uwarunkowania rozwoju Gminy Tłuszcz	67
12. Wizja rozwoju Gminy Tłuszcz w 2020 roku	69
13. Uwarunkowania i cele rozwoju	
13.1. Cele strategii Gminy Tłuszcz do roku 2020	71
13.2. Badanie zgodności celów strategicznych Gminy Tłuszcz ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego i Narodowym Planem Rozwoju na lata 2004 - 2006	77
14. Misja Gminy Tłuszcz	80
15. Lista programów operacyjnych – harmonogram prac	84
16. Mierniki, wskaźniki monitoringu strategii rozwoju	90
17. Bibliografia	96
18. Wyniki prac seminarium diagnostyczno-projektowego	
18.1. Identyfikacja pojęcia gmina	98
18.2. Określenie głównych problemów rozwojowych gminy	99
18.3. Wizja Gminy Tłuszcz w 2020 roku	101
18.4. Ocena potencjału gminy	105
18.5. Cele strategiczne	109
19. Załączniki do strategii	113

1. WSTĘP

1.1 CEL OPRACOWANIA

Celem niniejszego opracowania jest sformułowanie „Strategii Rozwoju Gminy Tłuszcz do 2020 roku”.

W celu sformułowania długookresowych celów rozwoju Gminy Tłuszcz i ich modyfikacji w zależności od zmian zachodzących w otoczeniu, określaniu zasobów i środków niezbędnych do realizacji tych celów oraz sposobów postępowania zapewniających optymalne ich wykorzystywanie, a także w celu elastycznego reagowania na wyzwania otoczenia i zapewnienie Miastu i Gminie Tłuszcz korzystnych warunków egzystencji i rozwoju, opracowano Strategię Rozwoju Gminy.

W kwietniu 2003 r. Burmistrz podjął decyzję o wszczęciu prac zmierzających do opracowania wyżej wymienionego dokumentu, w ślad za czym w maju 2003 r. podpisał umowę z Fundacją Promocji Gmin Polskich – Bałtyckim Instytutem Gmin, która stała się odpowiedzialną za opracowanie „Strategii Rozwoju Gminy Tłuszcz do 2020 roku”.

I etapem prac nad strategią było zorganizowanie seminarium diagnostyczno – projektowego, które odbyło się 6 czerwca 2003 r. w Tłuszczu.

Uczestnikami seminarium byli przedstawiciele Urzędu i Rady Gminy oraz przedsiębiorstw, organizacji, instytucji z miejscowych środowisk gospodarczych, społecznych, kulturalnych i opiniotwórczych z terenu gminy.

Opracowany na podstawie wyników prac seminarium dokument został oficjalnie przekazany przez przedstawicieli Bałtyckiego Instytutu Gmin Burmistrzowi Miasta w dniu 10.11. 2003 r.

Po naniesieniu poprawek odbyło się kolejne spotkanie, gdzie przedstawiciele gminy przedstawili kolejne uwagi do poprawionej już wersji.

Gotowe, poprawione opracowanie przekazano Burmistrzowi w dniu 16 grudnia 2003 roku. Następnie Burmistrz skierował projekt dokumentu do Rady Gminy. Po przeanalizowaniu projektu opracowania i zgłoszeniu uwag przez komisje Rady Gminy, projekt strategii skierowany został na sesję plenarną Rady Gminy i uchwalony w dniu 28 lutego 2004 r.

Strategia rozwoju gminy to koncepcja systemowego działania, polegająca na: formułowaniu długookresowych celów rozwoju i ich modyfikacji w zależności od zmian zachodzących w otoczeniu, określaniu zasobów i środków niezbędnych do realizacji tych celów oraz sposobów postępowania zapewniających optymalne ich rozmieszczenie i wykorzystanie w celu elastycznego reagowania na wyzwania otoczenia i zapewnienia gminie korzystnych warunków egzystencji i rozwoju.

„Strategia Rozwoju Gminy Tłuszcz do 2020 roku” jest dokumentem otwartym, który powinien być uzupełniany o nowe treści, pomysły i sposoby rozwiązywania problemów. Uchwalenie strategii nie zamyka dalszych prac, lecz otwiera kolejną fazę polegającą na opracowaniu programów operacyjnych, weryfikacji i aktualizacji celów i priorytetów rozwoju oraz konstruowaniu wieloletnich planów inwestycyjnych gminy.

1.2 PRZEDMIOT OPRACOWANIA

Przedmiotem opracowania jest:

- ogólna charakterystyka gminy,
- diagnoza istniejącego potencjału gminy,
- analiza SWOT (atuty, słabości, szanse i zagrożenia),
- misja gminy oraz wizja jej rozwoju do 2020 roku,
- cele strategiczne rozwoju gminy (długookresowe i średniookresowe), oraz propozycje programów operacyjnych i kluczowych przedsięwzięć do realizacji,
- badanie zgodności celów strategicznych gminy ze Strategią Rozwoju Powiatu Wołomińskiego, Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego i Narodowym Planem Rozwoju na lata 2004 – 2006
- lista wskaźników monitoringu realizacji strategii rozwoju gminy.

1.3 PODSTAWA OPRACOWANIA

Niniejsze opracowanie powstało na podstawie wyników prac seminarium diagnostyczno – projektowego nt. „Strategia Rozwoju Gminy Tłuszcz do 2020 roku”, prowadzonego przez Fundację PGP – *BAŁTYCKI INSTYTUT GMIN* z Gdańska, które odbyło się 6 czerwca 2003 roku w Tłuszczu.

W niniejszym opracowaniu uwzględniono również wszystkie udostępnione BIGmin przez Urząd Gminy opracowania analityczne, programowe, planistyczne, projektowe, sprawozdawcze i promocyjne dotyczące gminy.

W opracowaniu korzystano także z dokumentów zewnętrznych dotyczących Województwa Mazowieckiego oraz całego kraju, w tym także związanych z procesem integracji Polski z Unią Europejską, które wymienione zostały w bibliografii.

1.4 ZAKRES OPRACOWANIA I METODOLOGIA WYKONANIA

Niniejszą strategię opracowano na podstawie informacji zawartych w analitycznym zestawieniu charakterystyki gminy (podstawowe informacje o gminie) oraz wyników prac zespołów roboczych na seminarium diagnostyczno – projektowym.

W ramach seminarium zrealizowano pełną technologię planowania strategicznego z wykorzystaniem analizy SWOT, wg ustaleń metodycznych określonych przez specjalistów z *BAŁTYCKIEGO INSTYTUTU GMIN*. Wpierw sformułowano wizję gminy w 2020 roku, następnie przeprowadzono analizę SWOT i na bazie wyników tej analizy sformułowano cele strategiczne i cele średniookresowe oraz programy operacyjne dla poszczególnych celów.

Strategię sformułowano przy zastosowaniu podejścia ekspercko – partycypacyjnego zalecanego przez środowiska naukowe. Projekt dokumentu końcowego opracowany przez *BAŁTYCKI INSTYTUT GMIN* poddany został weryfikacji przez pracowników Urzędu Miasta i Gminy i jednostek organizacyjnych gminy wyznaczonych przez Burmistrza a następnie przedstawiony Radzie Gminy do zatwierdzenia.

Budowanie strategii to proces, w którym uczestniczą zarówno przedstawiciele samorządu jak i mieszkańcy, zainteresowani rozwojem swojej gminy. Strategia jest wspólnie budowana począwszy od nakreślenia wizji rozwoju, poprzez ocenę stanu wyjściowego, wybór celów i sposobów ich realizacji, aż po wdrażanie przyjętych koncepcji. Zapisanie tego procesu w postaci dokumentu umożliwia stałą ocenę postępów i korygowanie błędów przez wszystkich jego uczestników.

Proces budowania i wdrażania strategii nie ma charakteru liniowego. Jest to cykl zamknięty, w którym nakreślone cele realizują się poprzez działania i po upływie lat dojście do stanu docelowego umożliwia rozpoczęcie kolejnego cyklu planowania.

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY TŁUSZCZ

2.1. CECHY CHARAKTERYSTYCZNE POŁOŻENIA GEOGRAFICZNO - PRZESTRZENNEGO

Miasto Tłuszcz znajduje się w odległości 34 km na północny wschód od Warszawy przy linii kolejowej Warszawa -Petersburg. Gmina od 1 stycznia 1999 roku należy do Powiatu Wołomińskiego, powiatu bezpośrednio graniczącego ze stolicą państwa. Przez gminę przebiegają liczne połączenia kolejowe i drogowe, m.in. z Warszawą, Ostrołęką, Białostokiem, Legionowem i Pilawą. Czas dojazdu do centrum Warszawy samochodem lub pociągiem nie przekracza godziny. Jednak nie tylko ta bliskość serca kraju jest atutem Miasta i Gminy Tłuszcz.

Gmina Tłuszcz położona jest na Mazowszu, po prawej stronie Wisły, administracyjnie usytuowana w Województwie Mazowieckim i Powiecie Wołomińskim.

Ze względu na małe uprzemysłowienie gmina nie należy do obszarów ekologicznego zagrożenia. Pod względem turystycznym odgrywa raczej rolę tranzytu z centralnej Polski do atrakcyjniejszych turystycznie i krajobrazowo terenów Polski północno – wschodniej, ale są też duże możliwości rozwoju agroturystyki.

Obecnie Gmina Tłuszcz zajmuje powierzchnię 10.283 ha, z czego 17% stanowią lasy. Liczba mieszkańców w gminie wynosi 18.193 osoby, z czego 7.101 osób mieszka w granicach miasta (wg. statystyki Urzędu Gminy Tłuszcz z dnia 31.12.2002 r.). Na terenie gminy jest 46 miejscowości, zgrupowanych w 27 sołectwach. Gęstość zaludnienia na terenie gminy wynosi 177 osób na km². 25 % ludności utrzymuje się z rolnictwa, 40% pracuje w przemyśle, 30 % świadczy usługi, 5% zaś zatrudnionych jest w sferze budżetowej (nauczyciele, urzędnicy, lekarze, policjanci i inni). Na terenie miasta i gminy zarejestrowanych jest 964 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Współrzędne geograficzne Tłuszcza: 52°26' N i 21 °26' E. Wzniesienie 110 m n.p.m.

I. Położenie geograficzne

Gmina Tłuszcz leży w północno – wschodniej części woj. mazowieckiego w odległości 50 km od centrum Warszawy i 18 km od miasta powiatowego Wołomina. Przynależy do Równiny Wołomińskiej wchodzącej w skład Niziny Środkowo – Mazowieckiej.

Podzielona jest na 27 sołectw i miasto. Posiada korzystny układ sieci komunikacyjnej, przez Tłuszcz przebiegają główne szlaki wiodące do centrum, wschodnich granic Polski i na zachód.

II. Ukształtowanie powierzchni

Gmina Tłuszcz zaliczana jest do gmin typowo rolniczych. Prawie całą przestrzeń rolniczą charakteryzują na ogół gleby mało urodzajne, należące do najniższych klas bonitacyjnych. Dominuje rolnictwo indywidualne z przewagą niewielkich

gospodarstw. Ze względu na małe uprzemysłowienie, gmina należy do obszarów ekologicznie czystych.

Prawie cały teren to rozległe równiny w części kotliny warszawskiej, urozmaicone w południowo-wschodniej części licznymi występującymi kępami leśnymi, łąkową doliną rzeki Cienkiej i jej dopływami, mozaiką pól uprawnych, łąkami.

Wśród obszarów leśnych dominują kompleksy drzewostanów sosnowych, brzozowych, młodszych wiekowo. Miejscami zachowały się fragmenty starych drzewostanów naturalnego pochodzenia np. Chrząsne, Jasienica, Rudniki. Lasy położone w części wschodniej i południowo-wschodniej, stanowią podstawową wartość przyrodniczą gminy. Zawierają się w pasmach leśnych ciągnących się od rzeki Rządzy do rzeki Bug /dawna puszcza Sulejowska, Jadowska i Kamieniecka/.

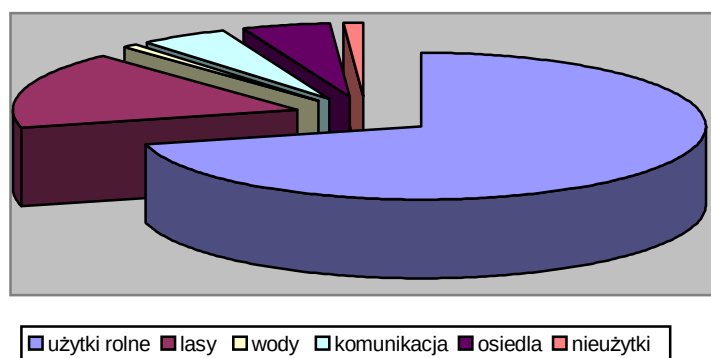
Poza kompleksami leśnymi występują pojedyncze twory przyrody żywej, o szczególnych walorach krajobrazowych. Zalicza się do nich okazałe sędziwe drzewa m.in. w miejscowościach Chrząsne, Miąse, Ołdaki.

Dolina rzeki i jej liczne zagłębienia to tereny bardzo podmokłe, będące siedliskiem wielu gatunków ptactwa i zwierząt, także bobrów. Gmina Tłuszcz znajduje się poza systemem przyrodniczych obszarów chronionych. Nie występują tu parki narodowe, krajobrazowe czy obszary chronionego krajobrazu. Od strony wschodniej przylega do obszaru „Zielonych Płuc Polski „ i od strony zachodniej, rezerwatu „ Dębina” /w Gm. Klembów/ - fragmentu lasu dębowo – grabowego z 200 letnimi dębami. Gmina to niewątpliwie region o dużych walorach przyrodniczych, przede wszystkim przyroda i czyste powietrze wolne od zanieczyszczeń przemysłowych.

**Gmina Tłuszcz wykonuje swoje zadania na obszarze 10.283 ha
(stan na dzień 31.12.2002 r.), a w tym:**

Lp.	Rodzaj użytku	Powierzchnia w ha	Struktura w %
1.	Użytki rolne	7318	71
2.	Lasy i grunty leśne	1772	17
3.	Grunty pod wodami	103	1
4.	Tereny komunikacyjne	505	5
5.	Tereny osiedlowe	462	5
6.	Tereny różne	3	-
7.	Nieuzytaki	120	1
Łącznie		10 283	100

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

Gmina Tłuszcz charakteryzuje się znaczną powierzchnią gruntów rolnych (71%) i średnią powierzchnią lasów (17%).

Dane statystyczne Gminy Tłuszcz w 2002r. na tle powiatu i województwa.

WYSZCZEGÓLNIENIE	TŁUSZCZ	POWIAT*	WOJEWÓDZTWO *
1.Powierzchnia w km kw.	103	955	35.715
1.Liczba sołectw	27	189	7.309
2.Liczba miejscowości	46	219	9.135
3.Ludność ogółem	18 193	184.089	5.068.000
4.Mężczyźni	8 958	89.590	2.440.876
5.Kobiety	9 235	94.499	2.631.459
6.Gęstość zaludnienia osoby/km kw.	177	194	143
7.Współczynnik feminizacji	1.03	106	108
8.Urodzenia na 1000 ludności	10,7	11,3	9,5
9.Zgony na 1000 ludności	9, 7	9,6	10,3
10.Przyrost naturalny na 1000 osób	1	1,6	-0,8
11.Ludność w wieku przedprodukcyjnym	4 658	45.851	22,7%
12.Ludność w wieku produkcyjnym	11 275	113.531	60,8%
13.Ludność w wieku poprodukcyjnym	2 260	25.537	16,5%
14.Saldo migracji na 1000 ludności	+1,0	+8,1	+1,7
15.Stopa bezrobocia w %	20,1%	17,4%	19,1%
16.Struktura edukacji na 10 tys. ludności:			
- Uczniowie szkół podstawowych	1 033,9	913,8	775,7
- Gimnazjów	499,6	314,1	282,7
- Liceów ogólnokształcących	179,2	97,9	269,7
- Średnie techniczne i zawodowe	164,3	158,5	326,5
17.Użytki rolne w % a powierzchnia ogółem - ha	71	57,2	23,9
18.Lasy i grunty leśne w % a powierzchnia ogółem - ha	17	23	21,9
19.Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 10 tys. ludności	529,9	974,9	1026,4
20.Objekty noclegowe turystyki	1	12	351
21.Miejsca noclegowe	40	193	34.516

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

*Podstawa: rocznik statystyczny Województwa Mazowieckiego 2002

2.2 CHARAKTERYSTYKA ELEMENTÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Teren Gminy to część Równiny Wołomińskiej, płaski na ogół nizinny, urozmaicony i upiększony (zwłaszcza w południowej części gminy) występującymi lasami. Występujący drzewostan to głównie sosna i brzoza. W niektórych miejscach zachowały się fragmenty starych drzewostanów naturalnego pochodzenia, tworząc rezerwat przyrody. Najbliżej Tłuszcza rezerwat taki występuje w okolicy Jasienicy i Klembowa tzw. rezerwat "Dębina ". Bogata szata roślinna i urozmaicony teren, stwarza korzystne warunki bytowania dla wielu gatunków ssaków i ptaków. Przez znaczną część gminy przepływa rzeka Cienka z dopływami w II klasie czystości, z jej wód korzysta głównie rolnictwo.

2.3. CHARAKTERYSTYKA ELEMENTÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Początki Tłuszcza sięgają 1477 roku, kiedy w lesistej i podmokłej okolicy powstała wieś królewska o nazwie Tłusćciec. Wchodziła ona w skład obszernej dzierżawy Chrzęsne, należała zaś do powstałej po 1531 r. parafii Postoliska. Według lustracji z XVI w. Wieś Tłusćciec obejmowała około 400 ha ziemi zagospodarowanej. We wsi znajdowały się trzy młyny zbożowe oraz czwarty, przerabiający miejscową darniową rudę żelaza o niskiej zawartości metalu. Prowadzona działalność przynosiła dość pokaźne dochody jak na owe czasy.

Po rozbiorach Polski Tłuszcz znalazł się w granicach zaboru austriackiego, a po wojnie 1809 r. w Księstwie Warszawskim. Po uchwałach kongresu wiedeńskiego Tłuszcz znalazł się w granicach Królestwa Polskiego, miniaturowego państewka pod berłem cara. Jak wynika z mapy Księstwa Warszawskiego z 1810 r. Tłuszcz miał połączenie drogowe z Warszawą przez Klembów, Wołomin, Turów i ówczesną wieś Targówek. Leżał na rozległym terenie rolniczym, otoczonym ze wschodu, południa i zachodu wielkimi lasami. Decydujący wpływ na rozwój Tłuszcza wywarła budowa linii kolejowych. W 1862 r. uruchomiona została kolej warszawsko – petersburska. W Tłuszczu powstała stacja kolejowa i warsztaty kolejowe. W 1897 r. przez Tłuszcz przeprowadzono linię z Pilawy do Ostrołęki. Zaczął się napływ ludności z okolicznych wsi, a także Żydów, którzy ożywili handel i rzemiosło. W 1884 r. Tłuszcz miał już 400 mieszkańców, miejscowość miała walory letniskowe. Powstało dużo domów letniskowych i prywatny folwark wraz z osiedlem Pólko. W 1906 r. uruchomiono hutę szkła, działającą do 1923 r. Wieś przekształciła się w osadę typu miejskiego.

Na początku XX wieku Tłuszcz stał się znaczącym ośrodkiem nielegalnego jeszcze ruchu ludowego. Tutaj w latach 1906 –1908 mieściła się redakcja radykalnego chłopskiego czasopisma „Siewba”. Inicjatorem założenia czasopisma był rolnik z Chrzęsnego, Jan Kielak /1877 –1917/. Wokół niego skupiło się grono miejscowych rolników i inteligentów, a także warszawiaków

Byli to: Jan Piliński – Adamowicz, ksiądz A. Wysłouch-Szech, Władysław Symonowicz, Maksymilian Malinowski, Jadwiga Dzubińska. Po zamknięciu „Siewby”, Kielak redagował w Warszawie „Zaranie”. W czasie I wojny światowej Kielak wstąpił do założonej przez Józefa Piłsudskiego Polskiej Organizacji Wojskowej, został prezesem na powiat radzyński Centralnego Komitetu Narodowego, integrującego stronnictwa niepodległościowe. Z położonej koło Tłuszcza Wólki Kozłowskiej pochodził Wacław Sieroszewski, wybitny pisarz, senator II Rzeczypospolitej. Pobliskie Chrzęsne było znaczącym ośrodkiem artystycznym. Tutaj w 1635 r. kasztelan lubelski Stefan Dobrogost Grzybowski wzniósł okazały pałac późnorennesansowy, zachowany do naszych czasów. Po latach mieszkał w nim znany malarz Miłosz Kotarbiński, ojciec światowej sławy filozofa i logika Tadeusza

oraz grafika i projektanta rzemiosła artystycznego Mieczysława. W pobliskiej Mokrej Wsi mieszkał znany malarz oraz ilustrator Julian Maszyński, często gościł też czołowy przedstawiciel polskiego impresjonizmu Władysław Podkowiński. Przy drodze z Tłuszcza do Sulejowa mieścił się niegdyś folwark Ulasek, własność wybitnego fizyka i matematyka prof. Tytusa Bobczyńskiego.

W 1916 r. dekretem generalnego gubernatora von Bessellera, szefa administracji niemieckich władz okupacyjnych, Tłuszcz został podniesiony do rangi gminy, którą utworzono z części gminy Klembów i Międzyłże. W sierpniu 1920 r. Polacy stoczyli w okolicach Tłuszcza bitwę z nacierającą na osadę 21 Dywizją Strzelców Armii Czerwonej. Już 19 sierpnia Polacy odbili osadę z rąk nieprzyjaciela. W czasach II Rzeczypospolitej Tłuszcz przechodził intensywny rozwój. W 1921 r. uruchomiono hutę szkła „Przyszłość”, a w 1936 r. linię kolejową do Radzymina i Legionowa. Powstała samodzielna parafia. W 1932 r. zbudowano murowany kościół pw. Przemienienia Pańskiego. Znaczną część spośród mieszkańców stanowili Żydzi, którzy mieli tu swoją bożnicę. W latach okupacji Żydzi z Tłuszcza podzielili los swych rodaków, zginęli podczas powstania w getcie. Podczas okupacji Tłuszcz był znaczącym ośrodkiem ruchu oporu. Powstał tu ośrodek III Obwodu „Rajski Ptak” Armii Krajowej, obejmujący Klembów, Międzyłże, Strachówkę, Jadów i Tłuszcz. Jego komendantem był por. Stanisław Cybulski, a następnie por. Wacław Wierzbka „Odrowąż”. Działała tu również placówka Batalionów Chłopskich dowodzona przez Stanisława Ołdaka z Wólki Kozłowskiej. Po wyzwoleniu i zakończeniu wojny wznowiła działalność huta „Przyszłość”, parowozownia, węzłowa stacja kolejowa, szkoła podstawowa. Zelektryfikowano linie kolejowe do Warszawy, Małkini, Wyszki i Radzymina, powstał nowoczesny dworzec kolejowy, szkoła zawodowa. W 1966 r. nowy budynek szkoły podstawowej i liceum ogólnokształcącego. W 1967 r. Tłuszcz uzyskał prawa miejskie. W 1996 r. powstał okazały ratusz. Od 1983 r. aktywnie działa Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tłuszczańskiej, inicjator utworzenia Społecznego Muzeum Ziemi Tłuszczańskiej, pełniące funkcje naukowe, dydaktyczne i oświatowe.

Zabytkami przeszłości są:

- neogotycki kościół parafialny pw. Św. Stanisława Biskupa w Postoliskach, zbudowany w latach 1913–1919, z barokowymi ołtarzami w świątyni, chrzcielnicą, konfesjonalem z XVIII wieku. Tu znajduje się rokokowa monstrancja i kielich gładki również z XVIII wieku. Na plebani przechowywane są księgi metrykalne od 1651 r.
- późnorenesansowy pałac w Chrzęsnem, zbudowany w 1635 r. - starosty warszawskiego i kamieńczykowskiego oraz kasztelana lubelskiego z otaczającymi pozostałościami parku
- zabytkowa wieża ciśnień w Tłuszczu, wybudowana dla potrzeb kolei żelaznej warszawsko – petersburskiej
- kościół parafialny pw. Przemienienia Pańskiego w Tłuszczu z 1932 r.
- cmentarz poległych obrońców Ojczyzny z 1920 roku w Tłuszczu
- pomnik nagrobny Jana Adamowicza Pilińskiego dłuta Xawerego Dunikowskiego

- grobowiec założyciela „Siewby” na cmentarzu w Postoliskach
- przydrożne kapliczki nieodłączny element krajobrazu gminy wybudowane w XVIII i XIX w. w różnych stylach m.in. w miejscowości Miąse, Mokra Wieś i w mieście Tłuszcz.

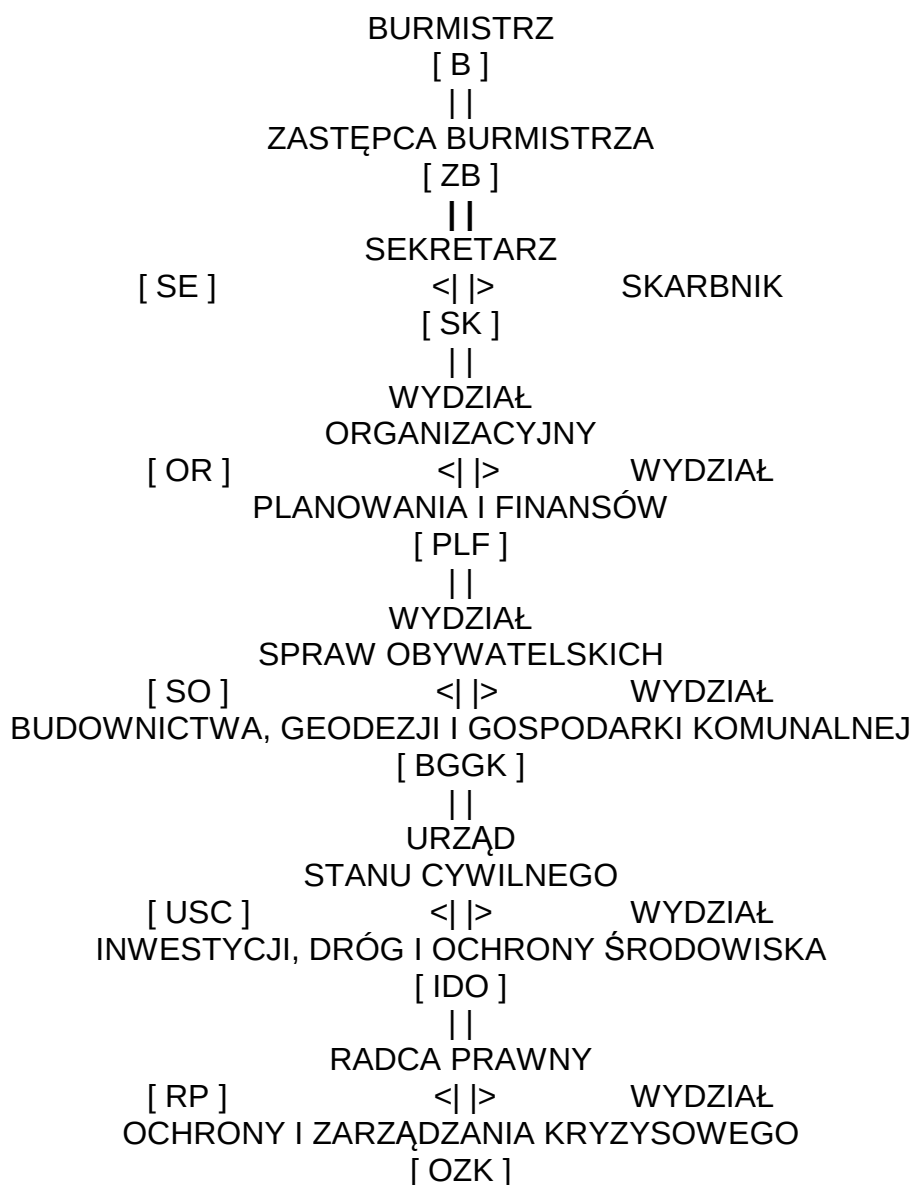
Na ziemi tłuszczańskiej znajdują się miejsca pamięci narodowej, m.in. Cmentarzyk Obrońców Ojczyzny z 1920 roku i pomnik upamiętniający walki żołnierzy Armii Krajowej z obwodu "Rajski Ptak".

2.4 STRUKTURA SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Gmina wykonuje zadania publiczne zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Powyższe zadania są realizowane przez powołane, w wyniku wyborów władze samorządowe, które przedstawiają się następująco:

- Rada Miejska – władza uchwałodawcza (15 radnych, w tym przewodniczący i dwóch wiceprzewodniczących),
- Władza wykonawcza – Burmistrz
 - Zastępca Burmistrza
- Komisje Rady Miejskiej (4 komisji problemowych i Komisja Rewizyjna)

<http://www.tluszcz.pl/>

wykaz sołectw

Białki	Jasienica	Rudniki
Brzezinów	Jażwie	Rysie
Chrzęsne	Kury	Stasinów
Dzięcioły	Kozły	Stryjki
Franciszków	Łsobyki	Szymanówek
Grabów	Mokra Wieś	Wagan
Jadwinin	Miąse	Waganka
Jarzębia Łąka	Pawłów	Wólka Kozłowska
Szczepanek	Postoliska	Zalesie

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

Na terenie gminy funkcjonują następujące jednostki organizacyjne gminy:

- Ośrodek Pomocy Społecznej
- Centrum Kultury, w skład którego wchodzi Biblioteka Publiczna z siedmioma filiami w Jasienicy, Chrzęsnem, Miąsem, Postoliskach, Kurach, Kozłach i Mokrej Wsi
- Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej
- Zespół Obsługi Placówek Oświatowych
- Przedszkole samorządowe
- Szkoły podstawowe (samodzielne) – 3
- Gimnazja (samodzielne) – 2
- Zespoły Szkół (Szkoła Podstawowa i Gimnazjum) – 4

2.5 WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA

Obecnie Gmina Tłuszcz nie posiada żadnej podpisanej umowy o współpracy z partnerską gminą z zagranicy.

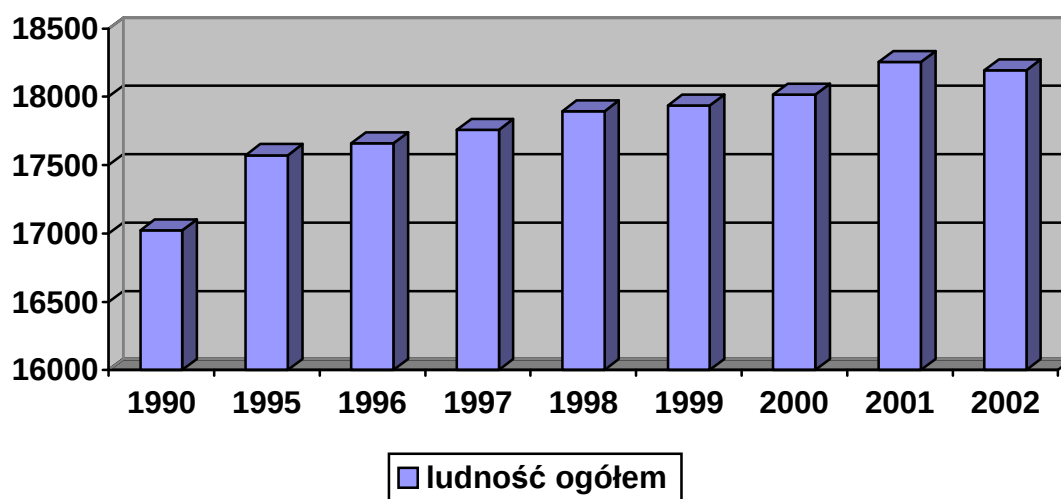
3. DEMOGRAFIA

3.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PROCESÓW DEMOGRAFICZNYCH

Ludność Gminy Tłuszcz w latach 1990 – 2002

Rok	Stan ludności	Przyrost naturalny		Saldo migracji
		Osoby	Na 1000 osób	
1990	17025	118	6,93	125
1995	17573	55	3,12	62
1996	17658	45	2,55	85
1997	17758	32	1,80	100
1998	17892	76	4,25	134
1999	17937	42	2,34	45/+23
2000	18016	58	3,22	79/+18
2001	18254	50	2,74	238/+58
2002	18193	17	0,93	343

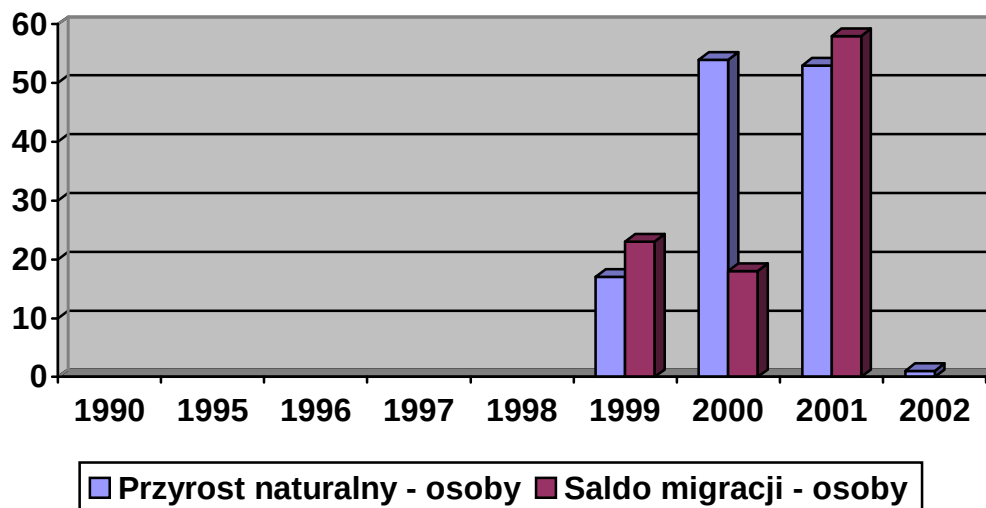
*Podstawa: dane Urzędu Gminy Tłuszcz

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

Liczba ludności w Gminie Tłuszcz systematycznie rosła w latach 1990 – 2001. W roku 2001 zauważyć należy po raz pierwszy spadek liczby mieszkańców o 61 osób.

Kształtowanie się przyrostu naturalnego i migracji w latach 1995 - 2001

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

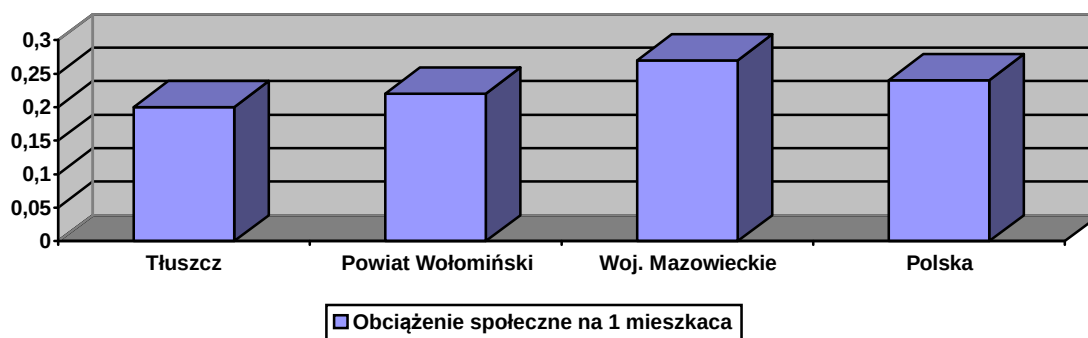
Z przytoczonego wykresu wynika znaczny wzrost migracji do gminy, która rośnie wykładniczo oraz utrzymanie się niskiego przyrostu naturalnego w gminie.

Struktura wiekowa ludności Gminy Tłuszcz – 2000 r.

Wyszczególnienie	Grupy wiekowe						
	Przedprodukcyjny – Razem 4.845					produkcyjny	poprodukcyjny
	0 - 2	3 - 6	7 - 12	13 - 15	16 - 17		
Razem	655	901	1.734	868	658	10.881	2.319

*Podstawa: Ludność, ruch naturalny i migracje w Woj. Maz. w 2000 r.

Obciążenie społeczne – liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na jedną osobę w wieku produkcyjnym.

Dane: własne BIG

Wskaźnik obciążenia społecznego w Gminie Tłuszcz jest niski, niższy niż w województwie i niższy niż w powiecie i w kraju.

Prognoza ludności 2005 – 2030 r. w tys.

Wyszczególnienie	Lata						
	2000	2005	2010	2015	2020	2025	2030
Powiat Wołomiński	184,1	188,4	195,4	203,0	209,6	213,8	215,7

*Podstawa: Ludność, ruch naturalny i migracje w Woj. Maz. w 2000 r.

Opracowana prognoza rozwoju liczby ludności wykazuje:

- względną stabilizację liczebności młodzieży w grupie wiekowej 15 – 18 lat
- korzystny układ grup wiekowych mieszkańców z przewagą osób w wieku produkcyjnym i ze zmniejszającym się odsetkiem osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym
- systematycznie zwiększającą się liczbą osób w wieku poprodukcyjnym
- stałą dynamiką przyrostu ludności w gminach podwarszawskich do 2030 r.

Położenie w sąsiedztwie Warszawy i związana z tym atrakcyjność zamieszkania w Gminie Tłuszcz powoduje stały napływ ludności [bliski dojazd, wolne tereny inwestycyjne i stosunkowo niskie ceny gruntów].

Obecnie gęstość zaludnienia jest stosunkowo wysoka, wynosi **177 osób/km²** i jest niższa niż średnią gęstość w Powiecie Wołomińskim, która kształtuje się na poziomie **193 osób/km²**.

Mimo to gmina posiada jeszcze dużą możliwość absorpcji ruchów migracyjnych.

Czynnikami powodującym wzrost liczby mieszkańców w Gminie Tłuszcz jest i będzie sąsiedztwo Warszawy. Mieszkańcy stolicy zmęczeni zgiełkiem wielkiego miasta osiedlają się na terenach, gdzie jest spokój, dba się o ekologię, środowisko naturalne i przyrodnicze.

Wskazują na ten fakt również dane dotyczące migracji. Jest ona dla Gminy Tłuszcz dodatnia i wynosi **1,0%**, mimo, że średnia powiatowa wynosi **8,1%**.

3.2 CHARAKTERYSTYCZNE CECHY DEMOGRAFII GMINY

**Opis charakterystycznych cech demografii (migracja i przyrost naturalny)
w latach 1995 – 2002**

Gmina Tłuszcz jest regionem zdecydowanie wiejskim, zajmuje powierzchnię 103 km², z czego 95 km² to teren gminy podzielony na 27 sołectwa obejmujących 46 miejscowości i 8 km² teren miasta.

Ogółem zamieszkuje tu 18 193 osoby, z czego 7 101 osób to ludność miejska, co stanowi 39,03% ogółu, Obszary wiejskie zamieszkuje 11 092 osoby, co stanowi 60,97% ogólnej liczby ludności gminy. 60% ludności wiejskiej zamieszkuje w 6 sołectwach położonych wokół miasta i w pobliżu dogodnych połączeń komunikacyjnych z Warszawą. 40% to zaludnienie pozostałych 21 sołectw.

Gęstość zaludnienia wynosi 177 osób/km². Liczba ludności gminy od kilkunastu lat systematycznie wzrasta, większy wzrost zauważalny jest ze wsi do miasta. Stopień migracji w 2002 roku wyniósł 1,9/1000 osób. Odnotowuje się w ostatnich latach bardzo minimalny przyrost naturalny, który w roku 2002 wyniósł 1/1000 mieszkańców.

Urodzenia: 10, 7/1000 mieszkańców, zgony: 9,7/1000 mieszkańców./

4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Bez rozwiązania niektórych problemów infrastrukturalnych wspólnym wysiłkiem społeczności gminy, szanse rozwoju, otwierające się przez obecne procesy ekonomiczne, nie będą w pełni wykorzystane. Zagospodarowanie wszystkich wolnych przestrzeni gminy, zanim upora się ona z problemami w sferze infrastruktury, komunikacji i usług podstawowych, zwłaszcza zabudową mieszkaniową, doprowadzić może do obniżenia wartości potencjalnych terenów zagospodarowania.

4.1 DROGI PUBLICZNE

Powiązania komunikacyjne Gminy Tłuszcz odbywają się w oparciu o układ dróg wojewódzkich i powiatowych, na który składają się następujące elementy sieci drogowej

Wskaźnik gęstości dróg publicznych na jednostkę powierzchni gminy wynosi 2,6 km/km² w tym, dróg utwardzonych 1 km/km². Jakość i przepustowość sieci drogowej gminy nie jest dostosowana do obecnych i przewidywanych potrzeb. Rosnąca stale ilość pojazdów osobowych i ciężarowych i związany z tym rosnący ruch, wymaga dróg o odpowiednim stanie technicznym.

Powiązania drogowe zewnętrzne realizowane są przez drogi wojewódzkie:

Radzymin – Jadów i Wołomin – Wólka Kozłowska. Dogodnością jest także bliskość obwodnicy radzyńskiej jako ważnego węzła transportowego o znaczeniu międzynarodowym.

Opis sieci drogowej – drogi gminne

1. Poza granicami administracyjnymi miasta

długość dróg w km ogółem:	204 km
w tym:	
a/ drogi lokalne :	74 km
w tym: o nawierzchni twardej bitumicznej	57 km
o nawierzchni wzmocnionej żwirem	
żużlem i pozostałe gruntowe	17 km
b/ drogi dojazdowe gruntowe z gruntu rodzimego	130 km
c/ mosty żelbetowe	2 szt.

2. W granicach administracyjnych miasta

długość dróg w km ogółem:	58 km
w tym:	
a/ drogi lokalne	58 km
w tym: o nawierzchni twardej bitumicznej	43 km
o nawierzchni gruntowej wzmocnionej	
żwirem, żużlem	4km
naturalnej z gruntu rodzimego	11 km
b/ mosty żelbetowe	1 szt.

Poza ww. podstawowym problemem komunikacyjnym w gminie do istotnych problemów zaliczyć należy:

- Zła jakość dróg
- Braki komunikacyjne wieś – miasto
- Utrudnienia komunikacyjne gmina – powiat (urzędy)
- Brak przystanków autobusowych
- Brak chodników
- Występowanie obszarów o niedostatecznie wykształconym układzie komunikacyjnym.

4.2 TRANSPORT PUBLICZNY

Opis funkcjonowania transportu publicznego

Gmina posiada dogodne połączenia komunikacyjne kolejowe z Warszawą i sąsiadującymi ośrodkami miejskimi, w relacjach:

- Warszawa – Białystok
- Warszawa – Ostrołęka
- Tłuszcz – Mińsk Mazowiecki
- Tłuszcz – Radzymin

z przystankami PKP w miejscowościach : Jarzębia Łąka, Jasienica, Chrzęsne, Mokra Wieś i Tłuszcz.

Połączenia autobusowe:

z sąsiednimi gminami, powiatem, województwem, Warszawą.

4.3 ŁĄCZNOŚĆ, ELEKTROENERGETYKA, GAZOWNICTWO, CIEPŁOWNICTWO

ŁĄCZNOŚĆ

Liczba abonentów telefonicznych na koniec 2002 r. w sieci TP S.A – 4.000.

Szybko rozwijający się w drugiej połowie lat 90 system telefonii komórkowej spowodował, iż stale rośnie liczba jej abonentów. Bliskość stolicy sprawia, że proces ten przebiega w gminie z dość dużym nasileniem. Szacuje się, że liczba abonentów tego sposobu łączenia wynosi również ok. 4.000.

ELEKTROENERGETYKA

Bieżące naprawy i wymiana linii energetycznych i stacji transformatorowych ujęte są w harmonogramach Zakładu Energetycznego Warszawa Teren S.A. W związku ze zmianą w planie przestrzennego zagospodarowania gminy znacznej części gruntów rolnych na tereny budowlane i usługowe, przewiduje się rozbudowę sieci energetycznej w tych obszarach.

Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca wynosi 756,1 kWh/1/osobę na rok. Jest to zużycie stosunkowo niewielkie w porównaniu ze średnią krajową i powiatową.

GAZOWNICTWO

Stopień gazyfikacji gminy:

- miasto - 100%
- teren wiejski - 12,5%

Ogółem wybudowano 60 km sieci i ok. 1400 szt. przyłączy. Przewiduje się gazyfikację południowo- zachodniej części gminy dla ok. 3700 mieszkańców tj. ok. 900 budynków.

CIEPŁOWNICTWO

1/ Ilość mieszkańców zaopatrywanych w ciepło centralnie - 1500 osób tj. 8,36% ogółu gminy / 1 kotłownia opalana gazem i olejem/.

2/ Kotłownie indywidualne:

- opalane paliwem stałym - 2670 budynków tj. 68,5% ogółu
- opalane olejem - 19 budynków tj. 0,5%
- opalane gazem - 1200 budynków tj. 31,0 %

4.4 ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE TERENU

Trwające obecnie przekształcenia ustrojowe i gospodarcze w skali kraju mają swoje odbicie w sytuacji Gminy Tłuszcz.

Gmina Tłuszcz uchwaliła „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tłuszcz”, w którym zapisano główne kierunki rozwoju przestrzennego gminy.

Stworzyła się szansa na uporządkowanie istniejącego układu przestrzennego z równoczesnym poszukiwaniem rozwiązań z wykorzystaniem potencjału terenowo – geograficznego gminy. Bliskość Warszawy, predysponują ten obszar zarówno do rozwijania rekreacji biernej jak i czynnej. Uzupełnieniem powinno być wykorzystanie warunków klimatycznych obszaru na potrzeby ośrodków opiekuńczych.

Opis zasobów naturalnych

Pod względem bogactw naturalnych gmina Tłuszcz nie jest bardzo zasobna.

Charakter i ilość tych surowców warunkuje budowa geologiczna terenu. Występują tu jedynie surowce ilaste i okruchowe – piaski, żwiry, w przeważającej ilości drobnoziarniste i różnoziarniste. Największa ilość tego surowca występuje w okolicach miejscowości Grabów, Łysobyki, przeważnie w formie wydmy, wykorzystywane głównie dla potrzeb budownictwa.

Oprócz piasku innych odkrywek na obszarze gminy nie zinwentaryzowano.

Zasoby wód podziemnych na terenie gminy występują w obszarze doliny rzeki Cienkiej i jej bezimiennych dopływach, naturalnych zbiornikach wodnych /Mokra Wieś, Chrzęsne, Kozły, Rudniki, Ołdaki, Jasienica, Franciszków/ oraz ciekach sztucznych związanych z melioracją pól i łąk. Wody te w przeważającej mierze są zanieczyszczone bakteriologicznie i chemicznie i nie nadają się do konsumpcji w stanie naturalnym. Ze względu na specyficzną budowę geologiczną gminy, dyspozycyjność wód zarówno podziemnych jak i powierzchniowych jest niewielka.

4.5 BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE

Rozwój budownictwa mieszkaniowego należy rozpatrywać w dwóch istotnych aspektach:

1. rozwój budownictwa mieszkaniowego dla potrzeb ludności zamieszkującej teren miasta
2. rozwój budownictwa mieszkaniowego dla potrzeb ludności nie będących mieszkańcami miasta lecz pragnących osiedlić się na jego terenie (głównie mieszkańców Warszawy).

Wyżej wymieniony podział jest o tyle uzasadniony między innymi od posiadania (lub ich uzyskania) odpowiednich środków finansowych.

Charakterystyka budownictwa mieszkalnego

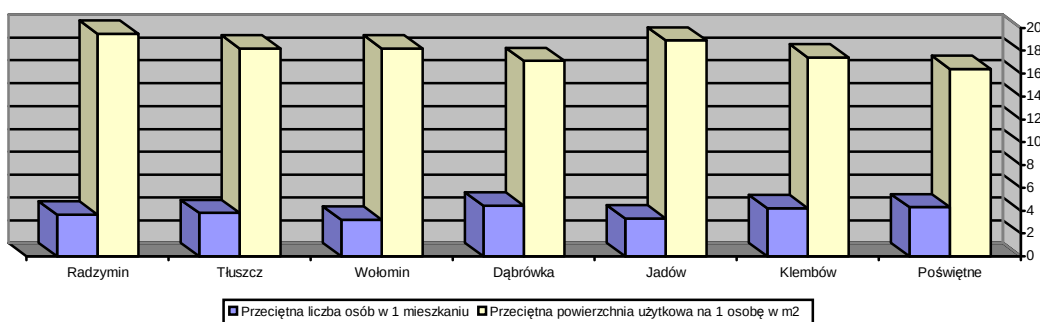
Na terenie Gminy Tłuszcz występuje budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne i wielorodzinne. Dominującą formą zabudowy jest budownictwo jednorodzinne.

W skład budownictwa wielomieszkaniowego na terenie Miasta Tłuszcz wchodzi budynki komunalne i spółdzielcze.

Na terenie Miasta i Gminy Tłuszcz znajduje się 4.782 mieszkań o 17.326 izbach. Powierzchnia użytkowa mieszkań wynosi 328.003 m².

Przeciętna liczba osób w mieszkaniu to 3,78 osób, przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosi 68,6 m² a powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 osobę to 18,2 m².

Infrastruktura mieszkaniowa w wybranych gminach Powiatu Wołomińskiego

Dane: Rocznik statystyczny Województwa Mazowieckiego 2002

W porównaniu do sąsiednich gmin mieszkańcy Tłuszcza posiadają średnie warunki mieszkaniowe w odniesieniu do powierzchni mieszkań i liczby osób zamieszkujących 1 mieszkanie.

5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

5.1 OŚWIATA I WYCHOWANIE

Na terenie gminy funkcjonują:

Placówki oświatowe – organ prowadzący gmina:

- 7 szkół podstawowych,
- 6 gimnazji,
- 1 Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych
- Przedszkole Samorządowe.

Od września 2003 r. liczba publicznych gimnazjów wzrosła do 6. Jest to aktualnie wystarczająca ilość placówek oświatowych.

Placówki oświatowe na terenie gminy w 2003 r:

L.p.	Placówka	Wielkość szkoły w m ³	Liczba dzieci	Liczba oddziałów	Liczba naucz.	Prac adm.
1.	Przedszkole w Tłuszczu		197	7	13	2
2.	Szkoła Podst. w Tłuszczu	3660	723	29	42	3
3.	Gimnazjum w Tłuszczu		427	16	37	2
4.	Szkoła Podst. Stryki	1120	153	7	10	1
5.	Gimnazjum Stryki		76	3	4	1
6.	Szkoła Podst. Jasienica	1441	299	14	20	2
7.	Gimnazjum Jasienica		119	6	14	1
8.	Szkoła Podst. Mokra Wieś	757	170	9	11	1
9.	Gimnazjum Mokra Wieś		55	3	5	-
10.	Szkoła Podst. Postoliska	1587	307	14	18	2
11.	Gimnazjum Postoliska		157	6	12	1
12.	Szkoła Podst. Miąse	1188	134	7	11	2
13.	Gimnazjum Miąse		70	3	4	-
14.	Szkoła Podst. Kozły	1315	93	7	11	1
	OGÓŁEM		2980	131	212	19

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

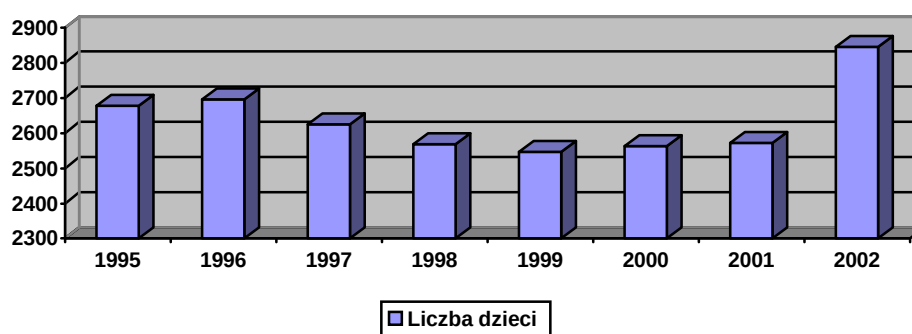
Ogółem w gminie w 2002 roku do szkół podstawowych i gimnazjów uczęszczało 3.012 dzieci, które pobierały naukę w 133 oddziałach /łącznie z klasami „O”/ Placówki oświatowe na terenie gminy [organ prowadzący powiat]:

- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych, w tym:
 - o Liceum Ogólnokształcące o kierunku ogólnym i informatycznym
- Liceum profilowane, o profilu usługowo - gospodarczym i ekonomiczno - administracyjnym
- Technikum Mechaniczne
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa - wielozawodowa

Średnia liczba dzieci i oddziałów w szkołach gminy w latach 1994 – 2002

Rok szkolny	Liczba dzieci	Liczba oddziałów	Średnia liczba dzieci w oddziale
1994/1995	2678	113	24
1995/1996	2695	113	23
1996/1997	2625	113	23
1997/1998	2568	113	23
1998/1999	2547	111	23
1999/2000	2563	113	23
2000/2001	2571	113	23
2001/2002	2844	125	23

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

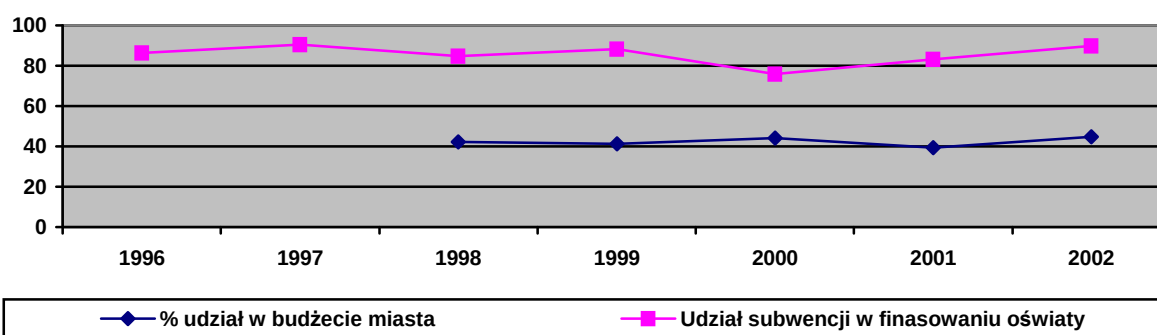
*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

Zauważyć należy brak oferty oświatowej w zakresie szkół prywatnych.

Ilość dzieci uczących się na terenie gminy utrzymuje się na podobnym poziomie do 2001 roku. Średnio w szkołach na koniec 2002 roku w klasie było 23 uczniów uczących się w 125 oddziałach.

W związku z bliskością Warszawy młodzież zdobywa również wykształcenie w licznych tamtejszych szkołach ponadgimnazjalnych i ośrodkach akademickich.

Nakłady budżetu gminy na oświatę, subwencja oświatowa w tys. zł.

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

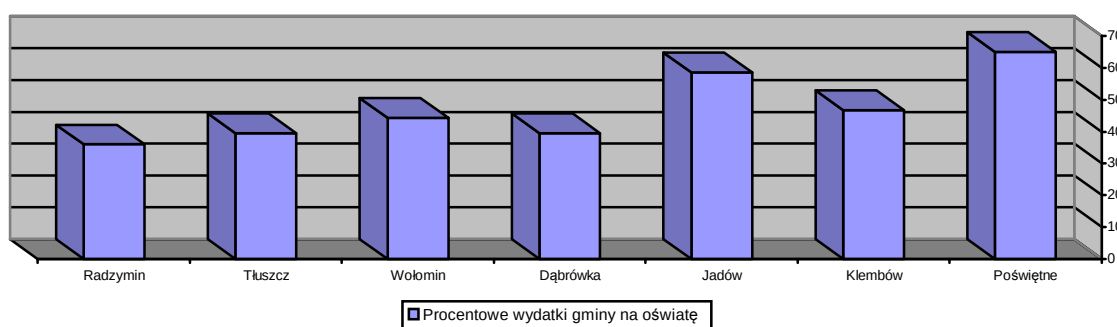
Nakłady budżetu gminy na oświatę, subwencja oświatowa

Wykonanie budżetu gminy			Subwencja oświatowa	
Rok	Ogółem oświata	% udział w budżecie gminy	Kwota	Udział w finansowaniu oświaty
1995	3250027	45,1	2715692	83,5%
1996	3823561	45,8	3308191	86,5%
1997	4623714	49,9	4180921	90,4%
1998	5530313	42,3	4690794	84,8%
1999	6439095	41,3	5674154	88,1%
2000	7575235	44,1	5759120	76,0%
2001	8512790	39,5	7094510	83,3%
2002	9918073	44,7	8911161	89,8%

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

Procentowy udział nakładów na oświatę w budżetach gminy oscyluje nieco powyżej 40% i wskazuje na właściwe zarządzanie oświatą i racjonalną sieć szkolną. Bardzo wysoki i utrzymujący się udział subwencji oświatowej w finansowaniu oświaty pokazuje na niewielkie dodatkowe zaangażowanie gminy w finansowanie oświaty w Gminie Tłuszcz.

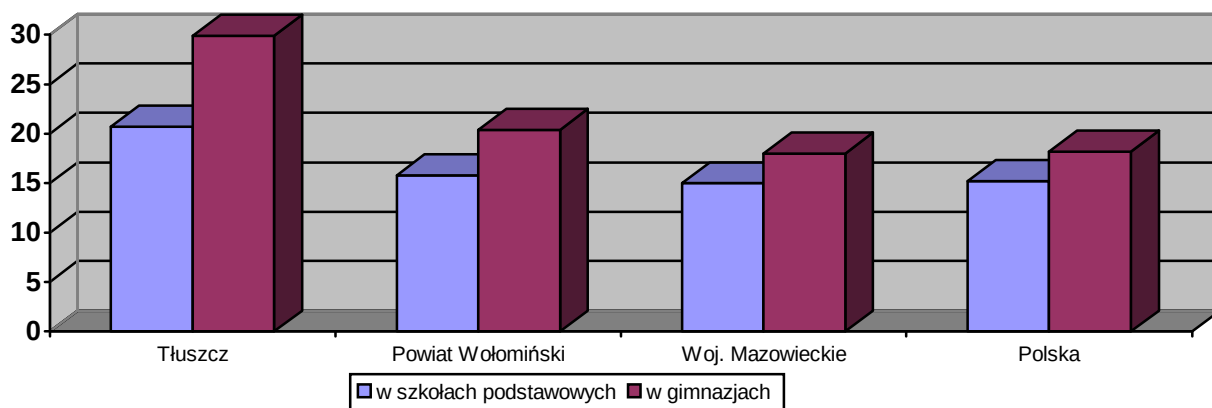
Porównanie procentowych wydatków gminy na oświatę i wychowanie z podobnymi gminami województwa w 2000 roku.

Dane: własne BIG

W porównaniu do sąsiednich gmin powiatu procentowy udział wydatków na oświatę i wychowanie w Gminie Tłuszcz jest na poziomie średnim. W obszarze wydatków na oświatę widać, że nakłady budżetu państwa procentowo utrzymują się na podobnym poziomie.

Liczba uczniów przypadających na jednego pełnozatrudnionego nauczyciela w 2001 r.

Dane: własne BIG

Z załączonego wykresu wynika, że wskaźnik powyższy jest najwyższy dla Gminy Tłuszcz w obszarze szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych.

5.2 KULTURA

Działalność kulturalna.

Bazą, w oparciu o którą realizowana jest działalność kulturalna w gminie, jest Centrum Kultury oraz Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tłuszczańskiej. Działalność tych placówek dostosowana jest w głównej mierze do aktualnych potrzeb mieszkańców. Gmina Tłuszcz ma doskonale rozwiniętą sieć biblioteczną, Główna jej siedziba mieści się w budynku Centrum Kultury. Biblioteka Publiczna posiada siedem filii: w Jasienicy, Chrzęśnem. Miasem. Postoliskach. Kurach. Kozłach oraz Mokrej Wsi. Czynna od poniedziałku do piątku w godz. 10.00-18.00, w soboty 9.00-15.00. W strukturze organizacyjnej TPZT bardzo prężnie działa Społeczne Muzeum Ziemi Tłuszczańskiej, w którym oprócz stałych wystaw prezentujących bogatą tradycję i kulturę regionu organizowane są czasowe wystawy (minimum raz w miesiącu jedna) popularyzujące regionalną twórczość jak i umożliwiające mieszkańcom kontakt ze sztuką profesjonalną. Na terenie Tłuszcza wydawane jest lokalne czasopismo – Łącznik Mazowiecki.

Placówki:

- Centrum Kultury
- Biblioteki – gminna i 7 filii: Jarzębia Łąka, Kozły, Chrzęsne, Mokra Wieś, Kury, Miąse, Jasienica
- Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tłuszczańskiej – Społeczne Muzeum Ziemi Tłuszczańskiej

Centrum Kultury

Tłuszcz, ul. Szkolna 1

Zajęcia stałe w budynku Centrum Kultury w Tłuszczu:

- Koło plastyczne,
- Koło obsługi komputera,
- Koło teatralne.
- Klub nauki języków obcych,
- Ognisko muzyczne.
- Próby zespołów rockowych,
- Próby Młodzieżowej Orkiestry Dętej,
- Chór miejski
- Klub seniora "UŚMIECH JESIENI".
- Zajęcia sportowe –SIŁOWNIA,
- Kurs tańca towarzyskiego,
- Aerobic

Dzieci i młodzież, którzy nie mają sprecyzowanych zainteresowań. mogą korzystać z zajęć świetlicowych: gry planszowe. wideo. itp.

W pomieszczeniach Centrum Kultury w Tłuszczu schronienie znalazło Środowiskowe Ognisko TPD, których to członkowie mogą nieodpłatnie korzystać z wszystkiego tego w co wyposażona jest placówka.

Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tłuszczańskiej

Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tłuszczańskiej powstało w 1983r. Do Towarzystwa należy 122 członków. Praca zorganizowana jest w komisjach: Twórcza - sekcja plastyczna i literacka, Historyczna - sekcja dokumentacji miasta i wsi oraz sekcja zabytków, Kulturalno-Oświatowa, Muzealna - Społeczne Muzeum Ziemi Tłuszczańskiej. Istotą działania Towarzystwa jest: aktywna działalność zgodna z zainteresowaniami w dowolnej komisji czy sekcji, rejestracja życia społecznego, kulturalnego, ożywienie działalności społecznej i kulturalnej, integracja środowiska, pielęgnowanie i propagowanie wartościowych tradycji regionalnych, zbieranie eksponatów dokumentujących historię, kulturę i etnografię regionu, prowadzenie działalności wydawniczej. Społeczne Muzeum czynne jest od poniedziałku do piątku w godzinach 10.00-14.00 w budynku przy ul. T. Kościuszki.

Przy Towarzystwie samodzielnie działają:

- Koło Żołnierzy AK,
- Sekcja Emerytów i Rencistów Nauczycieli,
- Terenowe Koło Polskiego Związku Pszczelarzy.

Towarzystwo zaprasza na wystawy czasowe i stałe. Planowane są nowe ekspozycje: Prymas Tysiąclecia, Wszystko co do kuchni, 200 nr Łącznika Mazowieckiego, Pszczoła i Pszczelarze, Tłuszcz-Sable', Przegląd twórczości M. Beredy i A. Szydlika,

Czasopismo Sublokalne "ŁĄCZNIK MAZOWIECKI"

Centrum Kultury

Tłuszcz, ul. Szkolna 1

W maju 1993 roku zaczął się ukazywać dwutygodnik "Łącznik Mazowiecki" pismo regionalne, które swym zasięgiem obejmuje aktualnie gminy: Tłuszcz, Klembów, Dąbrówka, Zabrodzie, Wyszaków, Jadów, Wołomin i Łochów.

Siedziba jego znajduje się w budynku Centrum Kultury. Pojawienie się gazety lokalnej na tym terenie było nawiązaniem wprost do tradycji sięgającej początków naszego wieku. Bowiem w latach 1906-1908 ukazywało się pierwsze czasopismo chłopskie na Mazowszu tygodnik "SIEWBA".

"Łącznik Mazowiecki" jest pismem prywatnym, redagowanym w głównej mierze przez publicystów -amatorów. Działalność wszystkich zamieszczających swoje artykuły ma charakter społeczny - autorzy tekstów nie dostają honorariów autorskich. Z gazetą współpracuje liczne grono korespondentów terenowych. Do czerwca 2000 roku ukazało się 180 numerów pisma. "Łącznik Mazowiecki" na swych łamach zamieszcza artykuły dotyczące historii regionu, dnia codziennego, dużo miejsca poświęca na edukację regionalną. Dzięki istnieniu tego czasopisma i takiemu jego usytuowaniu, przy bardzo małych nakładach finansowych miasto i Gmina Tłuszcz ma praktycznie nieograniczone możliwości przekazywania informacji społeczeństwu, promocji i reklamy.

Tłuszczański Klub Abstynencki „Przystań”

Tłuszczański Klub Abstynencki „Przystań” działa od 1996r. na podstawie ustawy z dnia 7.IV.1989r. Prawo o Stowarzyszeniach /Dz. U 20 poz. 104/ i posiada osobowość prawną.

Klub jest dobrowolnym samorządowym Stowarzyszeniem o celach niezarobkowych. Terenem działania Klubu jest obszar miasta i gminy Tłuszcz. Siedzibą Klubu jest lokal Ośrodka Zdrowia w Tłuszczu przy ul. Powstańców 24.

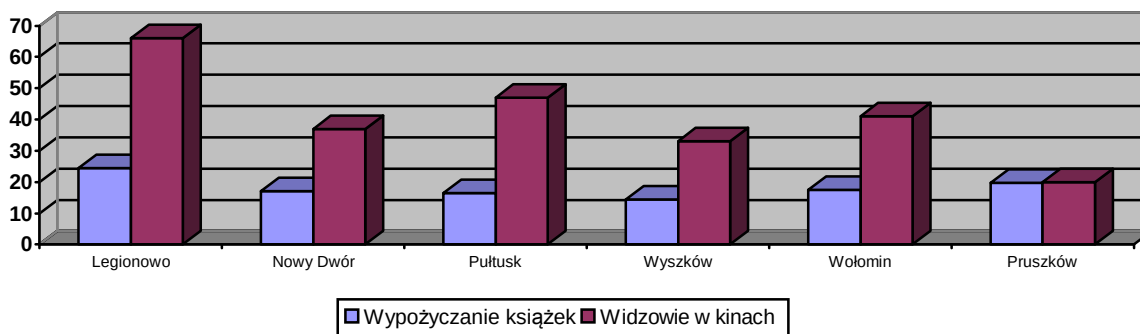
Celem Tłuszczańskiego Klubu Abstynenckiego jest:

Poprzez osobistą abstynencję od alkoholu dawanie dobrego przykładu innym i tworzenie w społeczeństwie wzorców zdrowego życia.

Niesienie wszechstronnej pomocy ludziom uzależnionym w kształtowaniu własnego rozwoju i odzyskanie właściwej postawy w najbliższym otoczeniu, rodzinie, zakładzie pracy, środowisku. Współdziałanie z organizacjami i instytucjami rządowymi w zakresie niesienia pomocy rodzinom, w których występuje przemoc pod wpływem alkoholu.

Członkiem klubu może zostać każdy, kto przyjmie zasadę całkowitej abstynencji od używania napojów alkoholowych oraz zobowiązuje się przyczyniać do społecznej akceptacji tej zasady. W chwili obecnej klub liczy 46 członków. Członkowie klubu organizują bezalkoholowe bale sylwestrowe, ogniska, wycieczki, wyjazdy terapeutyczne, oraz inne atrakcyjne formy spędzania wolnego czasu.

Korzystanie z lokalnej infrastruktury kulturowej powiatów

Dane: Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2002 r.

Dane dotyczące korzystania z bibliotek i infrastruktury kinowej na terenie Powiatu Wołomińskiego pokazują na dobry poziom czytelnictwa i wysokie zainteresowanie sztuką kina. Na terenie powiatu występuje tylko 1 kino.

W Tłuszczu nie odbywają się imprezy o znaczeniu regionalnym czy też krajowym.

5.3 SPORT

Działalność sportowa na terenie Gminy Tłuszcz to praca wychowawcza w klubach sportowych, takich jak:

Tłuszczański Klub Sportowy „BÓBR”
Stowarzyszenie Kultury Fizycznej „ESKIMO” – Chrzęstne
Centrum Kultury
Tłuszcz, ul. Szkolna 1

Tradycje ruchu sportowego sięgają na tym terenie czasów zaborów. Na początku XX wieku w Tłuszczu i okolicy paramilitarne organizacje sportowe, które obok działalności czysto sportowej, przygotowywały młodzież do obrony ojczyzny, do walki o wyzwolenie narodowe, rozwijały również uczucia patriotyczne. Na początku 1993 roku po wielu perturbacjach, na bazie dotychczasowego LZS-u zawiązało się stowarzyszenie sportowe pod nazwą Tłuszczański Klub Sportowy "BÓBR". Aktualnie jest to organizacja sportowa, składająca się z dwóch sekcji: piłki nożnej i piłki siatkowej. Siedzibą klubu jest Centrum Kultury w Tłuszczu. Działalność członków zarządu, wraz z prezesem, jest społeczna.

Baza:

- boisko sportowe o pow. 1,80 ha, przy ul. Polnej w Tłuszczu
- sale gimnastyczne przy szkołach podstawowych w Tłuszczu, Postoliskach, Jasienicy, Miąsem, Strykach
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych
- boiska przyszkolne
- boiska osiedlowe i wiejskie

Jeżeli chodzi o bazę szkoleniową na lekcje WF w szkołach – jest ona bardzo skromna.

5.4 OCHRONA ZDROWIA

Ochrona zdrowia od 1 stycznia 1999 roku funkcjonuje w nowych warunkach organizacyjnych. Samorząd lokalny, obok kas chorych, stał się odpowiedzialny za lokalną politykę zdrowotną wobec mieszkańców.

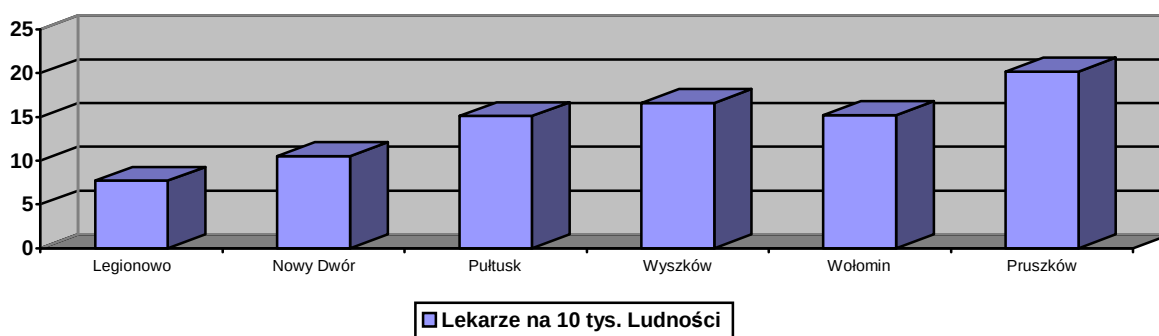
Zadania ochrony zdrowia w Gminie Tłuszcz to m.in.:

1. Działania w zakresie pozyskania kadry lekarskiej, głównie lekarzy stomatologów,
2. Działania w zakresie promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej.
3. Poprawa stanu technicznego obiektów – przychodni i ośrodków zdrowia,
4. Doposażenie w sprzęt medyczny.

Ośrodek zdrowia	Właściciel	Ilość lekarzy	Ilość pielęgniarek	Pozostały personel	Rodzaj poradni
Tłuszcz	NZOZ „BIOS”	11	9 + położna	6	Pediatryczna Ginekologiczna Internistyczna Okulistyczna Chirurgiczna Laboratorium
Postoliska	NZOZ „ZDROWIE”	4	3 + położna	-	Internistyczna Pediatryczna Ginekologiczna Laboratorium

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

Liczba lekarzy na 10000 mieszkańców w podobnych powiatach w 2001 r.

Dane: Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2002 r.

Ilość lekarzy przypadająca na 10.000 mieszkańców w Powiecie Wołomińskim wynosi 15,2 i jest wskaźnikiem średnim dla podobnych powiatów województwa.

Ochrona zdrowia w Gminie Tłuszcz dobrze wypełnia swoje zadania. Cechuje ją łatwość dostępu, specjalistyczna kadra wysoki poziom opieki. Dane statystyczne w pełni odpowiadają średnim powiatowym.

Zadania z zakresu leczenia szpitalnego i klinicznego realizowane są w Wołominie i w Warszawie.

Zadania usług pogotowia ratunkowego realizowane są w Tłuszczu.

Na terenie Gminy Tłuszcz zlokalizowane są 2 apteki.

5.5 POMOC SPOŁECZNA

Różnorodne formy pomocy świadczą ośrodki pomocy społecznej, które znajdują się w każdej gminie. Wśród problemów w rodzinach klientów ośrodków pomocy społecznej najczęstszymi przyczynami były: ubóstwo, alkoholizm, wielodzietność.

Ośrodki pomocy społecznej udzielają:

1. pomocy finansowej [zasiłki stałe, stałe wyrównawcze, okresowe, okresowe gwarantowane, okresowe specjalne, celowe, celowe specjalne, renty socjalne, zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne],
2. pomocy usługowej [usługi pielęgniarские, gospodarcze],
3. pomocy rzeczowej [odzież, obiady, sprzęt gospodarstwa domowego],
4. pomocy specjalistycznej [poradnictwo, terapie].

Placówki Pomocy Społecznej

Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu

Ośrodek pomocy społecznej realizuje zadania zlecone gminie zgodnie z ustaleniami przekazanymi w tej sprawie przez wojewodę i zadania własne gminy zgodnie z ustaleniami rady gminy.

W ostatnich latach zauważa się wyraźne rozwarstwienie poziomu życia i narastanie problemów społecznych, Gwałtownie narasta proces pauperyzacji całych środowisk, zwłaszcza z terenów wiejskich, które stanowią część klientów pomocy społecznej. Bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała choroba, bezradność wychowawcza, alkoholizm objawiają się ubóstwem, a często skrajną nędzą. Przyczyny niepełnosprawności to choroby krążenia (36% wszystkich niepełnosprawnych), choroby reumatyczne – 16%, a wśród dzieci porażenie mózgowe oraz upośledzenie umysłowe i wynikające z nich samotność i wyizolowanie.

Zakres pomocy społecznej świadczonej w Gminie Tłuszcz w 2002 r.

Rodzaj pomocy	Nakłady	Ilość
Zasiłki stałe	461 219	109
Zasiłki stałe wyrównawcze	71 693	25
Zasiłki z tyt. klęski żywioł.	-	-
Zasiłki rodzinne	339	1
Zasiłki pielęgnacyjne	58 761	44
Zasiłki z tyt. macierzyństwa	51 358	46
Pomoc dla kombatantów	-	-
Zasiłki okresowe	9 679	51
Dodatki rodzinne jednorazowe na 3 i kolejne dziecko	-	-
Zasiłki okres. gwarantowane	29 137	7
Dożywianie dzieci w szkole	33 000	193
Ogółem dotacja	715 186	476

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

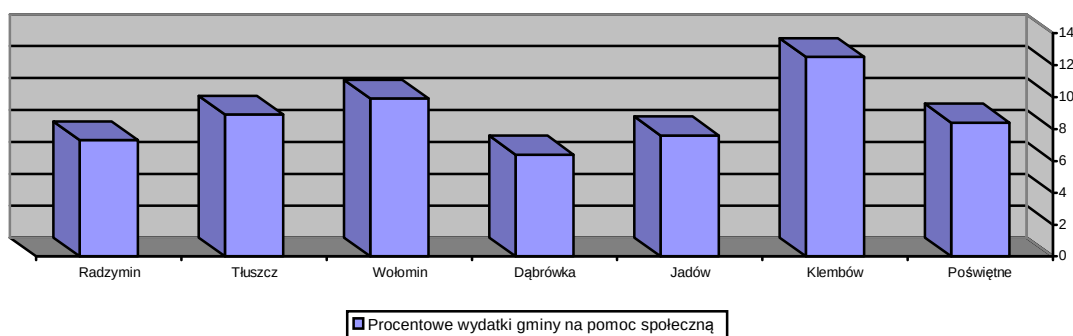
Realizacja zadań własnych gminy w roku 2002.

Rodzaj pomocy	Nakłady	Ilość
Schronienie	-	-
Pokrywanie wydatków na świadczenia lecznicze	7 756	22
Udzielanie zasiłków na zdarzenia losowe	7 300	5
Praca socjalna	-	233
Sprawianie pogrzebu		

Dożywianie dzieci w szkole	25 000	146
Usługi opiekuńcze	132 993	63/ 22166 godz.
Zasiłki celowe	123 903	369
Pomoc rzeczowa	6620	9
Wypoczynek dla dzieci	-	-
Ogółem	303 572	

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

Wydatki na pomoc społeczną w % budżetu Gminy Tłuszcz z podobnymi gminami powiatu w 2000 r.

Dane: Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2002 r.

Wydatki na pomoc społeczną w Gminie Tłuszcz kształtują się na poziomie średnio wysokim w stosunku do gmin podobnych. Na podstawie dotychczasowych doświadczeń nie należy oczekiwać zmniejszenia obszaru działania pomocy społecznej ani zakresu świadczeń.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt przeznaczenia znacznych środków na pomoc społeczną z budżetu gminy szczególnie na zasiłki celowe i opiekuńcze.

5.6 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Za zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, ochronę przeciwpożarową i zapobieganie innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska odpowiada Starosta Powiatu Wołomińskiego, Komendant Powiatowej Policji oraz Komendant Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej.

Odpowiedzialność ponoszą: Komendanci Policji – za porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli i Komendant Państwowej Straży Pożarnej oraz Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, które decyzją Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej w Warszawie z dnia 15 kwietnia 1997 r. włączone zostały do

Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego – za ochronę przeciwpożarową i zapobieganie innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska.

Na straży bezpieczeństwa gminy stoi Komisariat Policji w Tłuszczu, który obsługuje dodatkowo Gminę Klembów, aktualnie zatrudnionych jest 27 policjantów i 2 osoby cywilne.

Dominująca przestępczość: kradzieże, kradzieże z włamaniem, niszczenie mienia, kradzież samochodów, rozboje. W roku 2002 wszczętych zostało 979 postępowań przygotowawczych w tym, odnotowano 973 przestępstw stwierdzonych. Na przestrzeni ostatnich dwóch lat odnotowuje się nieznaczny spadek przestępstw stwierdzonych. Choć odnotowano ilościowy spadek przestępstw, to ogólna przestępczość na terenie gminy. Nadal utrzymuje się na wysokim poziomie.

Wzrosła wykrywalność ogólna z 27% do 37,3%.

Gmina Tłuszcz jest terenem bardzo rozległym i przy istniejącym stanie liczebnym policjantów nie ma pełnego zabezpieczenia prewencyjnego. Na nocnej służbie pracuje najczęściej jeden patrol, który nie jest w stanie zabezpieczyć podległego mu terenu. Na stanie Komisariatu Miejskiego znajduje się 9 radiowozów, w tym: VW VENTO i VW Transporter oraz Skoda.

Czynniki, które ograniczają skuteczną pracę Komisariatu to głównie braki finansowe. Szczególnie brakuje środków na paliwo, środki czystości, materiały biurowe. Ponadto w Komisariacie w Tłuszczu pracuje duża liczba funkcjonariuszy bez przeszkolenia specjalistycznego. Zaznacza się znikoma ilość etatów do służby prewencyjnej, a także brak właściwej łączności teleinformatycznej.

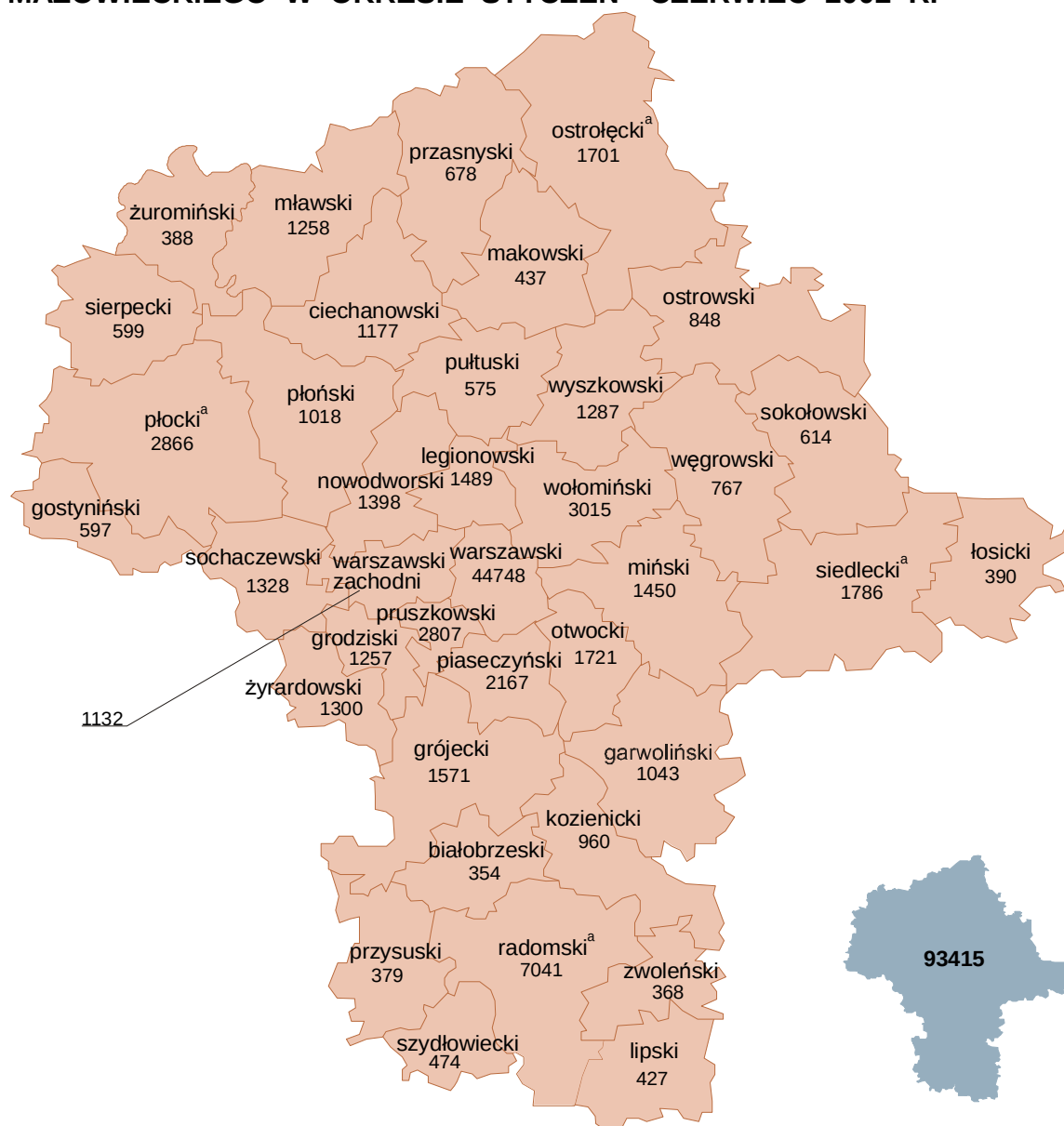
Utrzymanie poziomu przestępstw na poziomie 2002 roku w kategoriach szczególnie uciążliwych dla społeczności lokalnych, należy uznać za podstawę pozytywnej oceny służb prewencyjnych. Działania prewencyjne prowadzono z uwzględnieniem:

- Współpracy z agencjami ochrony mienia w zakresie opracowania zbiorczej dyslokacji oraz wspólnych patroli.
- Współpracy ze szkołami, jednostkami wojskowymi z wykorzystaniem psa do wykrywania narkotyków.
- Prowadzenia służb łączonych w rejonach zagrożonych.

Przedstawiona powyżej analiza ładu i porządku publicznego daje podstawę do twierdzenia, że generalnie zadania postawione przed KP w Tłuszczu w zakresie utrzymania ładu i porządku publicznego na podległym terenie zostały zrealizowane mimo sytuacji niedoboru środków finansowych i osobowych.

Na terenie Gminy Tłuszcz działają także 4 jednostki **Ochotniczej Straży Pożarnej** w Tłuszczu, Kozłach, Jasienicy i Chrzęsnem.

PRZESTĘPSTWA STWIERDZONE W POWIATACH WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO W OKRESIE STYCZEŃ—CZERWIEC 2002 R.

^a Łącznie z miastem na prawach powiatu.

*Podstawa: Urząd Statystyczny w Warszawie - Lipiec 2002 r.

5.7 ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

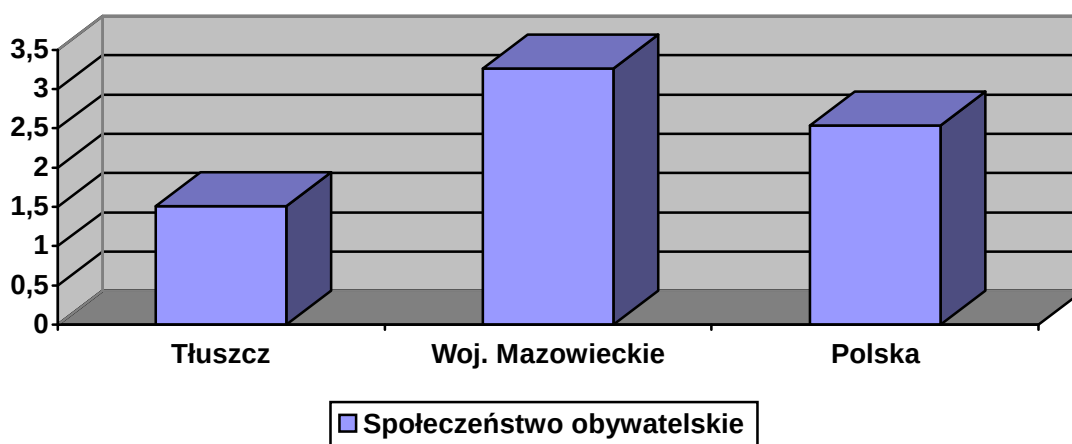
Czynnie działają cztery jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej: w Tłuszczu, Kozłach, Jasienicy i Chrząstnem. Na terenie gminy, w latach osiemdziesiątych zaczęły

powstawać ludowe zespoły śpiewacze przy Kołach Gospodyń Wiejskich. Najlepszy i najaktywniejszy folklorystyczny zespół "Kalinka" działający przy KGW Miąse. Zespół ten w swoim repertuarze posiada dużą ilość pieśni o tematyce regionalnej.

Wykaz ważniejszych organizacji pozarządowych na terenie Gminy Tłuszcz:

- Tłuszczańska Izba Gospodarcza,
- Demokratyczna Unia Kobiet,
- Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tłuszczańskiej,
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci,
- PCK,
- Fundacja „Przemoc, Pomoc rodzinom i dzieciom”,
- Związek Wędkarzy,
- Terenowe Koło Pszczelarzy w Tłuszczu
- Tłuszczański Klub Sportowy „Bóbr „
- Koła Łowieckie – „Czajka” i „Trop”
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów
- Koło Gospodyń Wiejskich w Miąsem,
- OSP w Tłuszczu, Chrzęsnem, Jasienicy i w Kozłach,
- ZHP,
- Stowarzyszenie Kultury Fizycznej „Eskimo” Chrzęsne.

Społeczeństwo obywatelskie: liczba organizacji non – profit na 1000 osób w wieku produkcyjnym.

Dane: własne BIG

Według powyższego wskaźnika społeczeństwo gminy wykazuje niższą aktywność obywatelską wśród osób w wieku produkcyjnym niż na obszarze województwa i w kraju.

6. OCHRONA PRZYRODY, KRAJOBRAZU I ŚRODOWISKA

6.1 OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU

Wyszczególnienie rezerwatów przyrody, pomników przyrody, obszarów chronionego krajobrazu, itp.

W gminie dominuje krajobraz ekstensywnego rolnictwa. Są to rozległe doliny łąkowe i tereny upraw rolnych, przemieszane z kompleksami leśnymi, zagęszczającymi się w części wschodniej i południowej gminy. Są to przeważnie lasy sosnowe. Krajobraz gminy kształtują też liczne kępy zadrzewień śródpolnych i śródłąkowych. W krajobrazie miasta dominuje węzeł kolejowy i zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna.

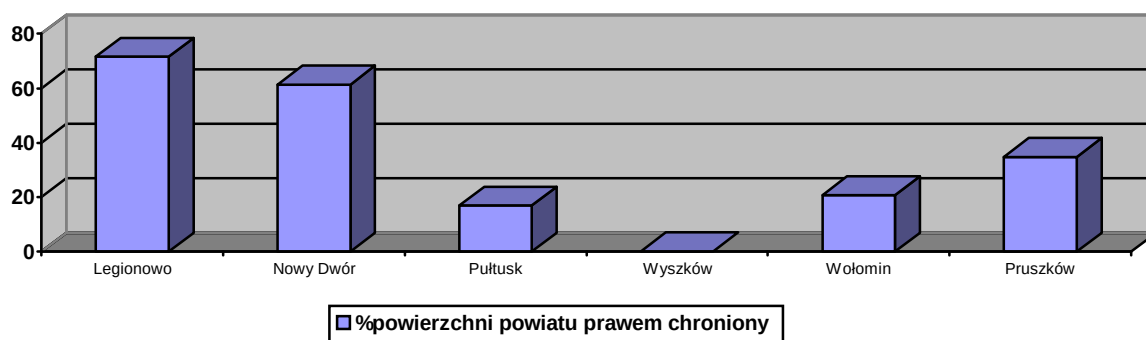
Gmina znajduje się poza systemem przyrodniczych obszarów chronionych. Nie występują tu parki narodowe i krajobrazowe czy też obszary chronionego krajobrazu. W bezpośrednim otoczeniu natomiast znajduje się kilkanaście pojedynczych drzew objętych ochroną jako pomniki przyrody oraz kilka grup drzew na terenach tzw. „podworskich”. Są to głównie dęby szypułkowe, lipy drobnolistne, jesiony, rosnące w miejscowościach: Ołdaki, Chrzęsne, Miąse i Tłuszcz. Na uwagę zasługuje też jałowiec pospolity rosnący w grupie 6 sztuk we wsi Łysobyki oraz skupienie drzew lipowych, tworzących aleję lipową w ilości 123 sztuki we wsi Jasienica. Kilkadziesiąt z nich to sędziwe i okazałe rozmiarów drzewa. Aleja jest przykładem XVIII i XIX wiecznego założenia parkowego krajobrazowego na Mazowszu.

Swoisty rezerwat przyrody może stanowić teren wchodzący w skład gruntów wsi Jaźwie i Rudniki, łącznie ok. 46 ha z trzema oczkami wodnymi i przyległymi torfowiskami i lasami.

Od strony wschodniej Gmina sąsiaduje z obszarem „Zielonych Płuc Polski” i od strony zachodniej z rezerwatem „Dębina” - fragmentem starodrzewu dębowo – grabowego.

Rezerwat nie ma prawnie ustalonej otuliny. Ochrona na obszarze gminy polega głównie na ochronie stosunków wodnych i jego strefy brzegowej. W krajobrazie gminy widoczny jest także bocian szary oraz siedliska bobrów. Dokonano inwentaryzacji gniazd bocianich w ilości 19 sztuk. Aby umożliwić osiedlanie się ich na naturalnych stanowiskach, wykonano w tym celu kilkanaście platform.

Powierzchnia sąsiednich powiatów o szczególnych walorach przyrodniczych prawem chroniona w 2000 r.

Dane: Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2002 r.

Powiat Wołomiński posiada stosunkowo niewielką w porównaniu do powiatów podobnych powierzchnię o szczególnych walorach przyrodniczych.

OCHRONA WÓD POWIERZCHNIOWYCH

Teren w przeważającej części odwadniany jest przez rzekę Cienką, która przecina gminę ze wschodu na zachód. Jest dopływem rzeki Rządzy wpadającej do wód Zalewu Zegrzyńskiego. Występują też liczne dopływy rzeki Cienkiej, większe to Rynia i Boruczanka. W części północnej płynie niewielka rzeka Fiszor, powstała z połączenia rowów melioracyjnych i małych cieków naturalnych.

Wody gruntowe gminy charakteryzują się zwierciadłem swobodnym, przeważają tereny z płytko występującym poziomem wód, przeważnie na głębokości od 0,5 do 1,5 m. Zasoby wód są skromne. Woda używana z zasobów powierzchniowych dla celów rolnictwa, leśnictwa oraz z zasobów podziemnych dla celów gospodarki komunalnej – przez gospodarstwa domowe podłączone do sieci wodociągowej jak też korzystające z własnych ujęć - studni. Nie zawsze jest to woda najlepsza, z racji położenia terenu zawiera znaczne ilości związków manganu i żelaza. Na terenie gminy nie działają podmioty gospodarcze, które powodowałyby zanieczyszczanie wód podziemnych. Głównym źródłem jej zanieczyszczenia jest brak kanalizacji i funkcjonowanie szamb ściekowych.

6.2 GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

Opis sieci wodociągowej

Na terenie miasta funkcjonują dwie stacje uzdatniania wody, w tym: jedna o wydajności 24 m³/h z rozprowadzoną siecią wodociągową i druga kontenerowa o wydajności 5 m³/h dla potrzeb budownictwa komunalnego. W całości miasto nie jest zwodociągowane. Od kilku lat realizowany jest etapami wodociąg miejski dla zapewnienia mieszkańcom dobrej wody.

Do wodociągu wiejskiego podłączone są częściowo dwie wsie Postoliska i Chrzęsne ze stacji uzdatniania wody w Postoliskach o wydajności 25 m³/h. W zdecydowanej większości woda do spożycia pobierana jest z indywidualnych ujęć wody.

Opis gospodarki ściekowej

Około 80% wody podziemnej na cele gospodarcze wraca z powrotem do wód powierzchniowych w postaci ścieków. Niewielkie odcinki kanalizacji znajdują się tylko w mieście. Teren wiejski nie posiada kanalizacji. Miasto posiada oczyszczalnię biologiczną przy ul. Wiejskiej o przepustowości 800 m³/d, wraz ze zlewnią ścieków dowożonych ze zbiorników bezodpływowych. W chwili obecnej obsługuje ok. 1.700 mieszkańców.

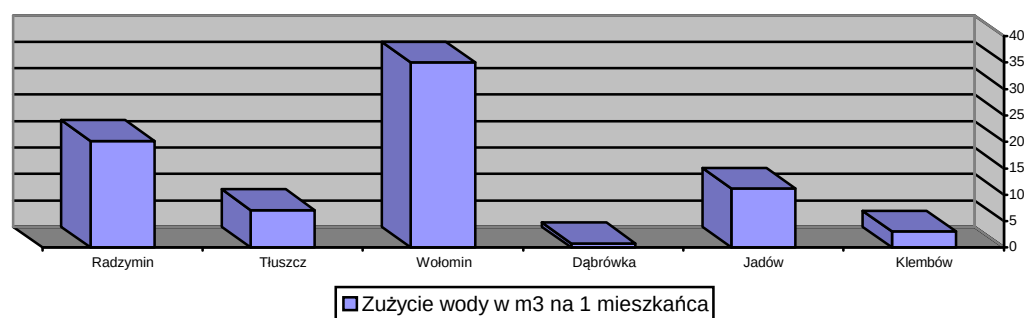
Stopień redukcji ścieków: BZT5 – 98,5%, CHZT – 95%, zawiesina – 98,1%, azot ogólny – 63,9%, fosfor ogólny 85,8%. Obiekt posiada pozwolenie wodno – prawne. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest, przez rów, rzeka Cienka. Miasto posiada również niewielką oczyszczalnię kontenerową o wydajności 50 m³/d, wykorzystywaną dla potrzeb budownictwa komunalnego. Od kilku lat podobnie jak sieć wodociągowa, realizowana jest etapami sieć kanalizacyjna. W mieście nie występują zanieczyszczenia ściekami na większą skalę. W przeprowadzanych badaniach wody w rzece nie stwierdza się naruszeń obowiązujących parametrów.

Sieć wodociągowa i kanalizacyjna (31.12.2002 r.)

WYSZCZEGÓLNIENIE		TŁUSZCZ	POWIAT
Sieć w km	wodociągowa rozdzielcza	20,3	413,9
J.w.	kanalizacyjna	4,4	180,5
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych	wodociągowe	Ok.480	12.589
J.w.	kanalizacyjne	Ok.70	8.078
Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych	w dam ³	1.666,1	3.695,4
J.w.	na 1 mieszkańca w m ³	14,9	19,89

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

Zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca w sąsiednich gminach powiatu.

Dane: Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2002 r.

W stosunku do gmin sąsiednich Tłuszcz wykazuje niskie zużycie wody na 1 mieszkańca.

Stopień zwodociągowania : **miasto** - 20 %, **wieś** - 7 %

Stopień skanalizowania : **miasto** - 11%, **wieś** - X

Projektowane oczyszczalnie ścieków w swojej technologii powinny być zgodne z wymogami przepisów Unii Europejskiej – obowiązującą dyrektywą 91/271/EEC Rady Wspólnot Europejskich.

6.3 GOSPODARKA ODPADAMI STAŁYMI

Dominującym typem gospodarki odpadami na terenie gminy jest zbiórka wymieszanych odpadów komunalnych do pojemników KP-7 w ilości 60 sztuk,

zlokalizowanych na terenie całej gminy i wywóz przez firmy usługowe posiadające odpowiednie zezwolenia. Skutkuje to czystością terenów gminy, nastąpił znaczny spadek „dzikich wysypisk” i zaśmiecania lasu. Odpady trafiają na gminne składowisko odpadów komunalnych w Wólce Kozłowskiej, które posiada zabezpieczenie środowiska w postaci folii z tworzyw sztucznych i piezometrów.

Jest to powierzchnia 2 ha, o uregulowanym stanie prawnym. Eksploatacja wysypiska przewidziana jest do roku 2006. Odpady komunalne ciekłe kierowane są do miejskiej oczyszczalni ścieków. Problemem gminy jest brak kompleksowego rozwiązania w zakresie gospodarki odpadami.

Brak odpowiednich obiektów takich jak: segregowni, kompostowni itp. czy firm prowadzących selektywną zbiórkę odpadów. Wiąże się to ze środkami finansowymi. Ilość odpadów rośnie wraz z rozwojem urbanizacji. Uznaje się, że ilość ta będzie jeszcze rosła przez kolejne lata.

Najwięcej odpadów powstaje na terenach zwartej zabudowy mieszkaniowej i usługowej. Ilość ta maleje na terenach peryferyjnych. W ogólnej masie coraz większy udział mają odpady tworzyw sztucznych, stale zwiększa się objętość tych odpadów. Stwarza to problemy przy ich gromadzeniu, transporcie i składowaniu. Wzrost ilości tych odpadów wiąże się z powoli rosnącym uznaniem dla opakowań szklanych. Średnia ilość odpadów wytwarzanych przez statystycznego mieszkańca gminy wynosi ok. 300 kg rocznie.

Wprowadzane obecnie w życie znówelizowane przepisy ustawy o czystości i porządku w gminach ujawniają szereg mankamentów gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy. W szczególności dotyczy to:

- wprowadzenia lub aktualizacji niezbędnych uregulowań formalnoprawnych,
- obowiązku organizacji selektywnej zbiórki, segregacji oraz magazynowania odpadów komunalnych, w tym niebezpiecznych,
- zapewnienia budowy instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych.

Składowiska są, a także pozostaną w przyszłości, nieodłącznym elementem systemów gospodarki odpadami. Stają się coraz częściej obiektami zlokalizowanymi na końcu całej drogi postępowania z odpadami, a nie jak dotychczas w Polsce, jedynymi obiektami unieszkodliwiania – wyprowadzania odpadów do środowiska.

Strategiczna Dyrektywa UE z marca 1991 r. nr 91/156/CE wprowadza obowiązek składowania od 2002 roku tylko odpadów przetworzonych tj. pozostałości z innych, intensywnych metod unieszkodliwiania i przerobu.

Dyrektywa Rady Unii Europejskiej nr 1999/31/EC wymusza podejmowanie rozwiązań bardziej zaawansowanych technologicznie składowisk odpadów:

- 1 klasa – składowisko odpadów obojętnych (inertnych) – mineralnych,

- 2 klasa – składowisko odpadów niegroźnych (uciążliwych) – komunalnych,
- 3 klasa – specjalnych – niebezpiecznych.

Zgodnie z ustawą o odpadach z 27 czerwca 1997 r. unieszkodliwianie odpadów polega na poddaniu ich procesom przekształcenia biologicznego, fizycznego lub chemicznego w celu doprowadzenia ich do stanu, który nie stwarza zagrożeń dla zdrowia ludzi oraz środowiska.

6.4 OCHRONA POWIETRZA

Powietrze atmosferyczne oprócz wód powierzchniowych jest najbardziej wrażliwym na zanieczyszczenia komponentem środowiska, a jednocześnie bezpośrednio decydującym o warunkach życia człowieka, zwierząt i roślin.

Na podstawie danych WIOŚ dotyczących wartości opadu pyłu, ołowiu i kadmu w Gminie Tłuszcz, można stwierdzić, że nie przekraczają one wartości dopuszczalnych.

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza są procesy spalania paliw dla grzania indywidualnego budynków mieszkalnych indywidualnych. Szacuje się, że ponad 90% emisji dwutlenku siarki i tlenu azotu pochodzi właśnie z takiego procesu spalania.

W mieście Tłuszcz oraz miejscowościach Jasienica, Miąse i Jadwinin, wyeliminowano w dużej mierze zanieczyszczenia węglowe poprzez inwestycje rozprawdzenia gazu. Również w sześciu obiektach szkolnych zmodernizowano kotłownie mające na celu zmianę czynnika grzewczego i eliminację zanieczyszczeń. Stan powietrza w gminie ocenia się jako dobry. Nie występują obiekty o znacznej emisji zanieczyszczeń do powietrza.

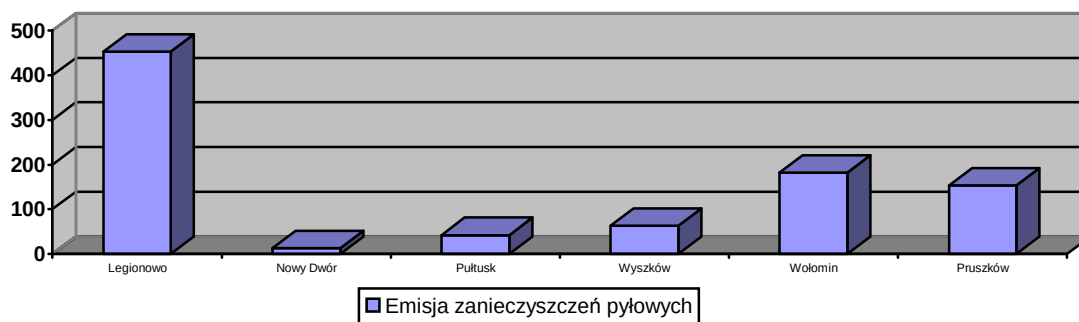
Na końcowy efekt stanu zanieczyszczenia powietrza istotny wpływ mają również emisje niekontrolowane m.in. pochodzące ze spalin samochodowych, które z uwagi na zwiększony ruch samochodowy w ostatnich latach znacznie się nasiliły.

Urząd Gminy nie dysponuje dokładnymi badaniami dotyczącymi wielkości zanieczyszczeń pyłowych i gazowych występujących na terenie Gminy Tłuszcz, ponieważ pomiary takie wykonywane są przez specjalistyczne jednostki (WIOŚ, SANEPID itp.) na obszarach objętych systemami sieci pomiarowych.

Dane dotyczące badań monitoringowych emisji w dawnym woj. Warszawskim przeprowadzonych przez WIOŚ wskazują, że stężenia średnioroczne dwutlenku siarki, azotu, pyłu zawieszonego nie przekraczają norm dopuszczalnych. Stężenia średniodobowe dwutlenku azotu mieściły się w granicach normy D24. Z rozkładu stężeń w ciągu całego roku wynika, że NO₂ jest zanieczyszczeniem przede wszystkim komunikacyjnym.

Przebieg stężeń średniodobowych SO₂ i zapylenia charakteryzuje się występowaniem stężeń maksymalnych w okresie zimowym (sezon grzewczy), oraz wartości stężeń minimalnych w okresie letnim.

Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych wg. powiatów w tonach

Dane: Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2002 r.

Porównano emisję zanieczyszczeń gazowych innych powiatów. Emisja Powiatu Wołomińskiego jest na poziomie średnim i wynosiła w 2001 r. 182 tony pyłów. Najwyższa emisja występuje w Powiecie Legionowskim i osiągnęła w roku 2001 poziom 453 ton.

Akty prawne Unii Europejskiej obejmują normy jakości powietrza zawarte w:

- Dyrektywie 80/779/EWG z dnia 15 lipca 1980 r. w sprawie dopuszczalnych i zalecanych wartości stężeń dwutlenku siarki i cząstek zawieszonych w powietrzu.
- Dyrektywie 82/884/EWG z dnia 3 grudnia 1982 r. w sprawie dopuszczalnej wartości stężenia ołowiu w powietrzu.
- Dyrektywie 85/203/EWG z dnia 7 czerwca 1985 r. w sprawie norm jakości powietrza w odniesieniu do dwutlenku azotu.
- Dopuszczalną emisję zanieczyszczeń do powietrza przez zakłady przemysłowe zawarto w:
- Dyrektywie 84/360/EWG w sprawie zanieczyszczenia powietrza przez zakłady przemysłowe.

6.5 OCHRONA PRZED HAŁASEM

Jedynym znaczącym źródłem hałasu jest linia kolejowa i stacja postojowa.

Na terenie gminy występuje niskie zagrożenie hałasem komunikacyjnym.

Hałas przemysłowy związany jest głównie z niekorzystną lokalizacją i emisją dźwięku ze stolarni, warsztatów samochodowych, hurtowni, lokali rozrywkowych itp.

6.6 ZAGROŻENIA NADZWYCZAJNE

Zagrożenia nadzwyczajne mogą występować w wyniku ewentualnego wycieku z rurociągu „Przyjaźń”.

Pewnym zagrożeniem może być sąsiedztwo bazy paliwowej w Emilianowie.

Zagrożenia nadzwyczajne mogą występować w obszarze przewozu ładunków niebezpiecznych szlakami kolejowymi lub poprzez transport kołowy.

Wielość kolizyjnych przejazdów kolejowych na skrzyżowaniu z drogami komunikacyjnymi powoduje zagrożenie powstawania wypadków zbiorowych komunikacyjnych.

7. GOSPODARKA I RYNEK PRACY

7.1 PODMIOTY GOSPODARCZE

Charakterystyczny przejaw transformacji ostatnich lat – gwałtowny przyrost podmiotów i obiektów działalności gospodarczej nie ominął również Gminy Tłuszcz. W gminie funkcjonują obecnie 964 podmioty gospodarcze w następujących działach:

I.p.	dział gospodarki i usług	liczba przedsiębiorców zarejestrowanych	struktura [%]
1.	mechanika maszyn i naprawa pojazdów	22	2,3
2.	usługi ślusarskie	23	2,4
3.	usługi budowlane, remontowe i malarskie	142	14,7
4.	usługi i transportowe i roboty ziemne	98	10,2
5.	handel, handel detaliczny	346	35,9
6.	usługi stolarskie i leśne	28	2,9
7.	usługi turystyczne i hotelarskie	2	0,2
8.	gastronomia	16	1,7
9.	usługi wodociągowo-kanalizacyjne, melioracyjne, studniarstwo, gazowe	17	1,8
10.	oświata, ochrona zdrowia	24	2,5
11.	instalatorstwo i usługi elektryczne	26	2,7
12.	usługi weterynaryjne i obsługa zwierząt	2	0,2
13.	pozostałe	218	22,6
Ogółem wg. rejestru gmin		964	

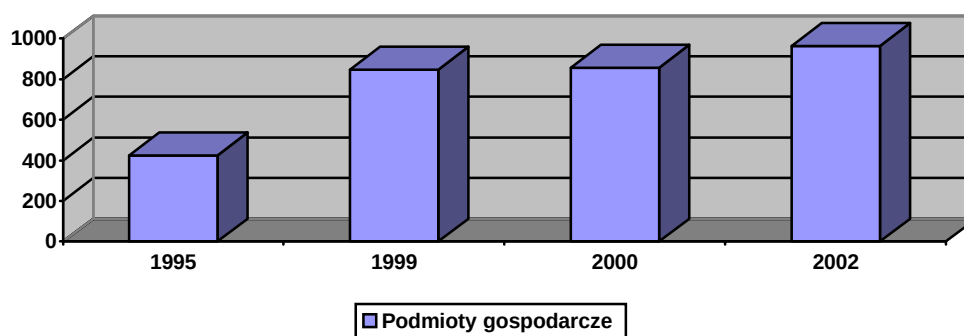
*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

Wykaz zmian ilościowych podmiotów gospodarczych w gminie,

1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
126	156	111	161	118	129	207	97
424				847	857		964

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

Dane liczbowe zawarte w tabeli przedstawiają ilość podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w poszczególnych latach.

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

Na terenie Gminy Tłuszcz funkcjonuje 964 podmiotów gospodarczych.

Profil działalności poszczególnych firm, w szczególności prowadzonych przez osoby fizyczne, jest dość zróżnicowany.

Najwięcej przedsiębiorców zajmuje się handlem (346), usługami budowlanymi (142). Około 100 indywidualnych przedsiębiorców prowadzi działalność ujętą pod hasłem usługi transportowe i ziemne.

Działalność gospodarczą podejmują, co można zaobserwować już od kilku lat, osoby w wieku powyżej 40-ego roku życia oraz młodzi ludzie po ukończeniu edukacji w szkołach średnich i coraz więcej osób po ukończeniu studiów. Powstają więc biura rachunkowe, różnego rodzaju pośrednictwa, doradztwo finansowe i gospodarcze.

Na podstawie ilości i rodzaju zmian dokonywanych w istniejących wpisach do ewidencji działalności gospodarczej (ok. 100 zmian w skali roku) można wnioskować, że przedsiębiorcy stali się bardziej elastyczni w doborze profilu swojej działalności.

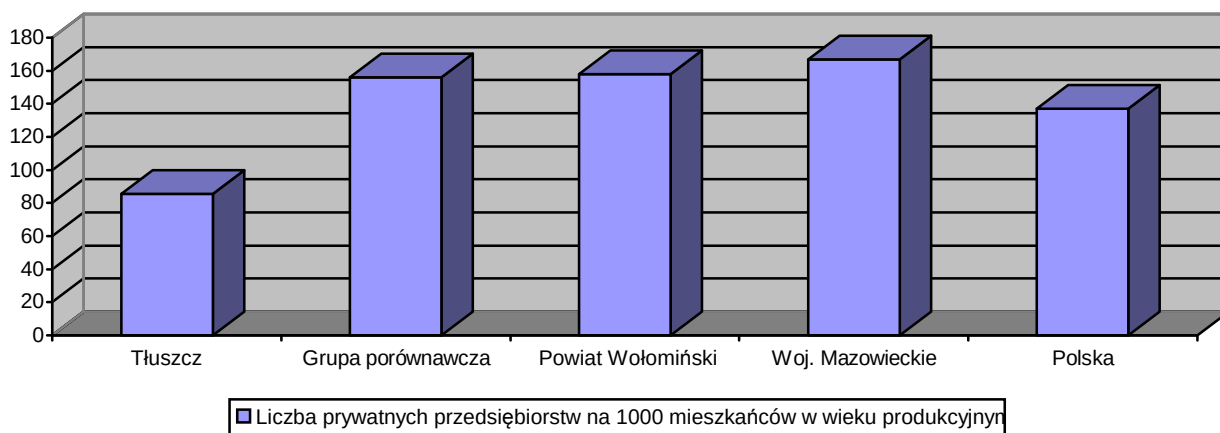
W przypadku nieopłacalności prowadzenia działalności w danej dziedzinie próbują działać w innej branży, z reguły nie likwidują działalności po pierwszym niepowodzeniu.

W szczególności powyższe dotyczy jednoosobowych i małych firm.

W latach 1995 – 2002 wystąpił systematyczny wzrost w tworzeniu nowych podmiotów gospodarczych na terenie gminy, którego nie zahamowała nawet recesja w kraju.

Gmina Tłuszcz posiada jeden z niższych wskaźników ilości podmiotów gospodarczych na 10.000 mieszkańców spośród gmin podwarszawskich.

Przedsiębiorczość: liczba prywatnych przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Dane: Własne BIG

Z przedstawionego wykresu wynika, że wskaźnik przedsiębiorczości na terenie Miasta i Gminy Tłuszcz w 2001 r. kształtował się na dwukrotnie niższym poziomie niż w grupie porównawczej, na terenie powiatu, w Województwie Mazowieckim i w Polsce.

DOMINUJĄCE BRANŻE W GOSPODARCE GMINY:

➤ rolnictwo

- handel
- budownictwo
- usługi transportowe.

Bogate tradycje przemysłowe na terenie Gminy Tłuszcz przedstawiają:

- Huta Szkła – istniejąca w latach 1910 – 1970
- „Kaflarnia „ 1932 – 1970 Terenowy Zakład Materiałów Budowlanych specjalizujący się w produkcji kafli. Po roku 1970 przeprofilowany na wyroby cepeliowskie.
- Spółdzielnia Pracy „Magnet „ – Filia Zakładu produkująca akcesoria samochodowe, funkcjonująca do chwili obecnej.
- Spółdzielnia Pracy „Kamionka „ – wytwórnia artykułów ceramicznych, ciernych i kryształów – do końca lat 80-tych.
- Funkcjonowanie węzła kolejowego
- Przedsiębiorstwo Urządzeń Technologicznych funkcjonujące do 1990 r.

7.2 CHARAKTERYSTYCZNE CECHY FUNKCJI GOSPODARCZYCH

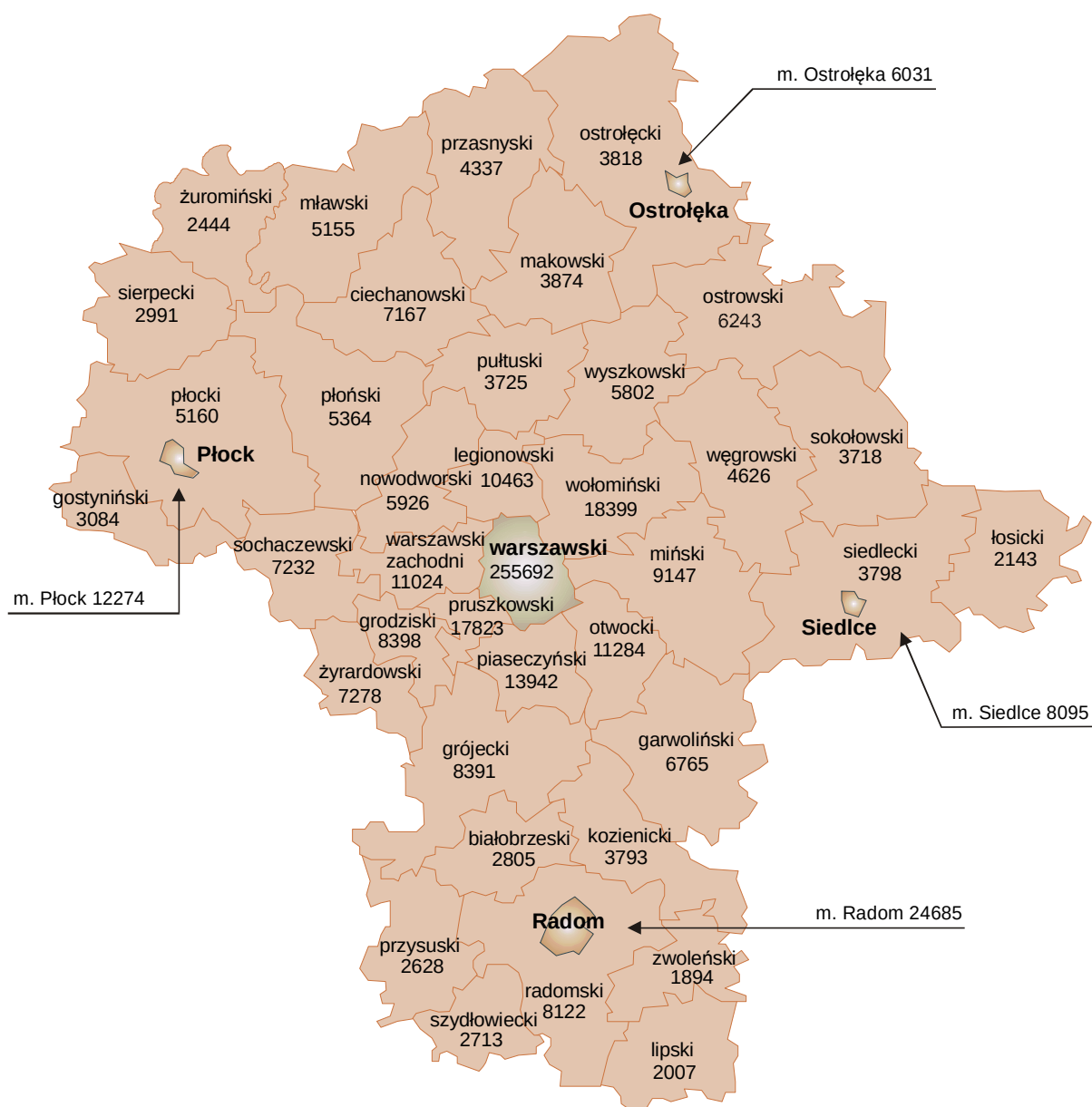
Tłuszcz jest atrakcyjnym miejscem dla inwestycji. Decydują o tym:

- korzystne położenie komunikacyjne - możliwość transportu drogowego i kolejowego,
- dostępność mediów - woda, energia elektryczna i gaz ziemny,
- wolne tereny pod inwestycje,
- siła robocza.

W gminach położonych nieco bliżej stolicy na ogół brakuje już jednego lub kilku z wymienionych czynników. Jeżeli do tego co już jest w Tłuszczu dodamy planowaną rozbudowę sieci telefonicznej, sieci wodociągowej i budowę kanalizacji, budowę w pobliżu autostrady A-2, polepszenie istniejących połączeń z Warszawą - dojdziemy do wniosku, że przyszłość należy do tej gminy. Wiedzą o tym inwestorzy, którzy już dziś zaczynają kupować tereny pod przyszłą działalność. W mieście otwierają się nowe placówki bankowe. Obecnie są tu oddziały PKO BP SA oraz Banku Spółdzielczego w Wołominie.

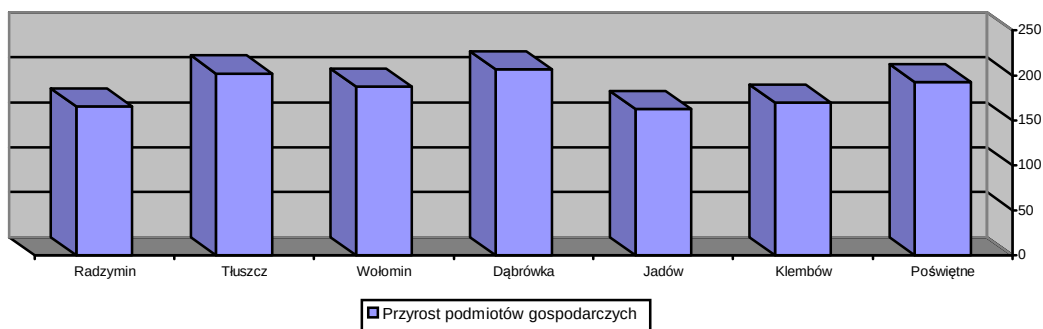
Nie dziwi zatem fakt utworzenia w Tłuszczu Oddziału Powiatowego Izby Gospodarczej w Wołominie.

**Podmioty gospodarki narodowej w powiatach
Województwa Mazowieckiego w 2002 r. (stan w dniu 30 VI 2002 r.)**

*Podstawa: Urząd Statystyczny w Warszawie – lipiec 2002

Dynamika przyrostu podmiotów gosp. narodowej w latach 1995 – 2000 w sąsiednich gminach województwa.

Dane: Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2002 r.

Z powyższego zestawienia wynika, że Gmina Tłuszcz posiadała w ostatnich latach jedno z najwyższych przyrostów ilościowych firm na swoim terenie. Samorząd gminy powinien jednak stale i usilnie zabiegać o stworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie gminy.

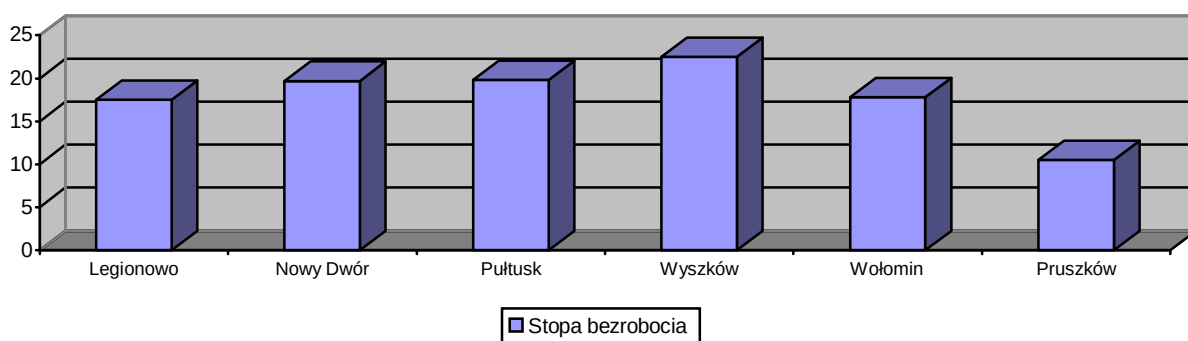
7.3 BEZROBOCIE I RYNEK PRACY

Ogółem na terenie gminy zamieszkuje 11.275 osób w wieku produkcyjnym. Z tej ilości bez pracy pozostaje 1.911 osób, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy. Szacuje się, że stan bezrobocia wynosi 20,1%.

Uwzględniając aktualną sytuację można przypuszczać, że ponowne zatrudnienie tracących pracę będzie problemem trudnym, wymagającym nie tylko nakładów finansowych, ale i ścisłej współpracy władz samorządu gminnego i powiatowego, wojewody, organizacji rządowych i pozarządowych, pracodawców.

Największe bezrobocie występuje w przedziale wiekowym 18 – 24 lata i dotyczy absolwentów szkół średnich i ludzi młodych, którzy nie podjęli jeszcze żadnej pracy. Występuje następująca prawidłowość: im niższe wykształcenie – tym większy odsetek osób bezrobotnych.

Stopa bezrobocia rejestrow. w powiatach ościennych (stan na grudzień 2001 r.)

Dane: Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2002 r.

Na tle powiatów ościennych stopa bezrobocia w Powiecie Wołomińskim jest na średnim poziomie.

Stopa bezrobocia w Województwie Mazowieckim	– 2002 r – 13,0%
Stopa bezrobocia w Powiecie Wołomińskim	– 2002 r – 17,8%
Stopa bezrobocia w Gminie Tłuszcz	– 2002 r – 20,1%

W Tłuszczu swoją siedzibę ma filia Powiatowego Urzędu Pracy, które ułatwia inwestorom zatrudnienie pracowników.

Występujące bezrobocie w Gminie Tłuszcz utrzymuje się na wyższym poziomie jak w powiecie, w kraju i województwie.

Ostatnie trendy wskazują na załamywanie się rynku pracy w Warszawie i generowanie bezrobocia w gminach ościennych.

8. ROLNICTWO

8.1 WARUNKI AGROPRZYRODNICZE

Cechy agroklimatu korzystne i średnio - korzystne dla rozwoju rolnictwa:

- Długa i ciepła jesień oraz chłodniejsze lato sprzyjają plonowaniu roślin trawiastych, motylkowych, krzyżowych, krzewów jagodowych,
- Wydłużona jesień i łagodna zima oraz opóźniona i chłodna wiosna wymuszają uprawę roślin ozimych.

Cechy agroklimatu mało korzystne dla rozwoju rolnictwa:

- Opóźnione i chłodne wiosny, późne przymrozki wiosenne, a wczesne jesienne,
- Częste występowanie wiatrów przesuszających glebę,
- Zwiększone opady w okresie jesieni.

Warunki klimatyczne

Rejon gminy należy do wschodniej, chłodniejszej części środkowego Mazowsza. Jest to obszar o najmniejszych w Polsce opadach rocznych. Liczba dni mroźnych w roku wynosi 30 do 50.

Okres wegetacyjny trwa ok. 220 dni. Średnia temperatura roczna wynosi 7,2° C.

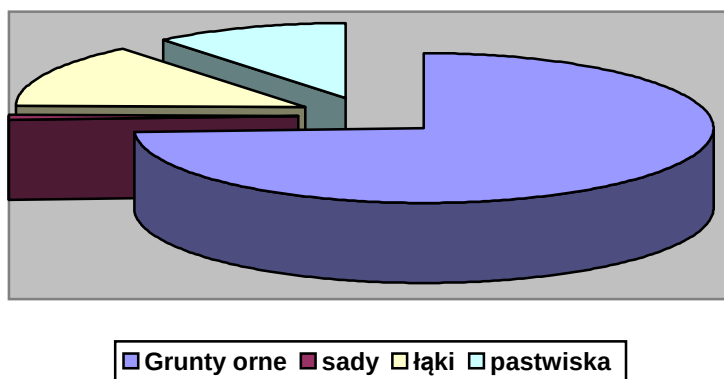
Warunki glebowe

W obszarze gminy dominują gleby słabe klas V i VI ponad 80 % gruntów rolnych. Są to kompleksy gleb bielcowych i brunatnych, wytworzonych z piasków słabogliniastych. Lepsze gleby klas IV a i IV b, występują jedynie w okolicach miejscowości Postoliska. Gleb w klasie IIb jest jedynie 0,3%, użytki zielone stanowią ponad 22 %. W dnach dolin występują płytkie mady oraz nieliczne torfy np. we wsi Rudniki.

Struktura użytków rolnych na dzień 31.12.2002 r. wg przeznaczenia w Gminie Tłuszcz:

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha	Struktura w %
Grunty orne	5437	74
Sady	78	1
Użytki zielone	1002	14
Pastwiska	801	11
Razem	7318	100

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

8.2 WARUNKI SPOŁECZNE, TECHNICZNE, EKONOMICZNE ROLNICTWA

W rolnictwie przeważają drobni producenci, gospodarujący na gruntach kilkuhektarowych, na ziemi klasy V i VI. Główne kierunki to produkcja mleka, w mniejszym stopniu ziemniaka i mięsa. Szansą dla miejscowych rolników jest powołanie pierwszych grup producenckich. Inspiracją do założenia grup wyszła ze strony Tłuszczańskiej Spółdzielni Handlowo-Usługowej, która dąży także do rozwiązywania rolniczych kłopotów ze zbytem, stąd pomysł wykupienia terenów na Giełdzie w Broniszach.

Produkcja rolna pozostaje stale zmniejszającą się orientacją działalności gospodarczej.

Ziemia w rolnictwie jest naturalnym zasobem przyrodniczym, miejscem najważniejszych procesów pracy i produkcji.

Utrudnienia wynikające ze specyficznych warunków naturalnych i stosowane z przyczyn ekonomicznych uproszczenia w technologii uprawy roli i roślin oraz gospodarce płodozmianowej, powodują niekontrolowane ubytki próchnicy, wzrost zachwaszczenia chwastami uciążliwymi, znaczne występowanie chorób i szkodników zwłaszcza zbożowych, strączkowych i okopowych.

Rolnictwo regionu cechuje:

- Zbyt niska efektywność produkcji.
- Niski poziom dochodów rolniczych.
- Obawa przed napływem dotowanych produktów rolnych z zagranicy.
- Brak integracji w środowisku wiejskim.
- Mała świadomość i zainteresowanie przystąpieniem do członkostwa w UE

9. TURYSTYKA I REKREACJA

9.1 OPIS TURYSTYCZNY GMINY

Dziedzictwo kultury gminy, bogata historia, dobre położenie i dobre skomunikowanie oraz obecność zabytków, stanowią pomyślne warunki do rozwoju wszelkich form wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców gminy i Warszawy.

Pomimo korzystnych warunków oraz występowania obiektów mogących pełnić funkcje rekreacyjne, brak jest odpowiednich zorganizowanych ośrodków turystyki i rekreacji kwalifikowanej, zarówno dla potrzeb gminy jak i potrzeb ponadlokalnych.

Gmina należy do obszarów ekologicznie czystych. Prawie cały teren to rozległe równiny w części kotliny warszawskiej, urozmaicone w południowo – wschodniej części licznymi występującymi lasami, rzeką Cienką i jej dopływami, łąkami. Miejscowo zachowały się fragmenty starych drzewostanów naturalnego pochodzenia np. Chrząsne, Jasienica, Rudniki, Jażwie. Poza kompleksami leśnymi występują twory przyrody żywej o szczególnych walorach krajobrazowych. Zalicza się do nich okazałe, sędziwe drzewa m.in. w Chrząsnem, Miąsem. Ołdakach. Dolina rzeki i jej liczne zagłębienia to tereny będące siedliskiem wielu gatunków ptactwa i zwierząt, miejsca spokoju i ciszy.

9.2 ATRAKCJE I INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA

Wybór imprez, jakie organizowane są corocznie w Tłuszczu:

Styczeń:

- jasełka: inscenizacje przygotowywane przez lokalne grupy twórcze,

Luty:

- Ogólnopolski Turniej Szkoły Walki i Samoobrony KOBRA,

Marzec:

- przegląd robótek kobiecych - coroczna wystawa prac w różnych, tematycznie zgrupowanych dziedzinach, impreza towarzysząca Dniu Kobiet,
- obrzędowe powitanie wiosny – Marzanna – ponadlokalna impreza plenerowa pod patronatem ZHP, konkurs marzann,
- Tłuszczańskie Biesiady z Książką,

Maj:

- obchody kolejnych rocznic uchwalenia Konstytucji 3 Maja,

Czerwiec:

- Dni Tłuszcza - kilkudniowy cykl imprez rozrywkowych, przegląd dorobku kulturalnego lokalnych twórców,
- Regionalny Przegląd Zespołów Artystycznych Kół Gospodyń Wiejskich - Święto Pieśni Ludowej,

Sierpień:

- uroczyste obchody rocznicy Cudu nad Wisłą 1920 roku,
- Festyn Sportowo Rekreacyjny „Pożegnanie wakacji”,

Wrzesień:

- harcerski Start,
- dożynki gminne,
- turniej tenisa ziemnego o Puchar Burmistrza,

Październik:

- obchody Dnia Edukacji Narodowej,

Listopad:

- rocznica odzyskania niepodległości,
- turniej piłki siatkowej o Puchar Burmistrza,

Grudzień:

- Hufcowy Festiwal Piosenki Zuchowej i Harcerskiej,
- spotkania opłatkowe w Centrum Kultury, TPZT i w szkołach,

Wykaz imprez kulturalno – rozrywkowych

- Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy
- Tłuszczańskie Biesiady z Książką
- Dni Tłuszcza w tym „Święto Pieśni Ludowej”
- Dożynki
- Imprezy okolicznościowe z okazji:
 - Uchwalenia Konstytucji 3 – go Maja
 - Odzyskania Niepodległości przez Polskę
 - Ścieżki dydaktyczne realizowane przez Społeczne Muzeum Ziemi Tłuszczańskiej
 - Np. obróbka Inu, od kwiatu do miodu, nasza architektura, tłuszczańska kolej.

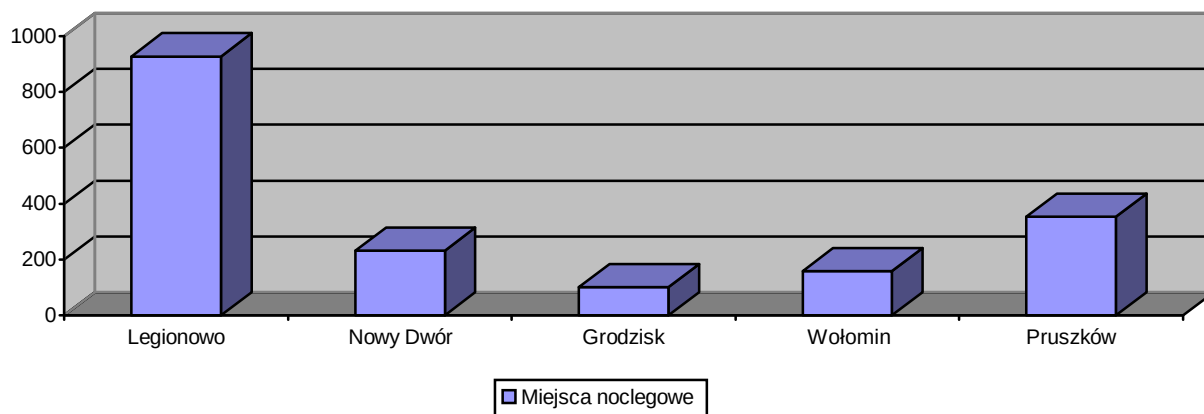
Opis infrastruktury turystycznej

- Brak bazy turystycznej, w trakcie organizacji są gospodarstwa agroturystyczne.
- Od połowy roku 2003 czynny jest jeden obiekt „Dwór we Franciszkowie” z 40 miejscami noclegowymi.

Wykaz szlaków turystycznych

- Szlak turystyki pieszej „ Rodzinne strony C.K. Norwida „

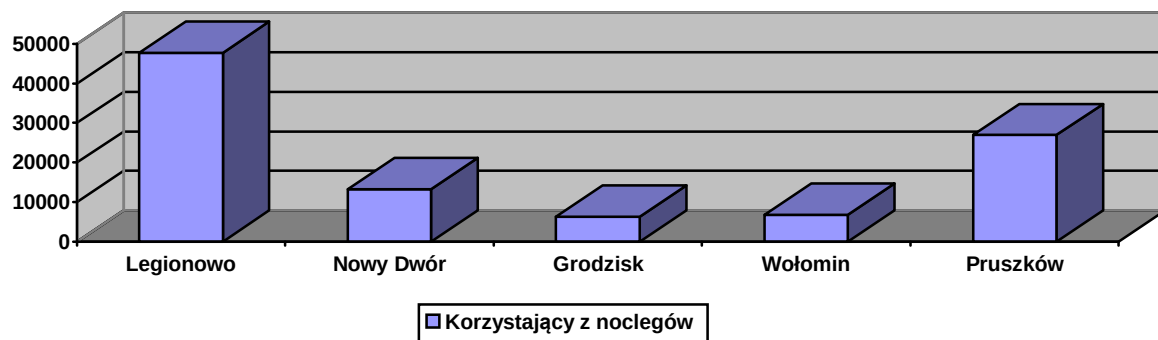
Baza noclegowa turystyki w podobnych powiatach w 2001 r.

Dane: Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2002 r.

Na terenie Powiatu Wołomińskiego znajduje się mała ilość miejsc noclegowych.

Korzystający z noclegów na terenie sąsiednich powiatów w okresie 01 – 12. 2001 r.

Dane: Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2002 r.

Ilość udzielonych noclegów na terenie Powiatu Wołomińskiego jest jedną z najniższych wśród sąsiednich powiatów.

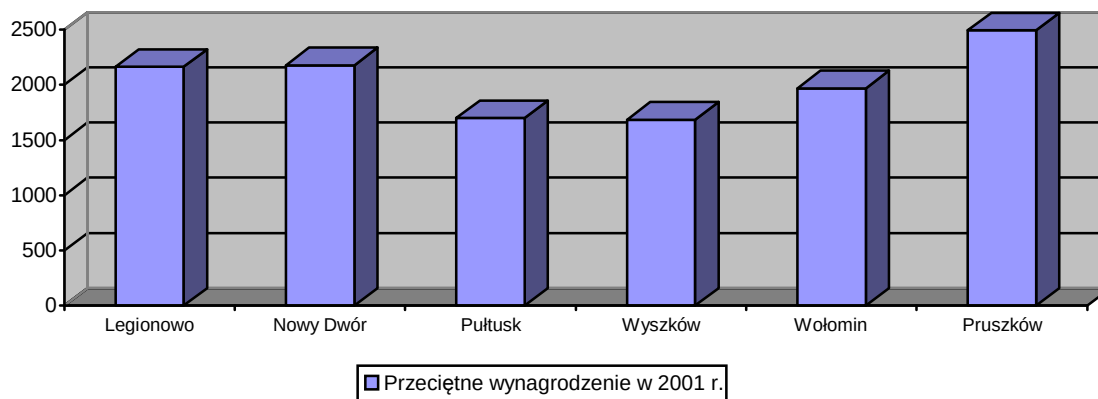
10. DOCHODY I WYDATKI BUDŻETU

10.1 DOCHODY OSÓB FIZYCZNYCH

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w wybranych powiatach:

Powiat	Legionowo	Nowy Dwór	Pułtusk	Wyszaków	Wołomin	Pruszków	Warszawa Zach.
Wynagrodzenie w zł.	2.163	2.176	1.699	1.683	1.969	2.494	2.316

Dane: Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2002 r.

Dane: Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2002 r.

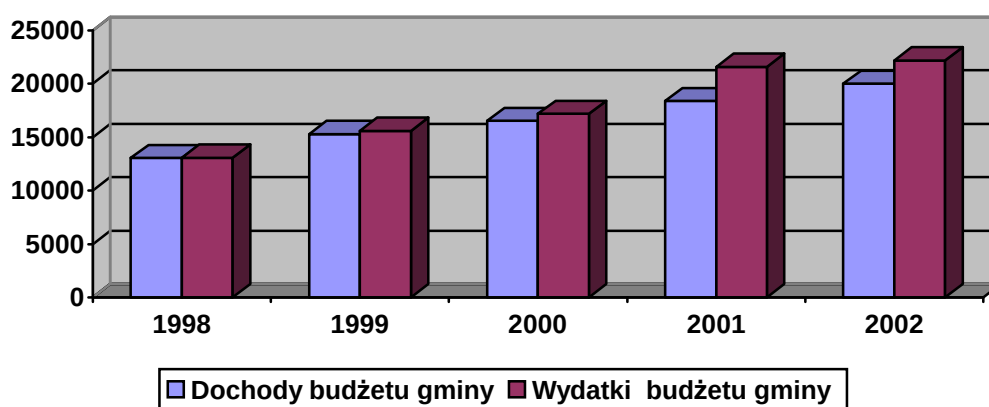
Wielkość dochodów osób fizycznych jest jednym z grupy wskaźników charakteryzujących poziom zamożności społeczeństwa. W Powiecie Wołomińskim występuje średni poziom wynagrodzeń brutto spośród powiatów otaczających Warszawę.

10.2 DOCHODY I WYDATKI BUDŻETU GMINY TŁUSZCZ

Dochody i wydatki budżetu Gminy Tłuszcz w latach 1995 – 2002

	Dochody w tys. zł	Wydatki w tys. zł	Dochody na 1 mieszkańca	Wydatki na 1 mieszkańca
1998	13 040	13 062	729	730
1999	15 286	15 577	852	868
2000	16 525	17 174	917	953
2001	18 380	21 564	1 015	1 191
2002	19 982	22 174	1 098	1 219

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

*

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

Z zestawienia danych wynika, że w całym badanym okresie budżet gminy w zakresie dochodów systematycznie rośnie. W latach 2000 – 2002 nastąpił znaczny wzrost wydatków budżetowych i nastąpiło blisko 6 mln zadłużenie gminy.

Dochody własne gminy w 2002 r. (w tys. zł)

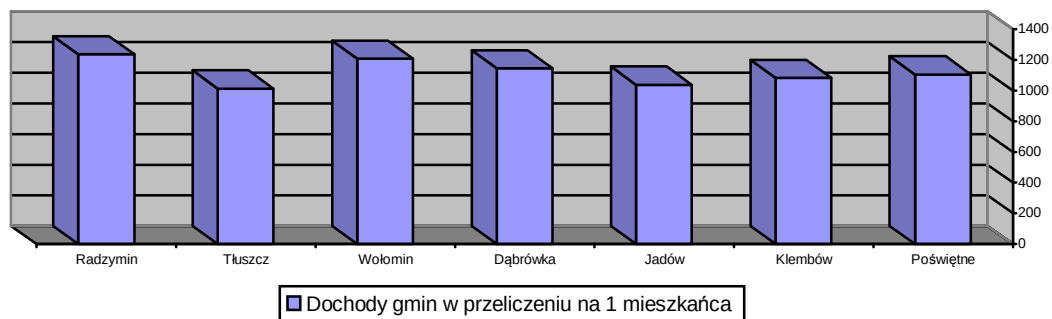
WYSZCZEGÓLNIENIE	GMINA
Dochody razem	19 982 472
Podatek i opłaty	-
Podatek rolny	56 266
Podatek od nieruchomości	2 239 222
Podatek od środków transportu	164 271
Opłaty skarbowe	50 918
Subwencje	12 092 998
Dotacje	1 530 546
Dochody z majątku gminy	352 978
Inne	835 114
Udział w podatku dochodowym państwa	2 660 159

*Podstawa: dane Urząd Miejski w Tłuszczu

W polityce budżetowej gminy zauważyć można tendencję do zadłużania się gminy na cele inwestycji infrastrukturalnych. Kontrolowana polityka zaciągania kredytów na cele infrastrukturalne powinna przyspieszyć rozwój gminy poprzez zaoferowanie

inwestorom konkurencyjnych warunków działania a mieszkańcom lepszych warunków życia.

**Dochody własne w zł. podobnych gmin w przeliczeniu
na 1 mieszkańca w 2001 r.**

Dane: roczni Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2002 r.

Z powyższego zestawienia wynika, że Gmina Tłuszcz posiada jedno z najniższych dochodów własnych przeliczonych na 1 mieszkańca, co dowodzi m. in. niskiej aktywności lokalnej gospodarki.

11. GŁÓWNE PROBLEMY GMINY I ANALIZA SWOT

11.1 GŁÓWNE OBSZARY I PROBLEMY ROZWOJOWE

Najważniejszym **atutem** Gminy Tłuszcz jest dogodne położenie geograficzne blisko Warszawy, na skrzyżowaniu kilku szlaków komunikacyjnych. Gmina posiada wolne, tanie tereny inwestycyjne pod mieszkalnictwo, przemysł i rekreację. W dobrym stanie znajduje się infrastruktura gazu przewodowego i wodociągowa na terenie miasta. Niewątpliwym atutem gminy są wykształceni, uczciwi i solidni mieszkańcy, bogate tradycje kolejarskie, miejskie, przemysłowe i wydawnicze. Dodatkowym atutem jest wysoki poziom czystości środowiska przyrodniczego i obecność oczyszczalni ścieków na terenie gminy.

Słabą stroną Gminy Tłuszcz są braki w infrastrukturze technicznej szczególnie w obszarze kanalizacji, wodociągów i gazu przewodowego na terenach wiejskich.

Miasto nie posiada planów rozbudowy centrum miasta i nie zidentyfikowane zostały czynniki miastotwórcze Tłuszcza. Coraz większą uciążliwość sprawiają problemy komunikacyjne (połączenie miasta z innymi miejscowościami gminy, stan dróg i bezpieczeństwo komunikacyjne). Występuje znaczący brak infrastruktury społecznej, zdrowotnej i oświatowej w gminie (brak: mieszkań, obiektów sportowych i rekreacyjnych, obiektów kultury na terenach wiejskich, lekarzy specjalistów). Odczuwalny jest brak integracji i samoorganizacji mieszkańców połączonej z brakiem ofert spędzania wolnego czasu przez młodzież.

Nakłada się na to ubożenie społeczeństwa i wysoki poziom bezrobocia. Występuje znaczny spadek opłacalności produkcji rolnej wzmocniony słabą jakością gleb i brakiem przetwórstwa rolno – spożywczego.

Najbardziej istotną **szansą rozwojową** Gminy Tłuszcz jest korzystne położenie komunikacyjne, na skrzyżowaniu tras kolejowych z dobrym połączeniem do Warszawy. Ponadto. Cały region charakteryzuje się znaczną atrakcyjnością inwestycyjną, osadniczą i turystyczną wzmocnioną dodatkowo wysokim trendem migracji do gminy. Sąsiednie gminy wykazują znaczną dbałość o stan środowiska przyrodniczego. W regionie zaznacza się znaczne zainteresowanie turystyką weekendową i agroturystyką. Swoją szansę Tłuszcz znajduje także w procesie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

Głównym **zagrożeniem zewnętrznym** dla społeczności Gminy Tłuszcz wydają się być: konkurencja inwestycyjna w regionie oraz brak lokalnego kapitału finansowego. Sąsiednie gminy i powiaty wykazują ponadto wyższą atrakcyjność turystyczną i osadniczą. Istotnym zagrożeniem dla rozwoju gminy jest fatalna sytuacja Polskich Kolei Państwowych, w przeszłości głównego czynnika rozwoju gminy. Istotnym zagrożeniem dla rozwoju gminy jest odpływ ludzi młodych z terenu gminy oraz niski poziom promocji gminy. Poważne obawy budzą projekty zmian prawa samorządowego utrudniające utrzymanie poziomu wpływów budżetowych. Gmina nie posiada kontaktów międzynarodowych i umiejętności pozyskiwania zewnętrznych środków finansujących jej rozwój. Sąsiednie regiony charakteryzują się wysokim poziomem przestępczości w tym również zorganizowanej.

11.2 WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY TŁUSZCZ

ATUTY GMINY

- mieszkańcy wykształceni, uczciwi, solidni
- położenie na szlaku kolejowym – połączenia w 5-ciu kierunkach
- czyste środowisko naturalne na terenie gminy
- sprawny, skuteczny samorząd
- wolne tereny pod inwestycje
- tanie grunty pod zabudowę
- dobry poziom szkolnictwa
- budowa lotniska
- wysoki stopień gazyfikacji miasta
- występujące inicjatywy agroturystyczne
- niskie podatki lokalne
- bogate tradycje kolejarskie Tłuszcza
- tradycje rzemiosła i przemysłu
- zaplecze magazynowo-logistyczne dla Warszawy
- aktywna rada sołecka
- powołanie wydziału komunikacji

SŁABOŚCI GMINY

- niski poziom komunikacji drogowej

- zły stan infrastruktury technicznej (woda, kanalizacja)
- brak planu rozbudowy centrum miasta
- brak czynników miastotwórczych w Tłuszczu
- wysokie bezrobocie
- zubożenie społeczeństwa
- brak mieszkań komunalnych
- mała ilość podmiotów gospodarczych
- niski poziom rozwoju rolnictwa
- brak przetwórstwa rolno – spożywczego
- brak punktów skupu zwierząt hodowlanych
- słaba jakość gleb
- brak terenów przygotowanych pod inwestycje
- niski poziom bezpieczeństwa szczególnie komunikacyjnego
- braki chodników i oświetlenia ulic
- brak segregacji śmieci
- mała aktywność społeczeństwa
- brak ciągów pieszo rowerowych
- brak infrastruktury rekreacyjnej w tym parku
- brak sali kinowej
- brak obiektów sportowych
- brak ofert spędzania wolnego czasu dla młodzieży
- niewłaściwa lokalizacja oczyszczalni ścieków
- brak promocji gminy
- brak wiejskich centrów kultury
- słabe więzi społeczne

- brak lekarzy specjalistów
- występowanie korupcji
- niski poziom opieki zdrowotnej

11.3 ZEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY TŁUSZCZ SZANSE ROZWOJU GMINY

- korzystne położenie geograficzne

- bliska odległość do Warszawy
- rozwój turystyki w regionie
- akcesja do Unii Europejskiej
- migracja ludności do gminy
- dobra koniunktura gospodarcza w regionie
- atrakcyjność inwestycyjna regionu
- wysoki poziom środowiska naturalnego w regionie
- regionalne oddziaływanie lotniska
- przewidywane zmiany przepisów prawa
- pozyskiwanie środków zewnętrznych w regionie
- kontakty międzyregionalne
- rozwój gospodarczy aglomeracji warszawskiej
- ważna rola powiatu w regionie
- poprawa sytuacji na stołecznym rynku pracy

ZAGROŻENIA ROZWOJU GMINY

- rozwój inwestycji w innych regionach
- zagrożenie środowiska naturalnego zanieczyszczeniami Warszawy

- niestabilność prawa
- niski poziom wiedzy o UE
- brak kapitału inwestycyjnego
- brak kontaktów międzynarodowych
- brak umiejętności absorpcji środków zewnętrznych w tym UE
- brak ofert pracy dla młodzieży w regionie
- migracja mieszkańców z terenu gminy do miasta
- wysoki poziom przestępczości w regionie
- mała aktywność przedsiębiorczości w regionie
- osłabienie więzi społecznych i tradycji w regionie
- niskie dochody mieszkańców regionu
- wykup ziemi przez ludność napływową
- upadłość PKP

12. WIZJA ROZWOJU GMINY TŁUSZCZ W 2020 ROKU

Podstawowym wyznacznikiem przyszłego wizerunku Gminy Tłuszcz będzie umiejętne wykorzystanie potencjału związanego z atrakcyjnością inwestycyjną, osadniczą oraz rekreacyjną gminy.

Wielkie wyzwanie stojące przed gospodarzami gminy to ukształtowanie wizerunku gminy przyjaznej dla, inwestorów mieszkańców i turystów, atrakcyjnej dla zamieszkiwania i spędzania czasu wolnego. Nastąpi rozwinięcie wielu funkcji, takich jak atrakcyjna oferta w zakresie kultury, oświaty i zagospodarowania czasu wolnego. Pozwoli to na większą integrację mieszkańców z miejscem zamieszkania.

Ważnym obszarem, który będzie podlegał wzmocnieniu, będzie sektor małych i średnich przedsiębiorstw oraz funkcji turystyczno - rekreacyjnych gminy. Działanie władz gminy nakierowane będzie na stymulowanie nowoczesnych funkcji gospodarczych. System ulg i zachęt dla małych przedsiębiorstw i rzemiosła pozwoli skutecznie generować lokalne miejsca pracy.

Najbardziej radykalne zmiany dotkną sektor rolniczy. Zakłada się funkcjonowanie wielkoobszarowego, specjalistycznego rolnictwa na terenie gminy z rozwiniętą funkcją przetwórstwa spożywczego.

Ochrona środowiska przyrodniczego będzie obszarem ważnej aktywności gminy. Zahamowanie degradacji środowiska dokona się poprzez rozwój infrastruktury technicznej związanej z pełnym skanalizowaniem i zwodociągowaniem terenów wiejskich oraz poprzez wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców i przyjezdnych.

Gmina podejmie działania zapewniające zachowanie ładu przestrzennego i estetycznego na swoim terenie.

Zakłada się praktyczne zakończenie działań inwestycyjnych w obrębie rozwoju infrastruktury technicznej gminy. Stan i sieć dróg ulegnie radykalnej poprawie. Układ dróg powiatowych i gminnych wykazywać będzie całkowitą drożność. Pojawią się nowe powiązania części gminy podzielone przez sieć kolejową. Na terenie całej gminy dostępna będzie sieć kanalizacyjna, gazowa i wodociągowa. Znacznie rozbudowana zostanie infrastruktura rekreacyjna i turystyczna.

Mieszkańcy oczekują sprawnego załatwienia wszelkich problemów bytowych jak również wysokiego poczucia bezpieczeństwa. Poziom życia mieszkańców i przyjezdnych kształtować będzie atrakcyjność oferty oświatowej, kulturowej i zdrowotnej oraz stan infrastruktury rekreacyjno – sportowej. Nastąpi znaczny rozwój oferty oświatowej i medycznej powiązany z promocją gminy. Dokona się integracja społeczności gminy. Gmina charakteryzować się będzie wysoką aktywnością władzy samorządowej i mieszkańców.

Przyszły obraz i niektóre elementy charakteryzujące Gminę Tłuszcz stanowiły na seminarium przedmiot dyskusji w grupach oraz na posiedzeniu plenarnym. Zapis wyników prac zespołów przedstawiono w załączniku do niniejszego opracowania. Zdaniem autorów opracowania wizję Gminy Tłuszcz w 2020 r. będą cechować następujące elementy i wyróżniki:

WIZJA GMINY TŁUSZCZ W 2020 r.

Liczba ludności wzrośnie do ok. 25 tys. mieszkańców głównie poprzez migrację z regionu Warszawy, nastąpi wzrost wykształcenia z dominującym średnim i wyższym. Dokona się znaczny przyrost ludności na terenie miasta i utrzymanie gęstości zaludnienia na terenach wiejskich. Pojawi się szkolnictwo wyższe na terenie gminy. Zanotowany zostanie wzrost aktywności społecznej przy jednoczesnym utrwaleniu się podmiotowości obywatelskiej społeczeństwa gminy.

Stan środowiska przyrodniczego znacznie się polepszy i będzie odpowiadał standardom europejskim. Nastąpi także znaczna poprawa stanu świadomości ekologicznej mieszkańców. Na terenie całej gminy wykonana będzie pełna infrastruktura w zakresie odprowadzania ścieków i gospodarki odpadami z pełną segregacją śmieci. Lokalne wysypisko śmieci zostanie zlikwidowane a gmina uczestniczyć będzie w powiatowym systemie zbiórki i utylizacji odpadów. Pojawią się alternatywne źródła energii na terenie gminy. Pojawią się obfite tereny zieleni miejskiej.

Pozostanie kilkadziesiąt dużych, specjalistycznych gospodarstw rolnych. Wiele gospodarstw uzyska status gospodarstw ekologicznych. Znaczna część gruntów rolnych zostanie przekwalifikowana na tereny inwestycyjne przemysłowe i osadnicze. Główna część produkcji adresowana będzie na rynek warszawski. Rozbudowane zostanie przetwórstwo rolno – spożywcze. Część gospodarstw przekształci się w agroturystyczne i nastawione na obsługi turystyki i rekreacji. Gleby słabsze V i VI klasy zostaną zalesione.

Nastąpi rozbudowa bazy oświatowej w tym przyszkolnych obiektów sportowych. Pojawi się oferta w zakresie szkolnictwa wyższego na terenie gminy. Szkolnictwo ponadgimnazjalne ukierunkowane zostanie na informatykę i telekomunikację. Gmina oferować będzie pełną gamę specjalistycznych usług medycznych oraz bogatą ofertą usług kulturalnych i sportowo - rekreacyjnych na terenach wiejskich. Istniejące obiekty zabytkowe będą odrestaurowane z określeniem funkcji. Zaistnieje wiele ofert spędzania czasu wolnego dla młodzieży. Gmina rozbuduje własne centrum kultury i bazę biblioteczną, uruchomiona zostanie sala kinowa. Dla poprawy stanu bezpieczeństwa powołana zostanie do życia straż miejska.

Gmina Tłuszcz będzie znajdować się w dobrej kondycji finansowej dzięki zwiększeniu ilości podmiotów gospodarczych oraz umiejętnej absorpcji środków z Unii Europejskiej. Główna podaż miejsc pracy pokaże się w sferze usługowo – przemysłowej i rekreacyjnej. Ważnym czynnikiem rozwoju będzie ustawowo powiększona samodzielność gminy wsparta wzmożoną aktywnością władz lokalnych.

Dochody mieszkańców oscylować będą wokół średnich w Polsce. Mieszkańcy znajdować będą pracę w sektorze turystyczno – usługowym, małych i średnich przedsiębiorstw oraz w Aglomeracji Warszawskiej. Poziom bezrobocia będzie niski.

Problemy infrastrukturalne zostaną w pełni rozwiązane szczególnie w obszarze kanalizacji, wodociągów i sieci dróg na terenie gminy. W Tłuszczu powstanie bezkolizyjny przejazd przez tory kolejowe (wiadukt) oraz powstaną chodniki i ścieżki rowerowe wraz z oświetleniem ulic. Utworzona zostanie bogata infrastruktura turystyczno – rekreacyjna (ścieżki turystyczne, pola biwakowe, basen, park miejski, gastronomia i miejsca noclegowe). Dokona się rozwój budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego wraz z mini centrami sportowymi na osiedlach. Centrum miasta zostanie rozbudowane według nowej koncepcji architektonicznej.

Tłuszcz będzie rozwijać się w przyspieszonym tempie i w sposób zrównoważony. Przybierze charakter gminy osadniczo - rolniczej z dobrze rozwiniętym sektorem małych i średnich przedsiębiorstw przy rozwiniętej funkcji rekreacyjnej i turystycznej. Znaczącą gałęzią kreowania dochodów i miejsc pracy będzie sektor usług. Gmina będzie wykazywała dużą dbałość o ekologię oraz będzie wykazywać wysoki poziom aktywności społecznej.

13. UWARUNKOWANIA I CELE ROZWOJU

13.1 CELE STRATEGII GMINY TŁUSZCZ DO 2020 ROKU

W oparciu o wnioski wypracowane przez zespoły na seminarium można sformułować obecne i przyszłościowe uwarunkowania rozwoju gminy, które wymagają koncentracji działań rozwojowych w następujących obszarach:

- I. Mieszkańcy**
- II. Rozwój zrównoważony**
- III. Atrakcyjność gminy**
- IV. Przedsiębiorczość**
- V. Rolnictwo**
- VI. Wizerunek gminy**

W ramach w/w obszarów określono następujące cele strategiczne, a w ich ramach cele średniookresowe do osiągnięcia w perspektywie 2020 r.:

I. Poprawa warunków życia mieszkańców oraz stworzenie możliwości realizacji ich ambicji, poprzez:

- pomoc w tworzeniu organizacji pozarządowych na terenie gminy,
- tworzenie warunków absorpcji ruchów migracyjnych na teren gminy,
- doskonalenie zawodowe i przekwalifikowanie mieszkańców,
- rozwój szkolnictwa wyższego na terenie gminy,
- rozwój działalności i bazy sportowej oraz rekreacyjnej,
- zagospodarowanie czasu wolnego młodzieży,
- prewencję w zakresie bezpieczeństwa,
- rozwój budownictwa komunalnego w tym społecznego,
- kultywowanie tradycji wydawniczych Tłuszcza,
- przeciwdziałanie patologiom społecznym,
- rozwój społeczeństwa informatycznego,
- poprawę zakresu usług służby zdrowia,
- rozwój bazy oświatowej,
- promocję historii i tradycji gminy,

II. Utrzymywanie i rozbudowa ekologicznych standardów rozwoju gminy w oparciu o zasady rozwoju zrównoważonego, poprzez:
--

- opracowanie lokalnej AGENDY 21,
- opracowanie i wdrożenie gminnego programu gospodarki odpadami,
- ciągłą edukację ekologiczną mieszkańców,
- modernizację oczyszczalni ścieków,
- rozbudowę sieci wodno – kanalizacyjnej,
- pozyskiwanie środków na ochronę środowiska z funduszy ogólnopolskich i europejskich,
- identyfikację i likwidację zagrożeń ekologicznych,
- współpracę z samorządami zagranicznymi,
- rehabilitację nieczynnych obiektów przemysłowych,
- rozbudowę obiektów małej architektury,
- estetyzację miejsc publicznych,
- modernizację systemu ogrzewania na terenie gminy,
- wykorzystanie alternatywnych źródeł energii,

III. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej, osadniczej i turystycznej gminy, poprzez:

- ciągłą promocję gminy,
- poprawę pracy urzędu miasta i gminy,
- przygotowanie terenów pod osadnictwo,
- przygotowanie (uzbrojenie) terenów pod inwestycje osadnicze,
- rozwój infrastruktury turystycznej,
- opracowanie i wdrożenie programu rozwoju szlaków pieszych i rowerowych itp.,
- rozwój systemu informacji gospodarczej i turystycznej,
- realizacja lotniska na terenie gminy sąsiedniej
- poprawę stanu opieki medycznej.

IV. Aktywizacja przedsiębiorczości dla zwiększenia podaży miejsc pracy i wpływów budżetowych gminy, poprzez:

- stworzenie programu rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości,
- zmiany prawa lokalnego na przyjazne przedsiębiorcom,
- wdrożenie szybkiego procesu wydawania decyzji budowlanych dla inwestorów,
- poradnictwo prawne dla osób prowadzących działalność gospodarczą,
- wprowadzenie ulg podatkowych dla inwestorów i MSP,
- wzrost liczby podmiotów gospodarczych,
- aktywowanie samodzielności gospodarczej,
- rozwój informacji gospodarczej,
- pomoc w zakresie poręczeń kredytowych,
- przedstawienie bogatej oferty szkoleniowej dla przedsiębiorców.

V. Stymulowanie przemian w rolnictwie dla przyspieszenia procesów dostosowawczych do wymogów Unii Europejskiej, poprzez:

- szkolenie i informację rolniczą,
- rozwój agroturystyki,
- szkolenia dla samorządowców w tym sołtysów
- tworzenie nowych, pozarolniczych miejsc pracy na terenach wiejskich,
- rozbudowę ośrodków kultury na wsiach,
- rozwój własnych systemów sprzedaży produktów rolnych,
- ułatwienia w handlu produktami rolnymi w Tłuszczu,
- poradnictwo prawne dla mieszkańców wsi,
- pomoc w tworzeniu grup producenckich i specjalizacji gospodarstw rolnych,
- ochronę gleb klasy III i IV przed urbanizacją,
- rozwój gospodarstw ekologicznych,
- wdrażanie programu zalesień.

VI. Odtworzenie wizerunku gminy jako lokalnego centrum administracyjnego i komunikacyjnego, poprzez:

- poprawę komunikacji drogowej w regionie,
- rozbudowa połączeń komunikacyjnych północ – południe,
- udrożnienie przejazdów przez tory PKP,
- intensywne wykorzystanie środków UE dla rozwoju gminy,
- kształtowanie centrum miasta,
- wzrost bezpieczeństwa na terenie gminy i na przejazdach kolejowych,
- przejmowanie przez gminę niechcianej infrastruktury kolejowej,
- rozbudowę zaplecza obsługi lotniska,
- ułatwienia w połączeniach telekomunikacyjnych,
- powołanie regionalnych instytucji kultury.

13.2 BADANIE ZGODNOŚCI CELÓW STRATEGICZNYCH GMINY TŁUSZCZ ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO I NARODOWYM PLANEM ROZWOJU NA LATA 2004 – 2006.

Cel strategiczny nr 1

Poprawa warunków życia mieszkańców oraz stworzenie możliwości realizacji ich ambicji

Cel ten współgra z drugim celem długookresowym SRWM:

Przeciwdziałanie nadmiernym, społecznie nieakceptowanym dysproporcjom w poziomie rozwoju gospodarczego i warunków życia ludności w województwie,

Cel pierwszy zgodny jest także z drugą osią rozwojową NPR

„Rozwój zasobów ludzkich i zatrudnienia”.

Cel strategiczny nr 2

Utrzymywanie i rozbudowa ekologicznych standardów rozwoju gminy w oparciu o zasady rozwoju zrównoważonego

Zapisy tego celu strategicznego odpowiadają zapisom strategii wojewódzkiej w punkcie 2.5.:

„Przeciwdziałanie degradacji i rewaloryzacja środowiska przyrodniczego”.

oraz celom długookresowym szczególnie w punkcie 1.3. strategii RWM:

„Poprawa jakości środowiska przyrodniczego Mazowsza”.

Siódmy cel strategiczny odpowiada pierwszej osi rozwoju NPR

„Wspieranie konkurencyjności przedsiębiorstw”.

a w tym zapisu szczegółowego

„Osiągnięcie standardów UE w zakresie ochrony środowiska”.

Cel strategiczny nr 3

Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej, osadniczej i turystycznej gminy

Trzeci cel strategiczny odpowiada celowi średniookresowemu SRWM 2.4j

„Aktywizacja i modernizacja obszarów metropolitalnych poprzez rozwój funkcji turystyczno – wypoczynkowych”.

Ponadto odniesienie do powyższego celu strategicznego można znaleźć w zapisach celu średniookresowego 2.4:

„Aktywizacja i modernizacja obszarów pozametropolitalnych”.

Trzeci cel strategiczny odpowiada piątej osi rozwoju NPR

„Wzmocnienie potencjału rozwojowego regionów i przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów”.

Cel strategiczny nr 4

Aktywizacja przedsiębiorczości dla zwiększenia podaży miejsc pracy i wpływów budżetowych gminy

Powyższy cel strategiczny odpowiada celowi średniookresowemu 2.1g SRWM, który brzmi:

Wzmocnienie mechanizmów dyfuzji procesów rozwojowych z aglomeracji warszawskiej na otoczenie regionalne poprzez ułatwienia inwestowania w regionie, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów poza aglomeracją warszawską”

Powyższy cel zgodny jest także z zapisami pierwszego celu długookresowego Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego:

„Zwiększenie konkurencyjności metropolii warszawskiej i regionu w układzie europejskim i regionalnym”

Czwarty cel strategiczny odpowiada pierwszej osi rozwoju NPR

„Wspieranie konkurencyjności przedsiębiorstw”.

Cel strategiczny nr 5

Stymulowanie przemian w rolnictwie dla przyspieszenia procesów dostosowawczych do wymogów Unii Europejskiej

Cel ten współgra z drugim celem długookresowym SRWM :

Przeciwdziałanie nadmiernym, społecznie nieakceptowanym dysproporcjom w poziomie rozwoju gospodarczego i warunków życia ludności w województwie”,

Piąty cel strategiczny odpowiada czwartej osi rozwoju NPR:

„Przekształcenia strukturalne w rolnictwie i rybołówstwie, rozwój obszarów wiejskich”.

Cel strategiczny nr 6

Odtworzenie wizerunku gminy jako lokalnego centrum administracyjnego i komunikacyjnego

Odniesienie do powyższego celu strategicznego można znaleźć w zapisach celu średniookresowego 2.4.:

„Aktywizacja i modernizacja obszarów pozametro politalnych”.

Szósty cel strategiczny odpowiada piątej osi rozwoju NPR

„Wzmocnienie potencjału rozwojowego regionów i przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów”.

**Podsumowując należy stwierdzić, że zapisy
Strategii Rozwoju Gminy Tłuszcz do 2020 roku
w pełni odpowiadają zapisom:
Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego
oraz zapisom
Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004 – 2006**

14. MISJA GMINY TŁUSZCZ

W tym miejscu naszych rozważań warto przytoczyć jedną z definicji misji, która autorom opracowania wydaje się być najbardziej trafna:

Misja to zwięzłe, realistyczne sformułowanie filozofii, celów i zasad rozwoju strategicznego uwzględniające identyfikację podstawowych problemów oraz wyniki analizy SWOT.

Misją Gminy Tłuszcz, rozumianej jako wspólnoty wszystkich osób zamieszkujących na jej terenie, jest:

**KREOWANIE NOWOCZESNEGO, USŁUGOWO – ROLNICZEGO CENTRUM
ADMINISTRACYJNEGO
I KOMUNIKACYJNEGO, PRZYJAZNEGO
MIESZKANCOM, PRZEDSIĘBIORCOM I TURYSTOM, ROZWIJAJĄCE SIĘ W
OPARCIU O
ZASADY ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONEGO ORAZ AKTYWNE I
WYKSZTAŁCONE SPOŁECZEŃSTWO,
PRZY WYKORZYSTANIU ATUTÓW:
POWIĄZAŃ KOMUNIKACYJNYCH, TRENDÓW MIGRACYJNYCH ORAZ HISTORII
I TRADYCJI GMINNYCH.**

Analiza strategiczna istniejącego potencjału oraz sytuacji zewnętrznej gminy wskazuje na konieczność wzmocnienia obecnego trendu w rozwoju uwzględniającego w większym stopniu rozwój funkcji biznesowych i rekreacyjno – turystycznych oraz funkcji budujących tzw. społeczeństwo obywatelskie.

Dziedziny te winny utrzymać obecny poziom rozwoju gminy i wzmocnić jej potencjał w oparciu o mechanizmy równoważące rozwój gminy i uwypuklające tradycję, historię gminy oraz kulturę. Dla skutecznego pełnienia funkcji gospodarczo – rekreacyjnej i osadniczej, bardzo ważnym zestawem działań wydaje się być konieczność rozbudowy centrum miasta oraz rozwój działań proekologicznych na terenie gminy a także zapewnienie bogatego asortymentu usług bytowych w tym oświatowych i zdrowotnych.

Przekształcenia funkcjonalno – strukturalne w Gminie Tłuszcz wymagają kompleksowych i konsekwentnych, wieloletnich działań. Zestaw takich działań przedstawiony jest w rozdziale „Cele strategiczne” oraz „Programy operacyjne”.

Jest niezwykle trudno zarekomendować kolejność działań, jakie powinna podjąć społeczność lokalna chcąc realizować strategię rozwoju. Trzeba pamiętać o kilkunastoletnim horyzoncie czasowym realizacji strategii, oraz o możliwościach finansowych i organizacyjnych gminy.

Wypada przyjąć tutaj założenie, że każda złotówka wydana przez samorząd terytorialny powinna generować drugie tyle ze środków zewnętrznych lub pomocowych oraz z obszaru partnerstwa publiczno – prywatnego.

Do działań akwizycji takich pieniędzy należałoby oddelegować kompetentną osobę. Decyzje realizacyjne strategii powinny zapadać w sposób bieżący w trakcie roku kalendarzowego, ale kulminacja przesądzeń związanych ze strategią będzie miała w sposób oczywisty miejsce podczas corocznych prac nad budżetem gminy na kolejny rok. Wybór tematów do realizacji musi opierać się o dwa filary: pierwszy to możliwości finansowe, a drugi to uzyskanie efektu synergii. A mianowicie każda decyzja realizacyjna jednego z obszarów strategii powinna otwierać jak najwięcej następnych możliwości rozwoju.

Zaleca się, aby równocześnie realizować cele średniookresowe z każdego zarysowanego priorytetu rozwojowego. Uzyskamy wtedy efekt równoważenia rozwoju gminy.

Krótko chcemy tutaj zasygnalizować działania, jakie lokalna społeczność będzie musiała w najbliższej przyszłości podjąć, z rozbiciem na n/w obszary aktywności:

Uwarunkowania społeczno – administracyjne.

Należy uświadamiać społeczności lokalnej i funkcjonariuszom samorządowym nieuchronność i konieczność zmian, a także korzyści płynące z większego uświadomienia sobie istotnych funkcji gminy. Działania informacyjno – uświadamiające powinny zaczynać się już w szkołach, ale powinny objąć wszystkich mieszkańców. Należy informować o kierunkach przemian, ukazywać ich skutki oraz wskazywać działania. Jest to bardzo ważne zadanie dla samorządu lokalnego, gdyż nie zrozumienie działań samorządu prowadzi najczęściej do sprzeciwu i blokady działań. Zaleca się prowadzenie otwartej polityki informacyjnej drogą publikacji prasowych a najlepiej metodą spotkań informacyjnych z mieszkańcami. Rekomendujemy tutaj program „Dialogu ze społeczeństwem” tzn. publicznej konsultacji ważniejszych decyzji samorządu.

Wspieranie przedsiębiorczości.

Rolą gminy jest tworzenie nowych i wspieranie istniejących podmiotów gospodarczych. Zadaniem samorządu jest wskazywanie inwestorom obszarów i możliwości inwestowania na terenie gminy. W skład w/w działań wejść powinno przygotowanie profesjonalnych ofert inwestycyjnych ze wskazaniem obszaru, uwarunkowań infrastrukturalnych i ulg inwestycyjnych oraz dynamiczna promocja oferty. Wyraźnie określone powinny być wszelkie uwarunkowania i oczekiwania związane z zachowywaniem norm ekologicznych przy realizacji inwestycji gospodarczych.

Dla realizacji tych zadań sugerujemy powołanie przy burmistrzu społecznej Rady ds. Rozwoju Gminy, która skupiać będzie grono osób opiniotwórczych i ważnych dla gminy niekoniecznie tu zamieszkałych.

Celowym wydaje się także powołanie na terenie gminy punktu informacji gospodarczej dla lokalnych przedsiębiorców oraz podobnego punktu dla obsługi sfery wiejskiej, które będą zaopatrywały ich w niezbędne informacje gospodarcze.

Modernizacja infrastruktury technicznej.

Realizacja inwestycji infrastrukturalnych często obarczona jest myśleniem życzeniowym, że dobra infrastruktura automatycznie przełoży się na pojawienie się w gminie rzeszy inwestorów. Specjaliści zalecają w takich przypadkach podwójne powiązanie inwestycji infrastrukturalnych dla przemysłu z tymi dla mieszkańców oraz włączenie inwestorów do współfinansowania infrastruktury gminnej. Trzeba pamiętać, że często więcej dla inwestora znaczy dobra atmosfera w urzędzie miasta i gminy i życzliwy burmistrz niż cena nieruchomości.

Pamiętać jednak należy, że ważnym dla inwestorów wydaje się być przede wszystkim stan techniczny i sieć dróg. Ostatnio publikowane badania preferencji inwestorów na ten aspekt właśnie wskazują.

Celem głównym w polityce rozwoju transportu opartym na strategii zrównoważonego rozwoju jest stworzenie optymalnych warunków dla sprawnego, bezpiecznego i ekonomicznego przemieszczania się osób i towarów przy jednoczesnym ograniczaniu konfliktów przestrzennych oraz uciążliwości dla środowiska. Likwidacja zapóźnień w obszarze sieci kanalizacyjnej, wodociągowej i drogowej powinna być priorytetem dla władz samorządowych w najbliższych latach. Powinno się dokonywać ciągle równoważenie rozwoju obszarów miasta i gminy.

Promocja gminy i odnowienie wizerunku.

Realizacja rozwoju gospodarczego gminy w założonych kierunkach wymaga skutecznej promocji własnej oferty. Dotyczy to zwłaszcza określenia terenów pod inwestycje produkcyjno-usługowe i osadnictwo oraz promocji własnych atrakcji turystycznych i rekreacyjnych. Wszystkie działania promocyjne powinny być realizowane pod hasłem, logo lub tytułem sztandarowej atrakcji.

W takiej promocji wielce pomocnym są imprezy o randze regionalnej lub ogólnokrajowej czy międzynarodowej. Wydaje się, iż funkcjonujące obecnie imprezy są ciągle zbyt mało spopularyzowane i brak jest jednego lub kilku ewidentnych wyróżników Tłuszcza na mapie województwa.

W zamierzeniach promocyjnych oprócz można się na przeszłości i nawiązać do tradycji gminnych związanych z kolejnictwem, tradycjami wydawniczymi i osobą Władysława Podkowińskiego.

Finansowanie

Źródłami finansowania przedsięwzięć objętych strategią rozwoju będą: budżet gminy, dotacje zewnętrzne oraz środki UE. Najistotniejszym źródłem środków pomocowych przy wspólnym działaniu z gminami, mogą być fundusze strukturalne Unii Europejskiej. Ponadto należy zachęcać mieszkańców i przedsiębiorców do współpracy przy finansowaniu zadań publicznych miasta w drodze partnerstwa publiczno – prywatnego (służymy udanymi przykładami takich działań).

Poziom życia i samoorganizacja społeczeństwa.

Zadaniem na najbliższe lata będzie podniesienie standardów technicznych i bytowych mieszkańców oraz ugruntowanie znaczenia stolicy gminy jako

wielofunkcyjnego ośrodka miejskiego we wschodniej części aglomeracji warszawskiej.

Inną sferą aktywnych działań winny być procesy zmierzające do samoorganizacji społeczeństwa lokalnego poprzez kształtowanie tzw. społeczeństwa obywatelskiego. Termin „społeczeństwo obywatelskie” określa przestrzeń pozostawioną swobodnym zrzeszeniom, a jednocześnie także i zespół zależności - uformowanych na rzecz rodziny, wiary, zainteresowań czy ideologii - które ową przestrzeń wypełniają. Pojęcie to odnosi się do zrzeszeń takich jak Kościoły, fundacje, stowarzyszenia profesjonalne, kluby i wiele innych. Na pograniczu tak rozumianego społeczeństwa obywatelskiego i struktur władzy państwowej, znajdują się samorządy lokalne. Nie sposób wyobrazić sobie działania wszystkich tych instytucji bez wolnej prasy. Instytucje te mają zasadnicze znaczenie zarówno dla funkcjonowania rynku, jak i dla demokracji politycznej. Instytucje takie wspierają rynek, stwarzając jego społeczne ramy, cywilizując go i przyspieszając bieg informacji.

Organizacja realizacji strategii rozwoju.

Dla stwarzania odpowiedniego klimatu sprzyjającego realizacji prac objętych strategią rozwoju oraz rozwijania koncepcji zawartych w wizji rozwoju celowe jest powołanie Zespołu Monitoringu Strategii, składającego się z osób odpowiedzialnych za kontrolę wdrażania niniejszej strategii rozwoju.

W celu sprawnej realizacji strategii rozwoju gminy celowe jest dodatkowe opracowanie szczegółowych programów rozwoju przedsiębiorczości, turystyki, osadnictwa, promocji gminy, lokalnej Agendy 21 oraz programu rozwoju centrum miasta.

Sugerujemy coroczną analizę możliwości budżetowych w zakresie realizacji poszczególnych celów długo- i średniookresowych strategii miasta oraz zrealizowanie zasady składania corocznych sprawozdań z realizacji strategii przez w/w zespół podczas uchwalania budżetu.

15. Lista programów operacyjnych – harmonogram prac

CEL STRATEGICZNY NR 1:

Poprawa warunków życia mieszkańców oraz stworzenie możliwości realizacji ich ambicji

Lp.	Program operacyjny	Termin	Wykonawcy	Źródło finansowania
1	2	3	4	5
1.1	Wdrożenie programu e-gmina	2004	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
1.2	Opracowanie brakujących planów zagospodarowania przestrzennego	2004-2007	Urząd Gminy	Budżet Gminy
1.3	Uczczenie 100 rocznicy wydania pisma „Siewba”	2006	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
1.4	Utworzenie szkoły wyższej w Tłuszczu	2008	Inwestor Prywatny	Środki zewnętrzne Budżet państwa
1.5	Budowa sal gimnastycznych przy szkołach	2004-2008	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
1.6	Budowa basenu	2005-2008	Inwestor prywatny + UG	Budżet gminy środki zewnętrzne
1.7	Utworzenie tzw. Uniwersytetu III Wieku	2005	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
1.8	Powołanie Straży Miejskiej	2010	Urząd Gminy	Budżet gminy
1.9	Podjęcie uchwały Rady Miejskiej o zasadach współpracy z organizacjami pozarządowymi	2004-2005	Rada Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
1.10	Rozbudowa sieci gazowniczej	2005-2020	Urząd Gminy Inwestor Prywatny	Budżet gminy środki zewnętrzne
1.11	Budowa mieszkań socjalnych	2005-2015	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
1.12	Utworzenie Parku Miejskiego w Tłuszczu	2008-2010	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
1.13	Rozbudowa stadionu miejskiego	2004-2010	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
1.14	Adaptacja wieży ciśnień na Muzeum	2010-2011	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne

CEL STRATEGICZNY NR 2

Utrzymywanie i rozbudowa ekologicznych standardów rozwoju gminy w oparciu o zasady rozwoju zrównoważonego

Lp.	Program operacyjny	Termin	Wykonawcy	Źródło finansowania
1	2	3	4	5
2.1	Wykonanie projektu urządzeń małej architektury na terenie gminy	2005-2008	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
2.2	Opracowanie lokalnej AGENDY 21	2004-2005	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
2.3	Modernizacja oczyszczalni ścieków	2006-2010	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
2.4	Wdrożenie gminnego systemu zbiórki i selekcji odpadów	2005-2008	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
2.5	Rozbudowa sieci wodociągowej	2004-2020	Urząd Gminy Inwestorzy prywatni	Budżet gminy środki zewnętrzne
2.6	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej	2004-2020	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
2.7	Opracowanie programu estetyzacji gminy	2004-2008	Urząd Gminy	Budżet gminy
2.8	Cykliczne organizowanie konferencji o tematyce ekorozwoju	2004-2015	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
2.9	Likwidacja nie ekologicznych źródeł energii	2004-2020	Urząd Gminy mieszkańcy	Budżet gminy środki zewnętrzne
2.10	Nawiązanie współpracy z gminą z obszaru Unii Europejskiej	2004-2008	Urząd Gminy	Budżet gminy
2.11	Restauracja obiektów zabytkowych	2004-2020	Urząd Gminy UE	Budżet gminy środki zewnętrzne

CEL STRATEGICZNY NR 3
Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej, osadniczej i turystycznej gminy

Lp.	Program operacyjny	Termin	Wykonawcy	Źródło finansowania
1	2	3	4	5
3.1	Opracowanie gminnego programu rozwoju turystyki	2004-2008	Urząd Gminy	Środki prywatne Budżet gminy Środki zewnętrzne
3.2	Opracowanie imprezy promocyjnej o randze krajowej	2005	Urząd Gminy Inwestor Prywatny	Budżet gminy środki zewnętrzne
3.3	Utworzenie punktów informacji turystycznej	2004	Urząd Gminy	Budżet gminy
3.4	Opracowanie koncepcji oraz budowa ścieżek rowerowych i pieszych na terenie gminy	2004-2020	Urząd Gminy Inwestor Prywatny	Budżet gminy środki zewnętrzne
3.5	Uzbrajanie terenów pod budownictwo jednorodzinne	2005-2020	Inwestor Prywatny	środki prywatne
3.6	Promocja gminy na terenie Warszawy	2004-2010	Urząd Gminy	Budżet gminy środki prywatne
3.7	Powołanie Lokalnej Organizacji Turystycznej	2006-2009	Urząd Gminy, Gminy sąsiednie	Budżet gminy środki zewnętrzne
3.8	Pozyskanie terenów na cele publiczne	2004-2020	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne

CEL STRATEGICZNY NR 4

Aktywizacja przedsiębiorczości dla zwiększenia podaży miejsc pracy i wpływów budżetowych gminy

Lp.	Program operacyjny	Termin	Wykonawcy	Źródło finansowania
1	2	3	4	5
4.1	Opracowanie programu rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości [MSP] w gminie	2004-2009	Urząd Gminy Izba Gospodarcza	Budżet gminy Środki zewnętrzne
4.2	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych	2004-2020	Urząd Gminy Inwestor Prywatny	Budżet gminy środki prywatne
4.3	Wprowadzenie na poziomie powiatu funduszu poręczeń kredytowych	2004	Starostwo	Budżet gminy Środki zewnętrzne
4.4	Pośredniczenie w akwizycji ofert szkoleniowych dla przedsiębiorców	2004-2020	Urząd Gminy, UE, Inwestor Prywatny	Budżet gminy środki zewnętrzne
4.5	Wdrożenie w gimnazjach lekcji o przedsiębiorczości	2004-2010	Urząd Gminy	Budżet gminy Środki zewnętrzne
4.6	Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości	2005-2020	Urząd Gminy, UE, Inwestor Prywatny	Budżet gminy środki zewnętrzne
4.7	Powołanie gminnego punktu informacji gospodarczej	2004	Urząd Gminy, Inwestor prywatny	Budżet gminy środki zewnętrzne
4.8	Powołanie przy Burmistrzu Rady Rozwoju Gminy Tłuszcz	2004-2008	Urząd Gminy	Budżet gminy

CEL STRATEGICZNY NR 5

Stymulowanie przemian w rolnictwie dla przyspieszenia procesów dostosowawczych do
wymogów Unii Europejskiej

Lp.	Program operacyjny	Termin	Wykonawcy	Źródło finansowania
1	2	3	4	5
5.1	Utworzenie nowego targowiska w Tłuszczu	2006-2007	Urząd Gminy	Budżet gminy Środki zewnętrzne
5.2	Budowa ośrodków kultury na terenie gminy	2004-2010	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
5.3	Tworzenie grup producenckich	2003-2010	Inwestor Prywatny	Budżet gminy środki zewnętrzne
5.4	Utworzenie własnych punktów zbytu w sąsiednich miastach i w Warszawie	2004-2008	Rolnicy	Środki zewnętrzne
5.5	Melioracja gruntów rolnych	2005-2012	Urząd Gminy Starostwo	Budżet gminy Środki zewnętrzne
5.6	Szkolenia do certyfikacji gospodarstw ekologicznych	2004-2006	Urząd Gminy ODR	Budżet gminy środki zewnętrzne
5.7	Wdrożenie programu zalesień na terenie gminy	2004-2015	Urząd Gminy, Starostwo	Budżet gminy środki zewnętrzne
5.8	Uruchomienie gminnego poradnictwa rolnego, w tym prawnego	2004-2006	Urząd Gminy ODR	Budżet gminy środki zewnętrzne
5.9	Sanacja sieci komunikacyjnej na terenach wiejskich	2004-2006	Urząd Gminy Przewoźnicy	Budżet gminy środki zewnętrzne

CEL STRATEGICZNY NR 6

Odtworzenie wizerunku gminy jako lokalnego centrum administracyjnego i komunikacyjnego

Lp.	Program operacyjny	Termin	Wykonawcy	Źródło finansowania
1	2	3	4	5
6.1	Modernizacja i budowa sieci drogowej	2004-2020	Urząd Gminy Starostwo Województwo UE	Budżet gminy Środki zewnętrzne
6.2	Budowa wiaduktu nad torami PKP	2007-2012	MZDW	Środki zewnętrzne
6.3	Budowa oświetlenia ulic	2004-2020	Województwo Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
6.4	Remont dworca PKP	2005-2008	PKP	Środki zewnętrzne
6.5	Budowa basenu	2006-2008	Urząd Gminy Inwestor Prywatny	Budżet gminy Środki zewnętrzne
6.6	Budowa sali widowiskowo-kinowej	2006-2008	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
6.7	Opracowanie nowej koncepcji centrum miasta	2004-2008	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
6.8	Rozbudowa centrum miasta	2004-2020	Urząd Gminy Inwestor Prywatny	Budżet gminy środki zewnętrzne
6.9	Utworzenie amfiteatru	2004-2006	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne
6.10	Przełączenie sieci telekomunikacyjnej gminy pod numer 022	2004	TP SA	Środki zewnętrzne
6.11	Utworzenie Regionalnego Centrum Kultury w Tłuszczu	2006-2009	Urząd Gminy	Budżet gminy środki zewnętrzne

16. MIERNIKI, WSKAŹNIKI MONITORINGU STRATEGII ROZWOJU

W celu ułatwienia nadzoru i kontroli nad realizacją strategii rozwoju Gminy Tłuszcz proponujemy dla każdego celu strategicznego wprowadzenie zestawu kilku obiektywnych mierników pozwalających skutecznie monitorować postępy w realizacji strategii rozwoju.

I. Poprawa warunków życia mieszkańców oraz stworzenie możliwości realizacji ich ambicji
--

I tak dla pierwszego celu strategicznego przytoczonego poniżej proponujemy następujące wskaźniki monitoringu:

- liczba organizacji pozarządowych,
- procent budżetu przeznaczany na inwestycje oświatowe,
- ilość imprez kulturalnych i sportowych w roku,
- średnie dochody mieszkańców gminy,
- procentowy udział społeczeństwa gminy w wyborach,
- ilość i wykrywalność przestępstw,

II. Utrzymywanie i rozbudowa ekologicznych standardów rozwoju gminy w oparciu o zasady rozwoju zrównoważonego
--

Dla drugiego celu strategicznego proponuje się następujące mierniki kontroli wdrażania strategii:

- procentowy wskaźnik śmieci segregowanych,
- procentowy stopień skanalizowania i zwodociągowania gminy,
- Ilość dzikich wysypisk śmieci na terenie gminy,
- procent budżetu gminy wykorzystany na ochronę środowiska,
- procent energii pozyskiwany ze źródeł alternatywnych na terenie gminy,
- procentowy wskaźnik ekologicznych źródeł ciepła.

III. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej, osadniczej i turystycznej gminy
--

Zestaw wskaźników monitoringu wdrażania strategii rozwoju gminy w obrębie trzeciego celu strategicznego:

- czas dojazdu do centrum Warszawy,
- procentowy wskaźnik ilości dróg gminnych utwardzonych,
- łączna długość oznakowanych szlaków turystycznych,
- ilość miejsc noclegowych,
- środki wydane na uzbrojenie terenów inwestycyjnych,
- saldo migracji.

IV. Aktywizacja przedsiębiorczości dla zwiększenia podaży miejsc pracy i wpływów budżetowych gminy

Dla realizacji czwartego celu strategicznego proponuje się zestaw mierników monitoringu wdrażania strategii rozwoju:

- ilość podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy,
- poziom podatku od nieruchomości na tle powiatu,
- średni czas uzyskania pozwolenia na budowę,
- ilość porad udzielonych przez gminny punkt informacji gospodarczej.

V. Stymulowanie przemian w rolnictwie dla przyspieszenia procesów dostosowawczych do wymogów Unii Europejskiej

Dla realizacji piątego celu strategicznego proponuje się następujący zestaw mierników monitoringu wdrażania strategii rozwoju:

- ilość grup producenckich,
- ilość gospodarstw ekologicznych,
- średnia wielkość gospodarstwa rolnego,
- powierzchnia lasów w gminie,
- ilość gospodarstw agroturystycznych.

VI.	Odtworzenie wizerunku gminy jako lokalnego centrum administracyjnego i komunikacyjnego
------------	---

Dla realizacji szóstego celu strategicznego proponuje się następujący zestaw mierników monitoringu wdrażania strategii rozwoju:

- średni czas oczekiwania na przejeździe kolejowym,
- procent budżetu gminy uzyskany z funduszy europejskich,
- ilość połączeń z miejscowości gminnych z Tłuszczem,
- ilość ponadlokalnych wydarzeń kulturalnych w Tłuszczu,
- czas przejazdu przez teren gminy,
- ilość stałych łączy internetowych na terenie gminy.

17. BIBLIOGRAFIA

W pracach nad „Strategią Rozwoju Miasta i Gminy Tłuszcz do 2020 roku” wykorzystano niżej wymienione pozycje z literatury fachowej i inne opracowania:

- Podstawowe informacje o gminie do diagnozy stanu istniejącego
Ankieta wypełniona przez administrację gminy wg układu ustalonego przez *BAŁTYCKI INSTYTUT GMIN*.
- Cele polityki regionalnej Unii Europejskiej – PARR - maj 2001 r.
- Polityka regionalna w Polsce. Cele, procedury i instytucje.
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów - wrzesień 1998 r.
- Rozwój regionalny w Polsce – podstawowe informacje. PARR -1998 r.
- Narodowa Strategia Integracji. KIE - styczeń 1997 r.
- Regionalny Program Restrukturyzacji Gospodarki i Przeciwdziałania Bezrobociu w Województwach Polski Północnej. Zespół Zadaniowy ds. Polityki Strukturalnej w Polsce.
- Strategia rozwoju regionalnego i lokalnego po reformie administracyjnej państwa.
Centrum Doradztwa i Informacji - Difin. Warszawa 2000 r.
- AGENDA 2000 Rozszerzenie Unii Europejskiej. Nowe Wyzwania.
Komitet Integracji Europejskiej.
- Polska 2025 – Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju.
Lipiec 2000 r.
- Strategia finansów publicznych i rozwoju gospodarczego – Polska 2000 – 2010.
- Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju. Październik 1999 r.
- Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2001 – 2006.
- Strategia wzrostu zatrudnienia i zasobów ludzkich w latach 2000 – 2006.
Kwiecień 2000 r.
- Narodowa strategia ochrony środowiska na lata 2000 – 2006.
- Strategia Rozwoju Turystyki w Latach 2001 – 2006.
- Narodowa strategia rozwoju transportu.
- Strategia Rozwoju Krajowego Produktu Turystycznego do 2004 roku.
UKFiT 1997 r.
- Rządowy Program Wspierania Rozwoju Turystyki w latach 2001 – 2006.
- Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich – 1880
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego – 2000 r.
- Wojewódzki Program Rozwoju Regionalnego Mazowsza na lata 2001 – 2006
- Kontrakt Regionalny Województwa Mazowieckiego
- Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2002, 2001, 2000
- Rocznik Statystyczny Województw 2001
- Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004 - 2006
- Katalog Województwa Mazowieckiego – Miasta, Powiaty, Gminy 1999
- Raport o stanie środowiska w województwie mazowieckim w roku 1999.
- WIOŚ – Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie. 2000 r.
- Regiony Polski – Województwo Mazowieckie
Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk-Warszawa 2000 r.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania przestrzennego Gminy Tłuszcz.
- Tłuszcz – folder.
- Tłuszcz – studia z dziejów. Robert Szydlik. 2003 r.
- Strona internetowa: www.tluszcz.pl

- Sprawozdanie z seminarium diagnostyczno – projektowego. Tłuszcz 2003 r.
- Mapa glebowo-rolnicza
Wojewódzkie Biuro Geodezji i Urzędzeń Rolnych w Warszawie

WYNIKI PRAC

SEMINARIUM DIAGNOSTYCZNO – PROJEKTOWE nt. „Strategia Rozwoju Gminy Tłuszcz do 2020 roku” Tłuszcz, 6 czerwca 2003 r.

18.1 IDENTYFIKACJA POJĘCIA „GMINA”

Diagnoza problemów rozwojowych gminy zapoczątkowana została plenarną dyskusją nad istotą pojęcia „gmina”.

Uczestnicy seminarium stwierdzili, że gmina to:

1. ogół ludzi zamieszkujący dane terytorium
2. potrzeby i problemy mieszkańców
3. władza
4. więzi międzyludzkie
5. miejsca pracy
6. miejsca wypoczynku
7. organ dystrybucji i potrzeb społecznych
8. wydawanie społecznych pieniędzy
9. rolnictwo
10. stowarzyszenia i związki
11. szkolnictwo i oświata
12. ład, porządek i bezpieczeństwo
13. planowanie przestrzenne
14. rozwój gospodarczy i przedsiębiorczość
15. środowisko przyrodnicze i ochrona środowiska
16. wspólnota samorządowa
17. tworzenie warunków do jak najkorzystniejszego wykorzystania atutów
18. aktywne wykorzystanie środków zewnętrznych
19. pomoc społeczna
20. sport, turystyka i rekreacja
21. podatki
22. transport i komunikacja
23. aktywizacja usług
24. kultura, tradycja, religia dziedzictwo
25. Burmistrz i Rada Miejska Gminy Tłuszcz
26. Urząd Miejski
27. ochrona przeciwpożarowa
28. drogi, chodniki, oświetlenie
29. inwestycje
30. mieszkalnictwo
31. położenie geograficzne
32. surowce naturalne, kopaliny
33. zagrożenia nadzwyczajne (rurociąg)

18.2 OKREŚLENIE GŁÓWNYCH PROBLEMÓW ROZWOJOWYCH GMINY

1. bezrobocie – 20,1%
2. brak kasy
3. zubożenie społeczeństwa
4. brak infrastruktury:
 - ciągi komunikacyjne (wojewódzkie i powiatowe)
 - brak ciągów komunikacyjnych – Tiry
 - brak ciągów pieszo – rowerowych (trasy i ścieżki rowerowe)
 - kanalizacja: miasto – 11%, gmina – 0%
 - wodociągi: miasto i gmina – 20%
 - gazyfikacja: miasto w całości, południowa część gminy w 10%
 - telefonizacja, inne strefa telefoniczna, ma być 022
 - wysypisko śmieci – zwózka z innych gmin – zagrożenie bakteriologiczne i gryzoni
 - zła lokalizacja oczyszczalni ścieków – koło przedszkola
 - brak segregacji śmieci
5. brak sali kinowej, Centrum Kultury dla młodzieży – brak ofert spędzenia wolnego czasu dla młodzieży
6. brak stałego łącza internetowego – infostrady
7. brak parku
8. brak basenu, akwenu wodnego
9. rolnictwo:
 - brak wody pitnej
 - rozdrobnienie gospodarstw rolnych
 - słaba jakość gleb
 - brak przetwórstwa rolno – spożywczego
 - brak skupu zwierząt
 - brak warunków do rozwoju hodowli bydła
 - nieopłacalność produkcji rolnej
10. brak bezpieczeństwa komunikacyjnego
11. brak śpiących policjantów na ulicach
12. brak agroturystyki
13. brak planu rozbudowy centrum miasta
14. brak zorganizowanej przedsiębiorczości

15. brak miejsca pod targowisko – nowe miejsce
16. brak Inkubatora Przedsiębiorczości
17. brak przejazdu kolejowego – podział miasta przez tory kolejowe
18. brak mieszkań komunalnych – TBSu
19. brak chodników
20. brak oświetlenia ulic i chodników
21. brak połączenia komunikacyjnego północ – południe
22. brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych
23. brak obiektów sportowych, hal sportowych przy szkołach
24. brak bezpieczeństwa na przejazdach kolejowych – brak sygnalizacji
25. brak doinwestowania szkół na terenie gminy – remonty, sale gimnastyczne
26. brak pogotowia ratunkowego
27. brak lekarzy specjalistów, ZOZ prywatny
28. brak drugiej karetki w Tłuszczu
29. brak stomatologów w szkołach
30. brak wydziału komunikacji w Tłuszczu
31. Rozszerzenie zakresu usług administracyjnych Urzędu Miejskiego
32. brak mini centrów sportowych na osiedlach
33. brak wiejskich centrów kultury

18.3 WIZJA GMINY TŁUSZCZ W 2020 ROKU

Zespół 1

Liczba ludności –

- wzrastająca – około 25.000 do 30.000 mieszkańców
- wzrost wykształcenia wyższego mieszkańców

Stan środowiska –

- gospodarka odpadami – segregacja odpadów u źródła (zagospodarowanie odpadów wtórnych)
- wysypisko – znalezienie nowego miejsca (wysypisko powiatowe lub powiększenie starego) – spalarnia śmieci
- wykorzystanie energii odnawialnej

Stan rolnictwa – liczba gospodarstw zmniejszy się – zostanie około 10%, powiększanie gospodarstw rolnych

Problemy społeczne –

- zwiększona działalność harcerska, większa ilość drużyn harcerskich i zuchów we wszystkich szkołach
- wzrost szkół ponadgimnazjalnych, profilowanych, Internet finanse każdej szkole (wieś też)
- powstanie szkoła wyższa
- służba zdrowia: lepsze zabezpieczenie pogotowia ratunkowego – co najmniej 3 karetki pogotowia, przystosowanie przychodni dla niepełnosprawnych (podjazdy, winda), ambulatorium przez 24h finanse przychodni, lepsze wyposażenie diagnostyczne przychodni, np. USG, RTG itd., dom spokojnej starości
- kultura – rozbudowane Centrum Kultury w Tłuszczu, kryty basen, budowa zaplecza socjalnego przy stadionie
- bezpieczeństwo – powołanie straży miejskiej, stworzenie sekcji ruchu drogowego, monitoring miasta, likwidacja zorganizowanych grup przestępczych

Lokalne finanse – zdecydowanie lepsze niż dzisiaj, pod warunkiem:

- pozyskiwania środków zewnętrznych np. z UE, organizacji pozarządowych
- promocji gminy
- budowy dróg (dwupasmowa do Wołomina), ciągi dla rowerzystów

Dochody mieszkańców – handel, przedsiębiorczość, agroturystyka

Infrastruktura – budowa: SUW, oczyszczalni ścieków, kanalizacji, wodociągów, gazyfikacji reszty miasta i gminy, budowa wiaduktu nad torami, baza hotelowa i gastronomiczna, rozwój budownictwa mieszkaniowego i terenów inwestycyjnych

Kierunki dalszego rozwoju – turystyczno – ekologiczny

Zespół 2**Liczba ludności –**

- wzrost liczby mieszkańców o 20% (do 21.000)

- poziom wykształcenia będzie wzrastał ze względu na dobry dostęp do szkół i ośrodków akademickich
- liczba mieszkańców ze średnim wykształceniem – 40%
- liczba mieszkańców z wyższym wykształceniem – 40%
- wzrośnie liczba podmiotów gospodarczych, bezrobocie spadnie poniżej 5%
- migracja – napłyne ludność do Tłuszcza z innych miejscowości

Stan środowiska –

- powstanie park, akwen wodny z pełnym zagospodarowaniem (kąpielisko, plaża, obiekty sportowe, pole campingowe, żaglówki, narty wodne)
- nie będzie wysypiska śmieci tylko spalarnia śmieci, odpady będą segregowane

Stan rolnictwa –

- liczba gospodarstw dużych, wyspecjalizowanych wzrośnie o 60%
- rozwój agroturystyki na bazie małych gospodarstw
- rozwinie się produkcja żywności ekologicznej

Problemy społeczne –

- oświata – wzrośnie poziom jakości kształcenia poprzez wyposażenie w komputery, pomoce naukowe zgodnie finanse wymogami UE, powstanie wyższa szkoła np. SGGW
- służba zdrowia – zostanie wybudowana nowoczesna przychodnia, zatrudniająca lekarzy specjalistów
- kultura – nowy dom kultury z salą kinową, rozbudowane muzeum
- poziom przestępczości zmaleje do minimum, zostanie powołana straż miejska

Lokalne finanse – wzrosną o tyle, że wystarczy do zaspokojenia wszystkich potrzeb mieszkańców

Dochody mieszkańców – rozwijająca się przedsiębiorczość, agroturystyka, zagospodarowanie terenów po byłych zakładach – nowe firmy

Infrastruktura –

- zostaną wybudowane i zmodernizowane główne ciągi komunikacyjne
- przebudowany przejazd kolejowy (bezkolizyjne rozwiązanie)
- zwodociągowanie i skanalizowanie gminy w 100%

Kierunki dalszego rozwoju –

- nowoczesność
- ekologia z agroturystyką

Zespół 3

Liczba ludności –

- około 20.000 mieszkańców
- większy przyrływ ludności

- większe wyższe wykształcenie mieszkańców
- wzrosła aktywność mieszkańców

Stan środowiska –

- czyste środowisko naturalne
- zorganizowana segregacja odpadów
- śmieci składowane na wysypisku powiatowym

Stan rolnictwa –

- powstawanie małego przetwórstwa rolno-spożywczego
- mniej gospodarstw ale o większym areale

Problemy społeczne –

- edukacja:
 - wzrost jakości nauczania przy utrzymaniu dotychczasowej ilości szkół
 - rozbudowa przyszkolnych obiektów sportowych
 - modernizacja obiektów szkolnych
- służba zdrowia:
 - rozbudowa bazy lokalowej dla potrzeb służby zdrowia
 - lecznictwo specjalistyczne świadczące usługi dla Gminy Tłuszcz i ościennych
 - dwie obsady w pogotowiu
- kultura:
 - wybudowana sala widowiskowo-kinowa
 - rozbudowa bazy bibliotecznej poprzez ukończenie budynku TPZT
 - sprawny system informatyczny w Gminie
- przestępczość: tendencja spadkowa

Lokalne finanse – budżet stabilny, większy udział środków zewnętrznych

Dochody mieszkańców – rozwój handlu i usług, większość ludności utrzymuje się z pracy najemnej w usługach, bezrobocie – około 5%

Infrastruktura – poprawa stanu dróg istniejących (głównych dojazdowych), 80% gospodarstw ma wodociąg, 50% - kanalizację.

Kierunki dalszego rozwoju – gmina nowoczesna o wysokich walorach rekreacyjnych, handlowo – usługowa.

Zespół 4

1. TŁUSZCZ – Lokalne Centrum:

- administracyjne
- komunikacyjne (PKP, drogi, obsługa lotniska)
- usługowe – zorientowane na obsługę lotniska i potrzeby Lokalnego Centrum

2. TŁUSZCZ – Lokalne Centrum skupu i przetwórstwa rolno – spożywczego na potrzeby aglomeracji stołecznej
3. TŁUSZCZ – oferta terenów pod inwestycje z pełną infrastrukturą
4. TŁUSZCZ – rozwój oświaty ukierunkowanej na informatykę, telekomunikację oraz usługi (obsługa)
5. TŁUSZCZ – częścią systemu agroturystycznego gmin zlewni rzeki Cienkiej i Fiszor
6. TŁUSZCZ – likwidacja wysypiska śmieci – uczestnictwo w realizacji regionalnej spalarni śmieci
7. TŁUSZCZ – środki zewnętrzne w tym strukturalne z UE – możliwość pozyskiwania poprzez zwiększenie udziału własnego
8. TŁUSZCZ – przejęcie pałacu w Chrzęsnem

18.4 OCENA POTENCJAŁU GMINY

Wyniki głosowań (waga problemu) uwidoczniono w postaci ilościowej

ATUTY GMINY

- mieszkańcy – duże zasoby ludzkie, wykształceni, uczciwi, solidni – 27

- blisko odległość do Warszawy – 12
- położenie na szlaku kolejowym – połączenia w 5-ciu kierunkach – 11
- czyste środowisko naturalne – rozwój turystyki – 9
- sprawny, skuteczny samorząd – 9
- zagospodarowanie przestrzenne – tereny pod inwestycje – 6
- dobre szkolnictwo – 4
- budowa lotniska – 4
- infrastruktura techniczna – 2
- agroturystyka 2
- niskie podatki – 1
- tanie grunty pod zabudowę – 1
- rzemiosło i przemysł – 1
- budowa składu celnego – 1
- bezpieczeństwo mienia i ludzi – 1
- rada sołecka – 1
- powołanie wydziału komunikacji – 1

SŁABOŚCI GMINY

- komunikacja drogowa – 18
- infrastruktura techniczna (woda, kanalizacja) – 16
- bezrobocie – mało podmiotów gospodarczych – 8

- rolnictwo – słabe gleby, niski poziom rozwoju – 8
- brak terenów przygotowanych pod inwestycje – 8
- zły stan bezpieczeństwa – 6
- zła gospodarka odpadami – 4
- mała aktywność samorządu i społeczności – 4
- brak promocji gminy – 3
- słabe więzi społeczne – 3
- korupcja – 1
- słaba opieka zdrowotna – 1
- sąsiedztwo Warszawy – 1

SZANSE ROZWOJU GMINY

- położenie geograficzne – 19
- akcesja do UE – 10
- migracja ludności – 13
- dobra koniunktura gospodarcza w regionie – 8
- atrakcyjność inwestycyjna regionu – 7

- środowisko naturalne regionu – 4
- lotnisko – 4
- przewidywana zmiana przepisów prawa – 4
- pozyskiwanie środków zewnętrznych w regionie – 3
- kontakty międzyregionalne – 3
- rozwój gospodarczy aglomeracji warszawskiej – 1
- ważna rola powiatu w regionie – 1
- poprawa sytuacji na stołecznym rynku pracy – 1

ZAGROŻENIA ROZWOJU GMINY

- rozwój inwestycji w innych regionach – 24
- zagrożenie środowiska naturalnego w regionie – 12
- zmiany (niestabilność) prawa – 10
- akcesja do UE – 9
- brak kapitału – 6
- brak kontaktów międzynarodowych – 6

- brak środków zewnętrznych w tym UE – 4
- brak ofert pracy dla młodzieży w regionie – 3
- migracja do miasta – 3
- duża przestępczość w regionie – 2
- mała aktywność przedsiębiorczości w regionie – 2
- osłabienie więzi społecznych – 1
- niskie dochody mieszkańców regionu – 1
- wykup ziemi – 1
- upadłość PKP – 1

18.5 CELE STRATEGICZNE

WZMACNIANIE ATUTÓW

poprzez:

- propozycję pracy
- zatrudnienie w Warszawie
- możliwość kształcenia w Warszawie
- rozwój gminy, promocję gminy
- wyznaczenie terenów pod budowę lotniska
- przeznaczenie nieużytków pod zalesienie
- inwestycje

- uporządkowanie Centrum Tłuszcza
- budowę osiedli mieszkaniowych
- inwestowanie na terenach po byłych zakładach
- budowę sal sportowych
- poprawę warunków pracy nauczycieli
- inwestycje wodno-kanalizacyjne i gazociągowe
- szkolenia
- programy promocyjne gminy
- skuteczny lobbying
- stworzenie programu rozwoju przedsiębiorczości (MSP)
- powołanie straży miejskiej
- współpraca mieszkańców, samorządu gminy i Burmistrza

ELIMINOWANIE SŁABOŚCI

poprzez:

- modernizację i budowę nowych dróg
- budowę wodociągów i kanalizacji
- aktywizację i wspieranie przedsiębiorczości
- tworzenie dużych gospodarstw specjalistycznych oraz gospodarstw agroturystycznych
- pozyskiwanie oraz przygotowanie terenów pod inwestycje

- poprawę jakości pracy policji oraz służby ochrony kolei, wprowadzenie programów profilaktycznych w wychowaniu bez alkoholu i narkotyków
- wdrożenie programu gospodarki odpadami komunalnymi
- wzrost poziomu komunikacji społecznej
- integrację społeczności lokalnej
- promocję Gminy w prasie lokalnej, Internecie i promocyjne wydawnictwa
- walkę z korupcją
- uruchomienie całodobowej opieki medycznej, zwiększenie liczby karettek pogotowia

WYKORZYSTYWANIE SZANS

poprzez:

- poprawę komunikacji drogowej w regionie i powiecie
- wykorzystywanie środków zewnętrznych w tym strukturalnych UE
- przygotowanie i uzbrojenie terenów pod inwestycje
- poprawę atrakcyjności inwestycyjnej
- promocję
- właściwą edukację urzędników
- stworzenie atrakcyjnych miejsc rekreacji i wypoczynku

- rozbudowę zaplecza obsługi lotniska
- łatwość podejmowania decyzji
- współpracę regionalną i międzynarodową
- rozwój przedsiębiorczości (MSP)
- pozyskiwanie inwestorów
- zwiększenie ludności napływowej
- zmniejszenie bezrobocia
- wykorzystanie potencjału mieszkańców

PRZECIWDZIAŁANIE ZAGROŻENIOM

poprzez:

- rozwój inwestycji
- zlikwidowanie zagrożeń środowiska
- lobbing
- przygotowanie uzbrojonych terenów inwestycyjnych
- szkolenia, oświatę prounijną
- nawiązanie współpracy z samorządami zagranicznymi
- wykorzystywanie środków zewnętrznych w tym akcesyjnych UE

- tworzenie miejsc pracy dla absolwentów, przekwalifikowanie pracowników, szkolenia, podnoszenie kwalifikacji
- prewencję
- tworzenie warunków dla osadnictwa
- tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości (MSP)
- wzmocnienie więzi społeczności lokalnej
- zwiększenie wydajności pracy
- tworzenie nowych miejsc pracy

ZAŁĄCZNIKI

INSTYTUCJE UNII EUROPEJSKIEJ

KOMISJA EUROPEJSKA

Jest to organ wykonawczy UE składający się z 20 komisarzy.

Komisja proponuje akty wykonawcze, wydaje samodzielne akty prawne, czuwa nad przestrzeganiem prawa, zarządza budżetem i funduszami strukturalnymi.

RADA EUROPEJSKA

Są to spotkania szefów państw i rządów krajów członkowskich UE. Rada wytycza kierunki polityki UE, rozwiązuje problemy sporne.

RADA UNII EUROPEJSKIEJ

Są to spotkania ministrów poszczególnych resortów każdego z państw członkowskich UE. Rada pełni funkcję organu decyzyjnego i prawodawczego.

PARLAMENT EUROPEJSKI

Składa się z 626 deputowanych, posiada funkcje uchwałodawczą i kontrolną wobec władzy wykonawczej.

TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI

Jest to organ orzekający UE. Dokonuje wykładni prawa europejskiego i interpretacji traktatów. Składa się z 15 sędziów mianowanych przez państwa członkowskie.

KOMITET REGIONÓW

Jest organem doradczym, który umożliwia regionom i społecznościom lokalnym udział w opracowywaniu i wdrażaniu polityki UE. Składa się z 222 przedstawicieli społeczności regionalnych (mianowanych przez Radę UE).

KOMITET EKONOMICZNO – SPOŁECZNY

Organ doradczy, którego zadaniem jest wyrażanie opinii na temat polityki gospodarczej i społecznej. Składa się z 222 przedstawicieli życia gospodarczego i społecznego państw członkowskich mianowanych przez Radę UE).

TRYBUNAŁ OBRACHUNKOWY

Jest organem kontroli finansowej, składa się z 15 członków. Trybunał bada legalność przychodów i rozchodów Wspólnot, bada sposób zarządzania finansami, opracowuje coroczny raport z wykonania budżetu przez Komisję Europejską.

POLITYKA REGIONALNA UNII EUROPEJSKIEJ – to proces mający na celu zmniejszenie dysproporcji w rozwoju pomiędzy poszczególnymi obszarami.

Podstawowymi instrumentami pomocy w ramach polityki regionalnej są **Fundusze Strukturalne**.

Poza tym funkcjonuje również **Fundusz Spójności**, czasowy instrument, który ma pomóc przy realizacji największych inwestycji w najuboższych krajach UE.

Cztery fundusze strukturalne:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
- Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej,
- Finansowy Instrument Ukierunkowania Rybołówstwa,
- Europejski Fundusz Społeczny.

Trzy cele, na które kierowane są środki z funduszy:

- CEL 1 – regiony upośledzone gospodarczo – poniżej 75% PKB na mieszkańca,
- CEL 2 – regiony w trakcie restrukturyzacji,
- CEL 3 – rozwój zatrudnienia i zasobów ludzkich.

Dwie różne grupy instrumentów:

- programy krajowe – 94% środków funduszy strukturalnych,
- inicjatywy wspólnotowe – 6% środków funduszy strukturalnych.

OBECNE CELE WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ:

- 1. Podnoszenie produktywności rolnictwa poprzez wprowadzanie postępu technicznego, racjonalizację produkcji i optymalne zastosowanie czynników produkcji a zwłaszcza siły roboczej.**
- 2. Zapewnienie ludności rolniczej odpowiedniego standardu życia poprzez powiększenie dochodu osób żyjących z rolnictwa.**
- 3. Zapewnienie zaopatrzenia ludności w produkty rolne, umożliwienie konsumentom kupna produktów rolnych po rozsądnych cenach oraz ogólna stabilizację rynku rolnego i żywności.**

ZASADY WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ:

- 1. Zasada jednolitości rynku** - oznacza swobodny przepływ towarów, jednakowe ceny skupu interwencyjnego głównych produktów rolnych, jednolitą zasadę regulacji rynku rolnego, wspólne reguły handlu z rynkami trzecimi.
- 2. Zasada preferencji Wspólnoty** – oznacza pierwszeństwo zbytu produktów rolnych państw członkowskich i rozbudowany system ochrony przed importem.
- 3. Zasada solidarności finansowej** – polega na wspólnym ponoszeniu kosztów WPR przez wszystkie państwa członkowskie, bez względu na terytorialny i rzeczowy aspekt wykorzystania środków.
- 4. Zasada współodpowiedzialności producentów** – oznacza, że we Wspólnocie zostały przyjęte maksymalne progi produkcyjne, dla których cena została zagwarantowana, natomiast skutki ich przekroczenia w postaci obniżki cen są przenoszone na producentów.

Wspólna Polityka Rolna jest finansowana z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnych (FEOGA).

Wydatki na realizację WPR stanowią ponad 40% budżetu Unii Europejskiej i przekraczają obecnie 40 mld. euro rocznie.

POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ WOBEC MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORCÓW

W czerwcu 2000 r. na spotkaniu Rady Europejskiej w Portugalii przyjęto dokument pn. **Europejska Karta Małych Przedsiębiorstw**, która określa zasady polityki UE wobec tego sektora.

Dziesięć głównych kierunków planowanych działań:

- rozwój edukacji i szkoleń z zakresu przedsiębiorczości,
- tańszy i szybszy proces rejestracji firm,
- uproszczenie regulacji prawnych,
- rozwój kształcenia zawodowego i ustawicznego,
- poprawa dostępności usług elektronicznych,
- polepszenie funkcjonowania firm na jednolitym rynku UE,
- uproszczenie systemu podatkowego i poprawa dostępu do finansowania,
- poprawa systemu dostępu do nowych technologii,
- promocja skuteczności przykładów e-biznesu i wysokiej jakości systemów wspierania firm,
- lepsza reprezentacja interesów przedsiębiorców na szczeblu krajowym i unijnym.

FUNDUSZE POMOCOWE I STRUKTURALNE UNII EUROPEJSKIEJ W LATACH 2000 – 2006

Zadania finansowane	Środki w mln Euro	Środki w %
Wsparcie rozwoju i dostosowań strukturalnych regionów zacofanych	125.910	69,7
Spółeczna i ekonomiczna konwersja obszarów dotkniętych trudnościami strukturalnymi (regiony przemysłowe, wiejskie, miejskie lub związane z rybołówstwem)	22.500	11,5
Wsparcie adaptacji i modernizacji polityki edukacji, szkoleń i zatrudnienia	24.050	12,3
Inicjatywy wspólnoty	10.400	5,35
Szkolenia i doradztwo związane z przygotowaniem i wdrożeniem programów	1.300	0,65
Rezerwa	0,850	0,50
RAZEM	195.010	100
Środki zarezerwowane w budżecie UE dla 15 krajów kandydujących, dostępne po przyjęciu do Unii Europejskiej w latach 2002 - 2006	45.390	
Fundusz Spójności na rzecz transeuropejskich sieci transportowych i ochrony środowiska	18.000	
Środki przedakcesyjne (PHARE, ISPA, SAPARD)	6.300	

Zasady działania funduszy strukturalnych:

**KONCENTRACJA, PROGRAMOWANIE,
PARTNERSTWO, DODATKOWOŚĆ.**

NARODOWY PLAN ROZWOJU (osie rozwojowe)

1. Oś rozwoju - Wspieranie konkurencyjności przedsiębiorstw, poprzez

- zwiększenie poziomu inwestycji,
- poprawę produktywności,
- zwiększenie eksportu i kooperacji międzynarodowej,
- zwiększenie zatrudnienia,
- osiągnięcie standardów UE w zakresie ochrony środowiska,
- pełniejszego wykorzystania szans na jednolitym rynku europejskim,
- adaptację do działania w warunkach gospodarki opartej na wiedzy.

2. Oś rozwoju - Rozwój zasobów ludzkich i zatrudnienia, poprzez

- zwiększenie poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych przez młodzież i dorosłych,
- podwyższanie efektywności i jakości działania systemu edukacji i kształcenia ustawicznego,
- podwyższanie skuteczności funkcjonowania instytucji i instrumentów rynku pracy,
- wspomaganie tworzenia nowych przedsiębiorstw i adaptacji kadr istniejących do funkcjonowania na jednolitym rynku europejskim, w tym w szczególności tych, które wykazują największy potencjał rozwojowy także w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy.
- poprawę możliwości bycia zatrudnionym i utrzymania zatrudnienia poprzez rozwój jakości zasobów ludzkich,
- rozwój przedsiębiorczości,
- poprawę zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstw i ich pracowników do warunków zmieniającego się rynku,
- wzmocnienie polityki równości szans.

3. Oś rozwoju - Tworzenie warunków dla zwiększania poziomu inwestycji, promowanie zrównoważonego rozwoju i spójności przestrzennej, poprzez

- kontynuację rozpoczętych w okresie przedakcesyjnym inwestycji w modernizację oraz rozbudowę sieci drogowej oraz kolejowej w paneuropejskich korytarzach transportowych i pozostałej sieci TINA,
- poprawę inwestycji na drogach i liniach kolejowych o krajowym znaczeniu, zapewniających poprawę jakości obsługi ruchu pomiędzy dużymi aglomeracjami miejskimi oraz zapobiegającym peryferyzacji obszarów położonych na wschodzie Polski,

- poprawę infrastruktury portów lotniczych, w celu sprostania standardom ruchu międzykontynentalnego w głównych portach (Warszawa, Gdańsk, Kraków i Katowice),
- rozbudowę infrastruktury portów morskich w celu poprawy ich dostępności od strony lądu i morza oraz utworzeniu przeładunkowych terminali kontenerowych i promowych, a także centrów logistycznych w ich pobliżu.

4. Oś rozwoju – Przekształcenia strukturalne w rolnictwie i rybołówstwie, rozwój obszarów wiejskich, poprzez

- podniesienie konkurencyjności i dochodowości gospodarstw rolnych (obok rozwiązań z zakresu Wspólnej Polityki Rolnej),
- modernizację i rozbudowę sektora żywnościowego, przetwórstwa ryb oraz marketingu wytwarzanych produktów,
- dostosowanie nakładu połowowego do zasobów morskich, modernizacji pozostałej floty rybackiej w celu poprawy jej efektywności i bezpieczeństwa pracy rybaków, umożliwieniu przekwalifikowania rybaków i ich rodzin,
- dywersyfikację źródeł dochodu ludności rolniczej,
- zapewnienie rozwoju obszarów wiejskich oraz obszarów zależnych od rybactwa dla podniesienia standardu cywilizacyjnego ich mieszkańców i zwiększenie możliwości inwestowania na tych obszarach w pozarolnicze i pozarybackie sfery gospodarki,

5. Oś rozwoju - Wzmocnienie potencjału rozwojowego regionów i przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów, poprzez

- rozbudowę i modernizację infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów metropolitarnych będących głównymi węzłami rozwoju polskiej przestrzeni w kontekście europejskim i globalnym,
- restrukturyzację bazy ekonomicznej regionów i tworzeniu warunków jej dywersyfikacji,
- rozwój zasobów ludzkich,
- wsparcie obszarów wymagających aktywizacji i zagrożonych marginalizacją,
- rozwój międzynarodowej współpracy regionów.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

CELE STRATEGICZNE DŁUGO I ŚREDNIOOKRESOWE

Cele długookresowe do 2020 roku

- I. Zwiększenie konkurencyjności metropolii warszawskiej i regionu w układzie europejskim i globalnym.**
- II. Przeciwdziałanie nadmiernym, społecznie nieakceptowanym dysproporcjom w poziomie rozwoju gospodarczego i warunków życia ludności.**
- III. Poprawa jakości środowiska przyrodniczego Mazowsza.**
- IV. Wydłużenie trwania życia mieszkańców Województwa Mazowieckiego poprzez zmianę stylu życia oraz poprzez zmniejszenie rozpowszechniania chorób cywilizacyjnych i uzależnień.**
- V. Ukształtowanie tożsamości kulturowej regionu.**
- VI. Bardziej efektywne wykorzystanie przestrzeni.**

Cele średniookresowe

- 1. Wzmocnienie mechanizmów dyfuzji procesów rozwojowych z aglomeracji warszawskiej na otoczenie regionalne.**
- 2. Przyspieszenie procesów rozwoju społeczno – gospodarczego opartego na wiedzy i innowacjach.**
- 3. Wzmocnienie istniejących i stymulowanie rozwoju nowych funkcji metropolitalnych Warszawy.**
- 4. Aktywizacja i modernizacja obszarów pozametropolitalnych służąca likwidacji zapóźnień cywilizacyjnych i poprawie dochodów i warunków życia ludności.**
- 5. Przeciwdziałanie degradacji i rewaloryzacja środowiska przyrodniczego.**
- 6. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców Województwa Mazowieckiego.**
- 7. Wzmocnienie regionalnych więzi kulturowo – społecznych mieszkańców Województwa Mazowieckiego.**
- 8. Zahamowanie narastania chaosu w przestrzennym zagospodarowaniu Warszawy i województwa.**

Ramowy program seminarium

10.00 Wprowadzenie do warsztatów

- wzajemna prezentacja uczestników
- przedstawienie oczekiwań związanych z warsztatem
- omówienie programu warsztatów

10,20 Główne problemy rozwojowe miasta

- Dyskusja: co rozumiesz pod pojęciem „gmina”
- wprowadzenie do prac w zespołach
- Określenie głównych problemów gminy – dyskusja moderowana

11.00 Analiza SWOT gminy

- analiza szans i zagrożeń gminy - praca indywidualna
- analiza atutów i słabości gminy - praca indywidualna

11,45 Określenie wizji gminy w 2020 roku

- wprowadzenie do pracy w zespołach
- określenie wizji - praca w zespołach
- prezentacja i dyskusja wyników pracy w zespołach

13,00 Określenie celów strategicznych rozwoju gminy do 2020 roku

- wprowadzenie do pracy w zespołach – strategie regionalne
- zamiana analizy SWOT w cele strategiczne – praca w zespołach
- prezentacja i dyskusja wyników pracy w zespołach

14,30 Określenie misji gminy

- prezentacja wybranych propozycji
- dyskusja i wybór jednej z wersji

15,30 Podsumowanie warsztatów

Strategia – definicje

Strategia - plan działania zmierzający do osiągnięcia wyznaczonego celu (na podstawie "Leksykonu Polityki Regionalnej i Zrównoważonego Rozwoju" Centrum imienia Mirosława Dzielskiego)

Strategia rozwoju regionalnego- koncepcja systemowego działania, polegająca na formułowaniu długookresowych celów regionu i ich modyfikacji w zależności od zmian zachodzących w otoczeniu, określaniu zasobów i środków niezbędnych do realizacji tych celów oraz sposobów postępowania zapewniających optymalne ich rozmieszczenie i wykorzystanie w celu elastycznego reagowania na wyzwania otoczenia i zapewnienia regionowi korzystnych warunków egzystencji i rozwoju.
Dokument taki powinien zawierać:

- opis i diagnozę stanu istniejącego;
- analizę silnych i słabych stron regionu;
- sformułowanie celu strategicznego (musi się on mieścić we wspólnym polu oczekiwań i możliwości);
- wyznaczenie celów pośrednich;
- określenie metod i zasobów niezbędnych do osiągnięcia celów, identyfikacja aktorów (na podstawie "Leksykonu Polityki Regionalnej i Zrównoważonego Rozwoju " Centrum imienia Mirosława Dzielskiego)

Zarządzanie strategiczne – to takie zarządzanie, które prowadzi do skutecznego osiągnięcia priorytetów społeczności (lokalnej, regionalnej) przy efektywnym wykorzystaniu środków. Na takie zarządzanie składają się:

- sprawne funkcjonowanie;
- przywództwo;
- praca zespołowa- (na podstawie materiałów LGPP)

Planowanie strategiczne to systematyczna metoda radzenia sobie ze zmianami, budowania konsensusu obejmującego całą społeczność oraz tworzenia wspólnej

wizji lepszej przyszłości gospodarczej. Jest to twórczy proces, którego celem jest zidentyfikowanie najważniejszych zjawisk oraz uzgodnienie wiarygodnych celów, zadań i strategii, których realizacja będzie dotyczyć tych zagadnień. Planowanie strategiczne jest również ważnym narzędziem służącym poprawie klimatu gospodarczego oraz konkurencyjnej pozycji gminy lub miasta.
(na podstawie materiałów LGPP)

ELEMENTARNE POZIOMY STRUKTURY PROCESU ZARZĄDZANIA

ABSTRAKCJA

DECYZJE
PERSPEKTYWICZNE

KONKRET

BIEŻĄCE DECYZJE
OPERACYJNE

SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE – definicje i określenia.

Spółeczeństwo obywatelskie (społeczeństwo cywilne), społeczeństwo, w którym jest ograniczona do minimum ingerencja władzy polit. w życie obywateli; obywatele z własnej inicjatywy tworzą odpowiadające ich potrzebom formy życia gosp. społ. i kulturalnego.
(Według Encyklopedii PWN.)

Komentarz opisowy do w/w definicji

Termin „społeczeństwo obywatelskie” określa przestrzeń pozostawioną swobodnym zrzeszeniom, a jednocześnie także i zespół zależności - uformowanych na rzecz rodziny, wiary, zainteresowań czy ideologii - które ową przestrzeń wypełniają. Pojęcie to odnosi się więc do zrzeszeń takich jak Kościoły, fundacje, stowarzyszenia profesjonalne, kluby i wiele innych. Mogą one gromadzić od kilku do wielu tysięcy osób. Mogą zmierzać do realizacji jakiegoś jednorazowego celu lub działać przez wiele dziesięcioleci. Na pograniczu tak rozumianego społeczeństwa obywatelskiego i struktur władzy państwowej, znajdują się samorządy lokalne. Nie sposób wyobrazić sobie działania wszystkich tych instytucji bez wolnej prasy.

Instytucje te mają zasadnicze znaczenie zarówno dla funkcjonowania rynku, jak i dla demokracji politycznej. Instytucje takie wspierają rynek, stwarzając jego społeczne ramy, cywilizując go i przyspieszając przebieg informacji. Służą temu najrozmaitsze stowarzyszenia profesjonalne, izby handlowe, związki przedsiębiorców i im podobne organizacje. Instytucje społeczeństwa obywatelskiego zapobiegają także negatywnym dla poszczególnych uczestników skutkom rynku, zabezpieczając ich przed nieuchronnie związanym z jego działaniem ryzykiem. Na tym polega rola spółdzielni, towarzystw ubezpieczenia wzajemnego, wzajemnego kredytu czy organizacji filantropijnych. Instytucje te pomagają więc w rozwiązywaniu problemów społecznie istotnych, a trudnych do załatwienia przez rynek - tym samym zaś sprzyjają akceptacji działania rynku w innych dziedzinach.

Rozwój gospodarczy krajów takich jak Szwajcaria czy Dania jest niezrozumiały bez analizy instytucji, o których mowa. We Francji rozwijający się od stulecia sektor tak zwanej *economie sociale*, a więc gospodarki stowarzyszeń i spółdzielni, zatrudnia ponad milion osób i spełnia kluczową rolę na przykład w dziedzinie zabezpieczenia społecznego.

Stowarzyszenia umacniają też demokrację, dla funkcjonowania której same partie polityczne - zajmujące się przede wszystkim formułowaniem programów i organizowaniem wyborów - są wprawdzie niezbędne, ale z pewnością niewystarczające. Ich bezpośrednia działalność obejmuje niewielką tylko w końcu część obywateli, reszcie pozostawiając jedynie możliwość wrzucenia raz na kilka lat kart do urny wyborczej. Dobrowolne stowarzyszenia, składające się na społeczeństwo obywatelskie, wciągają natomiast ludzi w działalność codzienną. Mogą działać bezpośrednio w sferze polityki, ale także mogą działać jak gdyby obok niej. Uczą demokracji w mikroskali i w sprawach konkretnych, takich jak kontrola wójta przez radę gminy czy układanie budżetu parafii, spółdzielni mieszkaniowej lub konkretnej szkoły. Powodują zacieśnienie więzi między ludźmi, zwiększają poczucie tożsamości jednostek z szerszą społecznością, sprzyjają wzrostowi odpowiedzialności za własny los, tym samym zaś zmniejszają ryzyko wyobcowania, frustracji, wycofania i buntu.

Sprowadza się to wszystko do stwierdzenia, iż społeczeństwo obywatelskie jest ważne dla funkcjonowania rynku i demokracji (lub państwa), ponieważ czyni je bardziej stabilnym i łatwiej akceptowalnymi.

„Mamy tu do czynienia - powiada Michael Walzer - z obrazem jednostek swobodnie się zrzeszających i komunikujących się ze sobą, tworzących i reorganizujących grupy wszelkiego możliwego rodzaju nie w celu wzmocnienia więzi jakiegoś jednego szczególnego typu - rodziny, plemienia, narodu, religii, wspólnoty, braterstwa - lecz w celu wzmocnienia życia społecznego jako takiego. Jesteśmy bowiem z natury istotami społecznymi, zanim stajemy się istotami politycznymi czy też ekonomicznymi”.

Tworzenie tak rozumianego społeczeństwa obywatelskiego - co zazwyczaj jest długotrwałym procesem historycznym - tłumaczy się często kształtowaniem się tak zwanych klas średnich, a więc tych warstw ludności, których pozycja w społeczeństwie wynika czy to z własności, czy to ze zdobytych dzięki wykształceniu kwalifikacji. Znaczenie ma jednak nie tyle samo wyłanianie się warstw średnich, ale i bardzo odległe tradycje historyczne.

Rozwój zrównoważony - definicje

Rozwój zrównoważony, to rozwój społeczno – gospodarczy, w którym w celu zrównoważenia szans dostępu do środowiska poszczególnych społeczeństw i ich obywateli – zarówno współczesnego jak i przyszłych pokoleń, następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych, społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych.

W wielu definicjach rozwój zrównoważony (ekorozwój) rozumiany jest jako realizacja pewnego celu lub zbioru celów. Na wysokim poziomie ogólności istnieje zgodność, że jego generalnym celem jest lepsze zaspokojenie fizycznych i psychicznych potrzeb człowieka poprzez prawidłowe ułożenie jego stosunku do środowiska przyrodniczego.

W praktyce programowania to ujęcie rozwoju zrównoważonego jest uwzględniane w podziale celów strategicznych na główne, długo i średniookresowe i programy operacyjne.

Strategia zrównoważonego rozwoju powinna być budowana w oparciu o zasady wymienione w „Drugiej polityce ekologicznej państwa”: sprawiedliwości międzygeneracyjnej, etapowania i wyboru priorytetów, prewencji i reagowania na istniejące zagrożenia, regionalizacji i subsydiarności, a proces programowania musi być oparty o zasadę partycypacji społecznej.

W „Drugiej polityce ekologicznej państwa” określono zasady na których powinny się opierać programy zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska:

- równy dostęp do środowiska przyrodniczego,
- regionalizacja,
- uspołecznienie,
- „zanieczyszczający płaci”,
- prewencja,
- przezorność,
- BAT- stosowanie najlepszych dostępnych technik,
- subsydiarność,
- skuteczność ekologiczna i ekonomiczna.

Agenda 21 - definicje

Agenda 21 jest programem działań na rzecz rozwoju zrównoważonego w perspektywie XXI wieku, który został przyjęty na konferencji plenarnej Organizacji Narodów Zjednoczonych, w Rio de Janeiro (czerwiec 1992 r.). Przedstawiciele rządów oraz głowy państw ze 180 krajów zobowiązali się do praktycznego przyjęcia i wdrożenia zaleceń **Agendy 21**, która wyznacza każdej grupie społecznej ważną rolę w procesie trwałego i zrównoważonego rozwoju.

W Polsce **zasada zrównoważonego rozwoju** została podniesiona do rangi zasady konstytucyjnej (art. 5 Konstytucji RP), która brzmi: „Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

Zgodnie z tekstem **ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska z dnia 27 sierpnia 1997 r. (art. 90, ust. 3 i 4)** minister właściwy dla spraw środowiska, **sejmik wojewódzki, rady powiatów i gmin zobowiązane są do opracowania programów zrównoważonego rozwoju** oraz ochrony środowiska wynikających z polityki ekologicznej państwa. Częścią tych programów powinny być gminne listy przedsięwzięć priorytetowych.